

**Uchwała Nr XXX/252/21
Rady Powiatu Rzeszowskiego
z dnia 19 maja 2021 r.**

**w sprawie przyjęcia „Powiatowego Programu Działań na rzecz Osób
Niepełnosprawnych na lata 2021-2025”**

Działając na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 5) w zw. z art. 12 pkt 11) ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym (Dz.U. z 2020r. poz. 920) oraz art. 35a ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2021 r. poz. 573)

**Rada Powiatu Rzeszowskiego
uchwała co następuje:**

- § 1. Przyjmuje się „Powiatowy Program Działań na rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2021-2025” w brzmieniu określonym w załączniku do niniejszej uchwały.
- § 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Rzeszowskiego i Dyrektorowi Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie.
- § 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia z mocą obowiązującą od 01.01.2021r.

Przewodniczący Rady

Tomasz Wojton

Powiat Rzeszowski

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie

**Powiatowy Program Działań
Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych
na lata 2021-2025**

Rzeszów 2021

Spis treści

1. WSTĘP	3
2. EWALUACJA POWIATOWEGO PROGRAMU DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH REALIZOWANEGO W LATACH 2014-2020	6
3. CHARAKTERYSTYKA POWIATU RZESZOWSKIEGO	27
4. DIAGNOZA PROBLEMU NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI W POWIECIE RZESZOWSKIM	30
5. ZASOBY INSTYTUCJONALNE POWIATU W ODNIESIENIU DO OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	75
6. CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ W PROGRAMIE	80
7. MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU	88
8. ZAKOŃCZENIE	90
9. WZÓR HARMONOGRAMU REALIZACJI POWIATOWEGO PROGRAMU DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH NA LATA 2021-2025	91
10. SPIS TABEL	96
11. SPIS WYKRESÓW	98

1. WSTĘP

Specyficzne potrzeby osób niepełnosprawnych uwzględnione są w przepisach prawa dotyczących niemal wszystkich aspektów organizacji i funkcjonowania społeczeństwa. U podstaw opracowanego powiatowego programu jest uznanie, że osoby niepełnosprawne mają prawo do niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia oraz do korzystania na zasadzie równości z praw i obowiązków ustanowionych dla wszystkich obywateli – bez względu na rodzaj, przyczynę i stopień niepełnosprawności. Prawa te wynikają z Konstytucji RP, Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, Konwencji Praw Dziecka, Standardowych Zasad Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych, aktów prawa międzynarodowego i wewnętrznego.

Powiatowy Program Działania na Rzecz Osób Niepełnosprawnych wyznacza kierunki, w jakich powinny zmierzać działania na rzecz osób niepełnosprawnych zapewniające im godne i aktywne życie, a także pomoc dostosowaną do rzeczywistych potrzeb wynikających z ich niepełnosprawności. Działania realizowane w ramach programu zmierzają do aktywizacji osób niepełnosprawnych w życiu zawodowym, społecznym, kulturalnym, sportowym; podnoszenia świadomości osób niepełnosprawnych w zakresie przysługujących im praw, eliminacji zjawiska niechęci czy wrogości do osób niepełnosprawnych, które są przyczyną ich społecznej alienacji.

Działania na rzecz osób niepełnosprawnych wskazane w programie mają charakter interdyscyplinarny, dotyczą poszczególnych dziedzin życia, dlatego też powinny być realizowane przy ścisłej współpracy z instytucjami administracji rządowej, samorządami gminnymi, organizacjami pozarządowymi i fundacjami.

Celem Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych jest aktywizacja społeczno-zawodowa i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych w celu poprawy ich jakości życia. Powiatowy program pozwoli w efekcie na poprawę warunków życia osób niepełnosprawnych i ich rodzin, oraz eliminowanie różnorodnych barier ograniczających aktywność i integrację ze środowiskiem lokalnym, a tym samym przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.

Bieżący program jest kontynuacją Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych obowiązującego w latach 2014-2020, dlatego też odrębny rozdział poświęcono ewaluacji wygasającego programu. Mając doświadczenie oraz wiedzę płynącą z realizacji poprzedniego programu, zdiagnozowano występujące problemy społeczne.

Doprowadziło to do ujawnienia skali problemów, z jakimi mierzą się osoby niepełnosprawne w codziennym życiu.

Zgodnie z artykułem 35a ust. 1 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, do zadań powiatu należy m.in. opracowywanie i realizacja powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie: rehabilitacji społecznej, rehabilitacji zawodowej i zatrudniania, przestrzegania praw osób niepełnosprawnych.

Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Rzeszowskim na lata 2021-2025 to kolejny etap realizacji polityki powiatu w zakresie problematyki osób niepełnosprawnych. W poprzednim programie ujęte były cele i zadania dotyczące przestrzegania praw osób niepełnosprawnych opierające się na dokumentach międzynarodowych takich jak Powszechna Deklaracja Praw Człowieka, Konwencja o Prawach Dziecka czy Standardowych Zasadach Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych jak również polskich tj. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej czy Karta Praw Osób Niepełnosprawnych.

Kolejnymi ważnymi elementami poprzedniego programu było promowanie równych szans w życiu społecznym i zawodowym osób niepełnosprawnych, zwiększanie dostępu do poradnictwa specjalistycznego, psychologicznego, pedagogicznego oraz terapii rodzinnej dla osób niepełnosprawnych. Cele te realizowane były poprzez organizację Powiatowego Dnia Jedności z Osobami Niepełnosprawnymi i innych imprez integracyjnych, oraz objęcie osób niepełnosprawnych i ich rodzin szeroko pojętym specjalistycznym poradnictwem.

Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych ma charakter konspektu szeregu działań, jakie powinny być podjęte w celu realizacji zadań na rzecz osób niepełnosprawnych. Program skierowany jest do niepełnosprawnych mieszkańców powiatu rzeszowskiego, bezrobotnych lub poszukujących pracy, a także do przedsiębiorców z terenu powiatu chcących rozwijać swoje przedsiębiorstwa poprzez zatrudnianie osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Rzeszowie. Jednocześnie stanowi podstawę do opracowania i realizacji programów celowych na rzecz osób niepełnosprawnych i uzyskania dodatkowych środków między innymi w ramach programów Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Podczas tworzenia programu prowadzone były konsultacje z Powiatową Społeczną Radą do Spraw Osób Niepełnosprawnych, Powiatowym Urzędem Pracy, organizacjami pozarządowymi, gminami oraz jednostkami organizacyjnymi powiatu zajmującymi się działaniami na rzecz osób niepełnosprawnych. Na ich podstawie opracowano cele i kierunki

działań, które planuje się zrealizować na rzecz osób niepełnosprawnych w latach 2021-2025 w powiecie rzeszowskim.

2. EWALUACJA POWIATOWEGO PROGRAMU DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH REALIZOWANEGO W LATACH 2014-2020

Powiatowy Program Działań Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych przewidziany był na okres 7-miu lat, od 2014 do 2020 roku. Jego głównym celem była **aktywizacja społeczno-zawodowa i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych w celu poprawy ich jakości życia.**

Cele szczegółowe Powiatowego Programu Działań Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2014-2020 sformułowane zostały odrębnie dla trzech obszarów:

- Przestrzeganie praw osób niepełnosprawnych.
- Rehabilitacja społeczna.
- Rehabilitacja zawodowa.

W zakresie przestrzegania praw osób niepełnosprawnych realizowane były w latach 2014-2020 następujące cele:

- Kształtowanie i rozwijanie świadomości społecznej w obszarze potrzeb oraz przestrzegania praw osób niepełnosprawnych.
- Promowanie równych szans w życiu społecznym i zawodowym osób niepełnosprawnych.
- Poprawa dostępu do informacji, poradnictwa i doradztwa dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin.

W obszarze przestrzegania praw osób niepełnosprawnych prowadzono działania mające na celu udzielanie kompleksowej informacji i doradztwa. Skutecznym sposobem dotarcia z ofertą Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie do potencjalnych klientów na terenie powiatu rzeszowskiego było przekazywanie informacji w prasie lokalnej i mediach. Corocznie informacje promocyjne dotyczące m.in. programu Aktywny Samorząd były umieszczane w gazetkach/broszurach wydawanych na terenie powiatu. Pracownicy PCPR wielokrotnie brali udział w audycjach radiowych i telewizyjnych przybliżających problemy osób niepełnosprawnych i organizacji pozarządowych działających na ich rzecz. Łącznie w okresie trwania poprzedniego programu pracownicy PCPR wystąpili w mediach 11 razy. Akcja

promocyjna programu Aktywny Samorząd wymagała również dodatkowych działań. Każdego roku na potrzeby dotarcia z ofertą programu do jak największej ilości osób niepełnosprawnych przygotowywano i rozprowadzano plakaty, ulotki, broszury oraz inne materiały promocyjne. W latach 2014-2020 łącznie wykonano i rozpowszechniono ok. 5000 sztuk plakatów/ulotek. Oprócz tego na potrzeby promocji wykonywano również gadzety promocyjne m.in. długopisy, kalendarze, smycze, kubki, kubki termiczne, podkładki pod mysz czy breloki.

W zakresie przestrzegania praw osób niepełnosprawnych podejmowana była współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze pomocowym polegająca na działaniach edukacyjnych wśród mieszkańców naszego powiatu na temat problemów tej grupy osób. Ta współpraca wpłynęła na zmniejszenie poczucia izolacji społecznej osób niepełnosprawnych w społeczności lokalnej, wzmacniając tym samym poczucie ich więzi z otoczeniem.

Jednym z organów działającym w obszarze integracji zawodowej oraz społecznej osób niepełnosprawnych oraz realizacji praw osób niepełnosprawnych jest Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych, która działa na podstawie art. 44b ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 426, z póź. zm.). Rada opiniuje i ocenia programy działań podejmowane na rzecz osób niepełnosprawnych, wydaje także opinie na temat uchwał Rady Powiatu dotyczących osób niepełnosprawnych, w tym zadań finansowanych z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. W latach 2014-2020 przeprowadzono łącznie 25 spotkań Powiatowej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych. W ramach corocznej ewaluacji Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych była realizowana współpraca z jednostkami takimi jak Warsztat Terapii Zajęciowej w Zgłobniu, Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Mrowli oraz Powiatowy Urząd Pracy. Ponadto organizowano spotkania z przedstawicielami Związku Stowarzyszeń Pomocy Osobom Niepełnosprawnym Powiatu Rzeszowskiego celem przekazywania informacji o wszystkich realizowanych zadaniach w ramach dofinansowań ze środków PFRON.

Organizowano także szkolenia dla przedstawicieli różnych grup zawodowych, kadr realizujących zadania z zakresu szeroko rozumianej pomocy społecznej.

Wiele danych propagowanych było również poprzez stronę internetową. Droga elektroniczną przekazywane były informacje na temat obowiązujących przepisów, szczegółowe opisy wszystkich zadań realizowanych w ramach rehabilitacji społecznej. Osoby zainteresowane mogły zapoznać się z aktualnymi procedurami oraz pobrać druk obowiązującego wniosku. O tym, że ta forma przekazu informacji cieszyła się ogromnym

zainteresowaniem świadczy fakt, że tylko w samym 2020 roku strona internetowa PCPR została wyświetlona około 268 858 razy. Na tak duże zainteresowanie wpływ miała kwestia związana z ograniczeniami wprowadzanymi w związku z epidemią koronawirusa.

Promowanie równych szans w życiu społecznym i zawodowym osób niepełnosprawnych realizowane było między innymi dzięki funkcjonowaniu na terenie powiatu organizacji pozarządowych zrzeszających osoby niepełnosprawne i ich rodziny. Działalność organizacji pozarządowych stanowi bardzo cenny element uzupełniający i wspierający wszelkie działania instytucjonalne podejmowane na rzecz osób niepełnosprawnych. Dla samorządu terytorialnego sektor pozarządowy jest partnerem co najmniej w trzech płaszczyznach:

- po pierwsze reprezentuje społeczność lokalną, wyraża jej potrzeby, dążenia i oczekiwania;
- po drugie - świadczy pomoc bezpośrednią na rzecz mieszkańców społeczności lokalnej;
- po trzecie - wprowadza nowe, często alternatywne sposoby działania.

Organizacje pozarządowe działające na terenie naszego powiatu prężnie współpracują z lokalnymi władzami. Dowodem na to jest organizacja przez Związek Stowarzyszeń Pomocy Osobom Niepełnosprawnym Powiatu Rzeszowskiego cyklicznej imprezy pn. „Powiatowy Dzień Jedności z Osobami Niepełnosprawnymi”.

W roku 2019 Powiatowy Dzień Jedności z Osobami Niepełnosprawnymi odbył się po raz dziewiętnasty. Niestety ze względu na trwającą epidemię koronawirusa w 2020 roku musieliśmy zrezygnować z jego organizacji. Uczestnikami imprezy były osoby niepełnosprawne wraz z opiekunami z gmin powiatu rzeszowskiego. Impreza o tak dużym zasięgu jest wyzwaniem dla organizatorów oraz okazją do wymiany doświadczeń i spotkań integracyjnych. Ukazuje również skalę problemu tej grupy mieszkańców powiatu. W latach 2014-2019 Powiatowy Dzień Jedności z Osobami Niepełnosprawnymi organizowany był co roku w innej gminie powiatu rzeszowskiego. Poniżej w Tabeli nr 1 przedstawiono dane na temat organizacji Powiatowego Dnia Jedności z Osobami Niepełnosprawnymi w latach 2014-2019.

Tabela nr 1. Powiatowy Dzień Jedności w latach 2014-2019.

Rok	Gmina organizująca Powiatowy Dzień Jedności z Osobami Niepełnosprawnymi	Liczba uczestników
2014	Gmina Sokołów Młp.	600
2015	-	-
2016	Gmina Kamień	690
2017	Gmina Sokołów Młp.	500
2018	Gmina Boguchwała	600
2019	Gmina Trzebownisko	600

Źródło: analiza własna

Powiatowy Urząd Pracy we współpracy z Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych Oddział Podkarpacki corocznie organizowali wspólne przedsięwzięcie, jakim była Giełda Pracy dla osób niepełnosprawnych. Łącznie w omawianym okresie zorganizowano 13 takich imprez. Dodatkowo w 2019 roku Powiatowy Urząd Pracy zorganizował spotkanie dla 36 uczestników WTZ w Zgłobniu nt. „Jak poszukiwać pracy”.

Związek Stowarzyszeń Pomocy Osobom Niepełnosprawnym powiatu rzeszowskiego w okresie obowiązywania programu kontynuował prowadzenie wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego dla osób niepełnosprawnych i starszych, w latach 2014 -2020 wypożyczono łącznie 3057 urządzeń do rehabilitacji i wspomagania funkcjonowania osób niepełnosprawnych.

Na terenie powiatu rzeszowskiego od 1995 roku prowadzi działalność Polskie Stowarzyszenie Młodzież Sprawna Inaczej skupiając w swoich szeregach ponad 200 osób. Członkami Stowarzyszenia są osoby niepełnosprawne, młodzież niepełnosprawna i ich rodzice oraz opiekunowie. Stowarzyszenie prowadzi obecnie Warsztat Terapii Zajęciowej dla 38 osób niepełnosprawnych, zapewniając im stałą codzienną rehabilitację intelektualną, ruchową, społeczną, edukacyjną oraz zapewnia przystosowanie do samodzielnego życia i pracy. Do prowadzenia terapii, edukacji i nauki zawodu zatrudnia się specjalistów m.in. terapeutów zajęciowych, pedagogów, rehabilitanta, logopedę i psychologa.

Do najważniejszych zadań zrealizowanych przez stowarzyszenie należało:

- prowadzenie stałej rehabilitacji w Warsztacie Terapii Zajęciowej w Zgłobniu dla 35-38 osób,
- prowadzenie doraźnej rehabilitacji dla pozostałych członków stowarzyszenia,

- pomoc w poszukiwaniu pracy dla osób niepełnosprawnych oraz kierowanie niepełnosprawnych na różnorodne szkolenia i warsztaty w celu zapoznania się z procedurami i zasadami na wolnym rynku pracy,
- bieżąca informacja o zmianach w przepisach i uprawnieniach dotyczących osób niepełnosprawnych i ich opiekunów,
- organizowanie imprez sportowych, kulturalnych czy wystaw,
- organizowanie okazjonalnych imprez integracyjnych z udziałem wolontariuszy oraz dzieci i młodzieży szkolnej,
- organizowanie wycieczek, pikników i zabaw dla młodzieży w integracji z osobami sprawnymi,
- bezpłatne świadczenie pomocy logopedycznej i psychologicznej dla niepełnosprawnych i ich rodzin,
- stałe nawiązywanie kontaktów i współpraca z innymi organizacjami prowadzącymi Warsztaty Terapii Zajęciowej, szkołami i innymi placówkami,
- spotkania z uznanymi autorytetami z kultury, nauki, medycyny, samorządu, kościoła itp.

Tabela nr 2. Ilość środków przekazanych na działalność Warsztatu Terapii Zajęciowej w Zgłobniu w latach 2014-2020.

Rok	Ilość przekazanych środków w tym:		
	Środki PFRON	Środki samorządu powiatowego	Razem
2014	545 139,00 zł	96 201,00 zł	641 340,00 zł
2015	585 959,00 zł	96 171,00 zł	682 130,00 zł
2016	559 860,00 zł	111 951,00 zł	671 811,00 zł
2017	559 860,00 zł	96 201,00 zł	656 061,00 zł
2018	582 293,00 zł	120 406,00 zł	702 699,00 zł
2019	669 373,00 zł	138 006,20 zł	807 379,20 zł
2020	725 954,72 zł	136 012,70 zł	861 967,42 zł
Razem:	4 228 438,72 zł	794 948,90 zł	5 023 387,62 zł

Źródło: analiza własna

W zakresie przestrzegania praw osób niepełnosprawnych kładziono nacisk na zwiększanie dostępu do poradnictwa socjalnego, psychologicznego i pedagogicznego oraz terapii rodzinnej dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin. Zadania planowane do realizacji w ramach powyższego celu w latach 2014-2020 były realizowane na bieżąco i według pojawiających się potrzeb.

W ramach realizowanych zadań w zakresie pomocy społecznej i rehabilitacji osób niepełnosprawnych Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie prowadziło specjalistyczne poradnictwo dla osób i rodzin z terenu powiatu, w tym obejmowało swoim wsparciem także osoby niepełnosprawne i ich rodziny. Z informacji uzyskiwanych od tych rodzin wynika, iż borykają się one z różnymi problemami społecznymi, takimi jak trudna sytuacja bytowo-społeczna, ubóstwo, przemoc w rodzinie, alkoholizm, konflikty rodzinne, problemy opiekuńczo-wychowawcze z dziećmi i młodzieżą itp.

Realizacja zadań w tym zakresie była prowadzona w siedzibie PCPR, PUP jako w Ośrodku Interwencji Kryzysowej w Górnym przez wyspecjalizowanych pracowników PCPR i przy współpracy ze specjalistami zatrudnionymi z zewnątrz na podstawie umów zleceń. Potrzebujące rodziny obejmowano wsparciem emocjonalnym, kompleksowym poradnictwem socjalnym, poradnictwem rodzinnym, poradnictwem prawnym, zawodowym i przede wszystkim specjalistycznym wsparciem psychologicznym.

W ramach specjalistycznego poradnictwa udzielane były również dla osób niepełnosprawnych porady prawne z zakresu prawa rodzinnego, karnego procesowego i materialnego, postępowania cywilnego oraz ustaw o pomocy społecznej i rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych.

Pracownicy zespołu ds. rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych podczas swojej codziennej pracy z klientami PCPR udzielali rocznie nawet 2000 porad. Dane z każdego roku obowiązywania poprzedniego programu pokazują, jak duże jest zapotrzebowanie na specjalistyczne poradnictwo wśród osób niepełnosprawnych. Łącznie w zakresie poradnictwa prawnego, rodzinnego, psychologicznego, zawodowego udzielono ok. 14 000 porad. Poradnictwo zawodowe obejmowało również tworzenie Indywidualnych Planów Działania, których łącznie opracowano 2079.

Cele w zakresie rehabilitacji społecznej realizowane w latach 2014-2020:

- Integracja i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych w celu lepszego funkcjonowania w życiu społecznym,

- Wyrównywanie szans dzieci i młodzieży niepełnosprawnej w zakresie dostępu do edukacji,
- Rozwój aktywnych form integracji społecznej dla osób niepełnosprawnych w powiecie rzeszowskim,
- Współpraca z organami administracji rządowej i samorządowej oraz organizacjami pozarządowymi i wolontariuszami na rzecz poprawy jakości życia osób niepełnosprawnych.

W ramach integracji i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych w celu poprawy jakości ich życia w latach 2014-2020 złożono 1325 wniosków o dofinansowania do turnusów rehabilitacyjnych.

Składane wnioski co roku były rozpatrywane przez zespół, w skład którego wchodzi również pracownik socjalny. Brano pod uwagę czynniki określone w rozporządzeniu w sprawie turnusów rehabilitacyjnych (stopień niepełnosprawności, rodzaj niepełnosprawności, sytuacja społeczna wnioskodawcy, potrzeby w zakresie rozwijania umiejętności społecznych, a także fakt dofinansowania do turnusu w latach poprzednich). Powyższa forma rehabilitacji cieszy się bardzo dużym zainteresowaniem. Corocznie składanych jest kilkaset wniosków. Ilość dofinansowań w latach 2014-2020 przedstawiono w Tabeli nr 3.

Tabela nr 3. Dofinansowanie do turnusu rehabilitacyjnego w latach 2014-2020.

Rok	Liczba przyznanych dofinansowań do turnusu rehabilitacyjnego w tym:		
	Liczba dofinansowań dla osób niepełnosprawnych	Liczba dofinansowań dla opiekunów	Kwota
2014	42	36	67 000,00 zł
2015	29	26	54 523,00 zł
2016	59	50	89 989,00 zł
2017	70	47	99 293,00 zł
2018	98	28	116 116,00 zł
2019	89	38	128 518,00 zł
2020	201	47	152 849,00 zł
Razem:	588	272	708 288,00 zł

Źródło: analiza własna

Dla osób niepełnosprawnych bardzo ważna jest stała rehabilitacja. Turnusy rehabilitacyjne są jedną z form takiej rehabilitacji, ale można z niej skorzystać tylko raz w roku. Dlatego ważnym elementem stała się pomoc osobom niepełnosprawnym w zakupie sprzętu rehabilitacyjnego, który jest niezbędny do stałej rehabilitacji w domu. Na dofinansowanie do sprzętu rehabilitacyjnego w latach 2014-2020 wpłynęło łącznie 140 wniosków, z których 113 zostało rozpatrzonych pozytywnie. Sprzętem najczęściej dofinansowywanym były stacjonarne rowerki rehabilitacyjne, trójkołowe rowery rehabilitacyjne, bieżnie elektryczne, orbitreki, elektrostymulator oraz kombinezony Thera Thogs.

Tabela nr 4. Dofinansowanie do sprzętu rehabilitacyjnego w latach 2014-2020.

Rok	Liczba przyznanych dofinansowań do sprzętu rehabilitacyjnego	Kwota
2014	9	9 635,00 zł
2015	12	9 987,00 zł
2016	17	19 896,00 zł
2017	13	12 510,00 zł
2018	13	19 900,00 zł
2019	25	27 589,00 zł
2020	24	38 699,00 zł
Razem:	113	138 216,00 zł

Źródło: analiza własna

Barieri architektoniczne, w komunikowaniu się i techniczne są jednymi z najpoważniejszych ograniczeń, które utrudniają, a często uniemożliwiają osobom niepełnosprawnym zaspokojenie nawet podstawowych potrzeb życiowych. Dotyczy to przede wszystkim osób ze schorzeniem narządu ruchu, osób niewidomych, niedowidzących, głuchych i niesłyszących oraz głuchoniemych, które mają problemy w kontaktach z otoczeniem. O dofinansowanie ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych do likwidacji barier mogą ubiegać się osoby niepełnosprawne, jeżeli ich realizacja umożliwi lub w znacznym stopniu ułatwi im wykonywanie podstawowych czynności lub kontaktów z otoczeniem.

Likwidacja barier architektonicznych jest przewidziana dla osób niepełnosprawnych, które mają trudności w poruszaniu się, jeżeli są właścicielami nieruchomości albo posiadają

zgody właściciela lokalu, w którym stałe zamieszkują. Zadanie to realizowane w latach 2014-2020 dotyczyło głównie:

- przystosowania łazienki aby swobodnie mogła z niej korzystać osoba niepełnosprawna - głównie poprzez montaż odpowiednich przyborów sanitarnych oraz poręczy i uchwytów,
- wykonanie chodnika, podjazdów i pochylni do domów, które umożliwiły osobom poruszającym się na wózkach inwalidzkich swobodne wydostanie się z domu i poruszanie się w najbliższym otoczeniu,
- montaż platform i elektrycznych krzesełek schodowych,
- poszerzanie otworów drzwiowych, likwidacja progów itp.

Potrzeby w tym obszarze są bardzo duże, w okresie ostatnich siedmiu lat złożono aż 375 wniosków, z których ze względu na ograniczone środki finansowe dofinansowanie otrzymało 110 osób.

Tabela nr 5. Dofinansowanie do likwidacji barier architektonicznych w latach 2014-2020.

Rok	Liczba przyznanych dofinansowań do likwidacji barier architektonicznych	Kwota
2014	11	150 000 zł
2015	10	198 745 zł
2016	18	298 747 zł
2017	16	225 858 zł
2018	12	197 276 zł
2019	23	286 615 zł
2020	20	384 183 zł
Razem:	110	1 591 424 zł

Źródło: analiza własna

Kolejnym zadaniem realizowanym w ramach integracji i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych w celu poprawy jakości ich życia była likwidacja barier w komunikowaniu się.

O likwidację barier w komunikowaniu się mogą ubiegać się osoby, jeżeli jest to uzasadnione potrzebami wynikającymi z niepełnosprawności, a zaopatrzenie w dany sprzęt umożliwiłoby ułatwienie kontaktu w ogólnym tego słowa znaczeniu. W ramach likwidacji

barier w komunikowaniu się w latach 2014-2020 wpłynęło 513 wniosków, z których 304 zostało rozpatrzonych pozytywnie. Najczęściej dofinansowaniu podlegał sprzęt komputerowy (laptopy, komputery stacjonarne), tablety oraz smartfony. Udało się również dofinansować dwa specjalistyczne komunikatory sterowane wzrokiem.

Tabela nr 6. Dofinansowanie do likwidacji barier w komunikowaniu się w latach 2014-2020.

Rok	Liczba przyznanych dofinansowań do likwidacji barier w komunikowaniu się	Kwota
2014	19	34 000,00 zł
2015	22	57 000,00 zł
2016	31	50 000,00 zł
2017	36	49 914,00 zł
2018	40	49 913,00 zł
2019	50	89 207,00 zł
2020	106	146 950,00 zł
Razem:	304	476 984,00 zł

Źródło: analiza własna

W ramach likwidacji barier technicznych istnieje możliwość zakupu urządzeń, które poprzez swoją nietypową, charakterystyczną budowę umożliwiają osobie niepełnosprawnej prawidłowe funkcjonowanie w środowisku. Głównym przedmiotem dofinansowania były łóżka elektryczne wspomagające obsługę osób niepełnosprawnych. Oprócz tego dofinansowywano również podnośniki transportowo-kąpielowe, wózki prysznicowe, podnośnik wannowy, czujnik cieczy, mówiącą taśmę mierniczą, płyty indukcyjne, uchwyty łazienkowe, siłowniki do bramy wjazdowej, rower z napędem elektrycznym, poręcz, agregat prądotwórczy, schodołazy, lodówkę do transportu hormonu wzrostu, platformy aluminiowe dla wózka inwalidzkiego, automatyczny samojezdny odkurzacz, suszarki do ubrań dla osób niewidomych oraz wymianę pieców centralnego ogrzewania na paliwo stałe na bezobsługowe piece gazowe.

W latach 2014-2020 dofinansowano do likwidacji barier technicznych 214 osobom niepełnosprawnym.

Tabela nr 7. Dofinansowanie do likwidacji barier technicznych w latach 2014-2020.

Rok	Liczba przyznanych dofinansowań do likwidacji barier technicznych	Kwota
2014	7	16 800,00 zł
2015	27	89 524,00 zł
2016	37	79 918,00 zł
2017	42	83 760,00 zł
2018	24	60 000,00 zł
2019	43	98 356,00 zł
2020	34	112 089,00 zł
Razem:	214	540 447,00 zł

Źródło: analiza własna

Osoby niepełnosprawne, chcąc w miarę normalnie i samodzielnie funkcjonować, bardzo często muszą korzystać z zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze. Są one częściowo dofinansowywane przez Narodowy Fundusz Zdrowia na wniosek lekarza. Część dofinansowania można uzyskać w PCPR. Najczęściej dofinansowywanymi przedmiotami ortopedycznymi były protezy kończyn dolnych, wózki inwalidzkie, pionizatory, ortezy, aparaty słuchowe, gorsety ortopedyczne, obuwie ortopedyczne, aparaty do bezdechu. Z kolei najczęściej dofinansowanymi środkami pomocniczymi były pieluchomajtki, worki kolostomijne i na mocz, cewniki urologiczne, protezy piersi, peruki, soczewki korekcyjne czy szkła kontaktowe.

Od roku 2014 do 2020 przyznano w sumie 3911 dofinansowań. Szczegółowe dane przedstawia poniższa tabela.

Tabela nr 8. Dofinansowanie do przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych w latach 2014-2020.

Rok	Liczba przyznanych dofinansowań do przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych	Kwota
2014	520	484 000,00 zł
2015	539	585 058,00 zł
2016	408	393 486,00 zł
2017	524	527 324,00 zł
2018	599	624 222,00 zł
2019	744	781 644,00 zł
2020	577	611 531,00 zł
Razem:	3911	4 007 265,00 zł

Źródło: analiza własna

Kolejnym zadaniem finansowanym ze środków PFRON było dofinansowanie sportu, kultury, turystyki i rekreacji osób niepełnosprawnych. W ramach tego zadania osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, jeżeli prowadzą działalność na rzecz osób niepełnosprawnych przez okres co najmniej dwóch lat przed dniem złożenia wniosku mogą starać się o dofinansowanie do organizacji imprez, wyjazdów o charakterze sportowy, kulturalnym, turystycznym i rekreacyjnym.

W ramach tego zadania corocznie organizowana jest cykliczna impreza pn. „Powiatowy Dzień Jedności z Osobami Niepełnosprawnymi”. Szczegóły dotyczące jej realizacji w poszczególnych latach zostały już przedstawione wcześniej. Szczegółowe dane dotyczące lat 2014-2020 przedstawia poniższa tabela.

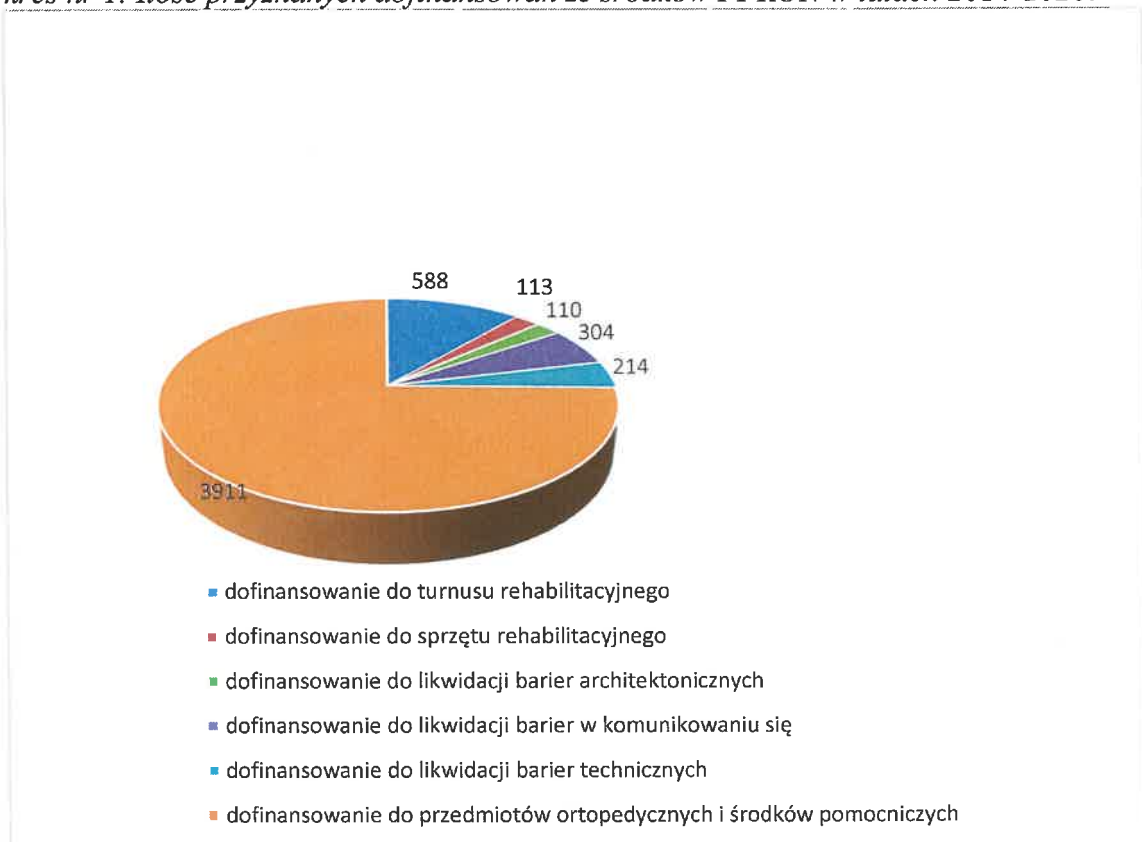
Tabela nr 9. Dofinansowanie do sportu, kultury, turystyki i rekreacji osób niepełnosprawnych w latach 2014-2020.

Rok	Liczba przyznanych dofinansowań/liczba zorganizowanych imprez	Kwota
2014	1	11 590,00 zł
2015	2	7 625,00 zł
2016	3	22 758,00 zł
2017	3	23 496,00 zł
2018	3	24 999,00 zł
2019	5	33 501,00 zł
2020	3	28 924,00 zł
Razem:	20	152 893,00 zł

Źródło: analiza własna

Poniżej przedstawiona została liczba wszystkich dofinansowań ze środków PFRON udzielonych w ramach rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych.

Wykres nr 1. Ilość przyznanych dofinansowań ze środków PFRON w latach 2014-2020.

Źródło: analiza własna

Powiat rzeszowski corocznie uczestniczył w realizacji programu pn. „Wyrównywanie różnic między regionami III”. Obsługę programu realizowało PCPR. Głównymi zadaniami programu jest eliminacja barier w zwiększaniu mobilności zawodowej, społecznej i przestrzennej oraz zapewnianie równego dostępu do infrastruktury społecznej i technicznej mającej podstawowe znaczenie dla kształtowania konkurencyjności kraju (transportowej, edukacyjnej, zdrowia, kultury), a także dostępu do podstawowych usług publicznych. Priorytetowymi kierunkami interwencji państwa są między innymi: rozwój zasobów ludzkich oraz wsparcie obszarów wymagających aktywizacji i zagrożonych marginalizacją. Zgodnie z polityką regionalną państwa, środki stanowiące budżet programu w większym zakresie kierowane są do regionów słabo rozwiniętych gospodarczo i społecznie. W ramach programu Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych może przekazywać środki realizatorom programu – jednostkom samorządu powiatowego, przy czym największe wsparcie kierowane jest do powiatów, leżących w podregionach o najniższym stopniu rozwoju społeczno-gospodarczego. Środki te wykorzystywane są na działania wyrównujące różnice między regionami w obszarze rehabilitacji osób niepełnosprawnych, w tym na wyposażenie obiektów służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych w sprzęt rehabilitacyjny, likwidację barier w urzędach, placówkach edukacyjnych i w zakładach opieki zdrowotnej, w zakresie umożliwienia osobom niepełnosprawnym poruszania się i komunikowania oraz aktywizację zawodową tych osób.

Tabela nr 10. Dofinansowania w ramach programu „Wyrównywanie Różnic Między Regionami III” w latach 2014-2020.

Rok	Liczba przyznanych dofinansowań	Kwota
2014	7	431 705,38 zł
2015	6	205 071,42 zł
2016	5	620 000,00 zł
2017	4	660 230,88 zł
2018	3	262 641,60 zł
2019	1	80 000,00 zł
2020	3	361 000,00 zł
Razem:	29	2 620 649,28 zł

Źródło: analiza własna

Powiat rzeszowski realizował w latach 2014-2020 pilotażowy program PFRON pn. Aktywny Samorząd. Podstawą prawną uruchomienia i realizacji programu jest art. 47 ust. 1 pkt 4 lit. a ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t. j. Dz. U. 2020 poz. 426 z póź. zm.).

Celem głównym programu jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo osób niepełnosprawnych w życiu społecznym, zawodowymi oraz w dostępie do edukacji.

W poszczególnych latach struktura programu była zmieniana. Aktualnie po zmianach wprowadzonych w 2019 roku struktura programu wygląda następująco:

Moduł I – likwidacja barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową:

Obszar A – likwidacja bariery transportowej:

Zadania: 1 i 4 – pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu,

Zadania: 2 i 3 – pomoc w uzyskaniu prawa jazdy;

Obszar B – likwidacja barier w dostępie do uczestniczenia w społeczeństwie informacyjnym:

Zadania: 1, 3 i 4 – pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania,

Zadanie 2 – dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania,

Zadanie 5 – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego sprzętu elektronicznego;

Obszar C – likwidacja barier w poruszaniu się:

Zadanie 1 – pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym,

Zadanie 2 – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego skutera lub wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym,

Zadanie 3 – pomoc w zakupie protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne,

Zadanie 4 – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanej protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne,

Zadanie 5 – pomoc w zakupie skutera inwalidzkiego o napędzie elektrycznym lub oprzyrządowania elektrycznego do wózka ręcznego;

Obszar D – pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej.

Moduł II – pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym.

Tabela nr 11. Dofinansowania w ramach programu Aktywny Samorząd w latach 2014-2020.

Rok	Liczba przyznanych dofinansowań	Kwota
2014	109	362 844,00 zł
2015	82	211 255,00 zł
2016	112	249 033,00 zł
2017	109	260 828,00 zł
2018	93	276 140,00 zł
2019	101	325 423,00 zł
2020	95	400 158,00 zł
Razem:	701	2 085 681,00 zł.

Źródło: analiza własna

W roku 2020 w związku z wybuchem epidemii koronawirusa PFRON uruchomił dodatkowy program pn. „Pomoc osobom niepełnosprawnym poszkodowanym w wyniku żywiołu lub sytuacji kryzysowych wywołanych chorobami zakaźnymi”. Jego realizatorem w powiecie rzeszowskim było Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie. W ramach powyższego programu realizowane były następujące zadania/moduły:

Moduł III – pomoc dla osób niepełnosprawnych, które na skutek wystąpienia sytuacji kryzysowych spowodowanych chorobami zakaźnymi utraciły możliwość korzystania z opieki świadczonej w placówce rehabilitacyjnej w formie dofinansowania kosztów związanych z zapewnieniem opieki w warunkach domowych. Na 630 złożonych wniosków zostało wypłaconych 573 dofinansowań na łączną kwotę 636 500,00 zł.

Moduł I - jednorazowe świadczenie na rehabilitację społeczną w wysokości 2 000 zł dla osób niepełnosprawnych zamieszkujących w danym gospodarstwie domowym, które poniosło straty w wyniku żywiołu (m.in. powódź). W ramach tego modułu wpłynęło 23 wnioski. Dofinansowanie otrzymało 21 osób na łączną kwotę 42 000,00 zł.

Jednym z zadań integracji i przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych w celu lepszego funkcjonowania w życiu społecznym było organizowanie pomocy w sytuacji długotrwałej choroby w rodzinie, poprzez usługi opiekuńcze oraz pomoc instytucjonalną – umieszczanie osób w domach pomocy społecznej.

Tabela nr 12. Liczba umieszczonych osób w domach opieki społecznej w powiecie rzeszowskim w latach 2014-2020 (Górno, Dynów, Kąkolówka, Chmielnik, Łąka).

Rok	Ilość osób umieszczonych w DPS
2014	76
2015	79
2016	82
2017	85
2018	82
2019	81
2020	51
Razem:	536

Źródło: analiza własna

Powiat rzeszowski prowadzi szereg działań na rzecz osób niepełnosprawnych, lecz pomimo to, w niektórych obszarach pomoc dodatkowych osób np. wolontariuszy jest niezbędna. Dlatego też, powiat rzeszowski, co roku podejmuje inicjatywę związaną z poszukiwaniem wolontariuszy do realizacji zadań związanych z udzieleniem bezpośredniej pomocy osobom niepełnosprawnym, w tym m.in. do realizacji wszelkiego rodzaju spotkań integracyjnych lub pomocy osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom w codziennym funkcjonowaniu. Niestety, ale nie w każdym roku obowiązywania programu udało się pozyskiwać wolontariuszy. Łącznie w okresie od 2014-2020 roku w powiecie rzeszowskim, udało się uaktywnić ok. 35 wolontariuszy. Zdecydowana większość była zaangażowana w działania Związku Stowarzyszeń Pomocy Osobom Niepełnosprawnym Powiatu Rzeszowskiego.

W celu wyrównywania szans dzieci i młodzieży niepełnosprawnej w zakresie dostępu do edukacji powiat rzeszowski współpracował ze Specjalnym Ośrodkiem Szkolno-Wychowawczym w Mrowli.

W ramach tego celu program realizował następujące zadania:

- Tworzenie warunków rozwoju szkolnictwa specjalnego w powiecie.
- Likwidowanie barier uniemożliwiających uczęszczanie dzieci i młodzieży niepełnosprawnej do placówek edukacyjnych.
- Zapewnienie kształcenia uwzględniającego specjalne potrzeby dzieci i młodzieży z różnymi rodzajami niepełnosprawności na wszystkich poziomach edukacyjnych, w tym korzystających z indywidualnego nauczania.

Chcąc zapewnić bieżący rozwój szkolnictwa specjalnego w powiecie pracownicy SOSW w Mrowli regularnie podnosili swoje kwalifikacje zawodowe. Część nauczycieli zdobyła dodatkowe wykształcenie (studia podyplomowe). Cała kadra uczestniczyła w licznych szkoleniach i kursach dotyczących m.in. terapii ręki, psychomotoryki, sensoplastyki, integracji sensorycznej czy autyzmu. Pracownicy ośrodka poznali techniki behawioralne oraz uzyskali certyfikaty do pracy w sali doświadczenia świata.

Na przestrzeni ostatnich lat ośrodek w Mrowli podejmował różnego rodzaju działania, aby budynek, do którego uczęszczają osoby niepełnosprawne nie stanowił dla nich żadnych barier pod kątem m. in. architektonicznym. Przeprowadzono remont sanitariatów oraz ciągów komunikacyjnych w internacie. Stałym elementem poszerzania zaplecza ośrodka było doposażanie gabinetów indywidualnej terapii (logopedycznej, psychologicznej, rehabilitacji, integracji sensorycznej) w pomoce dydaktyczne dostosowane do indywidualnych potrzeb uczniów. Udało się również dostosować plac zabaw do potrzeb wychowanków – wzbogacić go o urządzenia do integracji sensorycznej.

Każdy z uczniów SOSW w Mrowli posiada indywidualny program terapeutyczno-dydaktyczny. W placówce działa m. in. kółko plastyczne, taneczne, teatralne, kulinarne, sekcja drużyny harcerskiej „Nieprzetarty szlak” oraz sekcja olimpiad specjalnych. Uczniowie uczestniczą w licznych konkursach organizowanych na terenie województwa podkarpackiego. Każdy z nich uczestniczył w ww. aktywnościach z uwzględnieniem osobistych preferencji i możliwości.

Cele w zakresie rehabilitacji zawodowej realizowane w latach 2014-2020:

- Integracja i aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych.

Powiatowy Urząd Pracy angażuje się na rzecz aktywizacji zawodowej zarejestrowanych osób niepełnosprawnych. Działania finansowane są zarówno ze środków Funduszu Pracy jak

i ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Przedsięwzięcia realizowane przez PUP mają na celu zwiększenie efektywności zatrudnienia na lokalnym rynku pracy.

Poradnictwo zawodowe związane było z udzielaniem pomocy w podjęciu optymalnej decyzji zawodowej. Dla osób niepełnosprawnych szczególnie ważne jest uzyskanie informacji zawodowej dotyczącej możliwości szkolenia i kształcenia zawodowego z uwzględnieniem rodzaju i stopnia uszkodzenia organizmu oraz wskazań i przeciwwskazań, co do ich wykonania.

W ramach środków pozyskanych z Europejskiego Funduszu Społecznego oraz ze środków rezerwy Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej urząd pracy realizował projekty skierowane do osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy z naciskiem na aktywizację zawodową osób niepełnosprawnych.

W ramach pośrednictwa pracy udzielano pomocy w uzyskaniu odpowiedniego zatrudnienia, pozyskiwaniu ofert pracy, doborze odpowiedniej pracy dla osób z określonym stopniem niepełnosprawności, informowaniu zakładów pracy o możliwościach zawodowych osób niepełnosprawnych i przywilejach związanych z zatrudnieniem osoby niepełnosprawnej.

W Centrum Aktywizacji Zawodowej udzielane są informacje i porady dotyczące praw osób niepełnosprawnych, informacje o zmieniających się przepisach prawnych, ulgach i uprawnieniach z tytułu niepełnosprawności, możliwości podjęcia zatrudnienia, możliwości szkoleń, otwarcia własnej działalności gospodarczej oraz możliwości skorzystania ze staży.

Tabela nr 13. Działania podejmowane przez PUP w Rzeszowie w latach 2014-2020.

Działanie	Lata 2014-2020 (łącznie)
Stworzone miejsca pracy dla osób niepełnosprawnych.	59
Stworzone miejsca pracy dla niepełnosprawnych absolwentów.	4
Podjęte działania na rzecz aktywizacji zawodowej (porady indywidualne, grupowe, badania testowe).	146
Działania mające na celu poprawę kwalifikacji zawodowych (szkolenia, prace interwencyjne, staże, dotacje, doposażenia).	257
Liczba zatrudnionych osób niepełnosprawnych (podjęcie pracy).	1240
Liczba podjętych działań w przypadku braku ofert pracy dla osób niepełnosprawnych (poradnictwo + aktywne formy).	476

Liczba osób biorących udział w aktywnych formach wsparcia takich jak staże, szkolenia, prace interwencyjne czy dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej.	292
Liczba zorganizowanych spotkań osób niepełnosprawnych z pracodawcami.	22
Podjęte działania mające na celu informowanie pracodawców zainteresowanych zatrudnianiem osób niepełnosprawnych o ilości chętnych osób do pracy w związku ze zgłoszona ofertą.	899
Liczba ofert pracy dla osób niepełnosprawnych.	5062
Liczba zorganizowanych giełd pracy.	11

Źródło: analiza własna

Podsumowanie

Realizowane w latach 2014-2020 działania określone w Powiatowym Programie Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych miały na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych, ich integrację społeczną i zawodową oraz uzyskanie w tym zakresie wymiernych efektów. Aby te zadania spełniły swoją rolę wymagało to zaangażowania w ich realizację wielu różnych partnerów publicznych i niepublicznych działających na wszystkich szczeblach życia społecznego.

Program miał ułatwić stworzenie przyjaznego, lokalnego systemu wsparcia oraz dążyć do rozwoju instrumentów o charakterze aktywizacyjnym.

Realizując zadania z zakresu rehabilitacji społecznej, zawodowej i przestrzegania praw osób niepełnosprawnych dążono do poprawy jakości ich życia oraz podnoszenia wartości osobistej osób niepełnosprawnych poprzez podejmowanie różnego rodzaju działań o charakterze integracyjnym.

Dzięki realizacji programu zlikwidowano szereg barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się. Udało się dostosować budynki użyteczności publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych. Dokonano zakupu sprzętu i wyposażenia zmniejszającego skutki niepełnosprawności dzieci i młodzieży. Zorganizowano szereg imprez sportowych, kulturalnych, turystycznych i rekreacyjnych.

Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych będzie realizowany w kolejnych latach, a jego zakres będzie ewoluował wraz ze zmieniającymi się potrzebami osób

niepełnosprawnych oraz powstawaniem nowych przepisów umożliwiających dalszy rozwój w przedmiotowym zakresie.

3. CHARAKTERYSTYKA POWIATU RZESZOWSKIEGO

Powiat rzeszowski położony jest w południowo-wschodniej części Polski. Został on utworzony w 1999 roku w ramach reformy administracyjnej. Siedzibą starostwa jest miasto Rzeszów. Powiat ten wchodzi w skład obszaru metropolitalnego miasta Rzeszowa. Powierzchnia powiatu wynosi 1 147 km², zaś liczba ludności ok. 179 264 mieszkańców – według stanu na koniec grudnia 2019 roku.

Na terenie powiatu mieści się 6 miast i 98 wsi. Powiat obejmuje obszar 14 gmin:

- 1 miejskiej,
- 5 miejsko-wiejskich,
- 8 wiejskich.

W tabeli nr 14 przedstawiono zestawienie danych obrazujących powierzchnię i ludność, wg stanu na 31.12.2019 roku. Z danych jasno wynika, iż większość ludności zamieszkuje tereny wiejskie. Większość miejscowości znajdujących się na terenie powiatu rzeszowskiego zamieszkuje więcej kobiet niż mężczyzn, wyjątkiem są gminy wiejskie Kamień oraz Dynów, w których przeważają mężczyźni. Najwięcej osób na 1 km² odnotowano w gminach Krasne oraz Lubenia. Natomiast najmniej w gminie wiejskiej Dynów. Analizując dane statystyczne wykorzystane w poprzednim programie należy zwrócić uwagę, że liczba ludności powiatu rzeszowskiego wzrosła o 17 364 osoby, przy nieznacznym zmniejszeniu jego powierzchni.

Tabela nr 14. Powierzchnia i ludność w 2019 roku.

Powiat Rzeszowski	Powierzchnia w km ²	Ludność				Kobiety na 100 mężczyzn
		Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Na km ²	
Dynów (gm. miejska)	25	6120	3026	3094	245	102,25
Błażowa (gm. miejsko-wiejska)	113	10833	5360	5473	96	102,11
Boguchwała (jw.)	89	20766	10084	10682	233	105,93
Głogów Młp. (jw.)	144	19658	9773	9885	137	101,15
Sokołów Młp.(jw.)	134	17244	8518	8726	129	102,44
Tyczyn (jw.)	54	10499	5180	5319	194	102,68
Chmielnik (gm. wiejska)	53	6945	3467	3478	131	100,32
Dynów (jw.)	118	6893	3508	3385	58	96,49
Hyżne (jw.)	51	7062	3512	3550	138	101,08
Kamień (jw.)	74	6860	3454	3406	93	98,61
Krasne (jw.)	39	11558	5651	5907	296	104,53
Lubenia (jw.)	55	16265	7961	8304	296	104,31
Świlcza (jw.)	108	16265	7961	8304	151	104,31
Trzebownisko (jw.)	90	22296	10990	11306	248	102,88

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych opublikowanych przez Urząd Statystyczny w Rzeszowie. Stan na 31.12.2019 roku.

Powiat rzeszowski wchodzi w skład województwa podkarpackiego. Najwięcej ludności powiatu zamieszkuje gminy z najbliższego otoczenia miasta Rzeszowa: Boguchwałę, Trzebownisko i Głogów Małopolski.

Najbardziej charakterystyczne dla powiatu jest wysokie tempo migracji wynikające z szybkiego rozwoju miasta Rzeszowa i znaczny przyrost naturalny.

Powiat wchodzi w skład grupy powiatów o profilu rolniczo-przemysłowym, w którym znaczna część społeczeństwa utrzymuje się zarówno z pracy w indywidualnych gospodarstwach rolnych jak i w przemyśle, budownictwie, handlu czy usługach.

Atuty powiatu:

- położenie w centralnej części południowo-wschodniej Polski, na skrzyżowaniu szlaków komunikacyjnych, w bliskiej odległości od granicy z Ukrainą i Słowacją;
- sąsiedztwo aglomeracji rzeszowskiej, swoistej „lokomotywy” rozwoju dla otaczających terenów wiejskich, znaczącego rynku zbytu; powodującej szybką urbanizację w najbliższym otoczeniu Rzeszowa;
- infrastruktura techniczna dobrze rozwinięta na znacznym obszarze powiatu, dogodny układ komunikacyjny, gęsta sieć dróg, lotnisko w Jasionce k. Rzeszowa;
- potencjał ludzi stanowią dobrze wykształceni, przygotowani zawodowo pracownicy, większy niż przeciętnie w kraju jest odsetek ludzi młodych.

4. DIAGNOZA PROBLEMU NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI W POWIECIE RZESZOWSKIM

Osoby niepełnosprawne stanowią grupę zróżnicowaną pod względem stopnia i rodzaju niepełnosprawności, miejsca zamieszkania, wieku, wykształcenia, sytuacji na rynku pracy i innych cech społeczno-demograficznych. Taka sytuacja rodzi konieczność różnicowania i indywidualizowania pomocy adresowanej do tych osób. Osoby niepełnosprawne z reguły są słabiej wykształcone, przejawiają mniejszą aktywność zawodową, co w konsekwencji sprawia, że dotyka je zjawisko ubóstwa i wykluczenia społecznego. Niepełnosprawność wynika z różnorodnych przyczyn. Najczęściej jest skutkiem urazów i przewlekłych chorób. Środowisko osób niepełnosprawnych dąży do przestrzegania podstawowych praw osób niepełnosprawnych, jakimi są: prawo do życia w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych, swobodny dostęp do obiektów użyteczności publicznej, swobodne komunikowanie i przemieszczanie się, dostęp do informacji, pełne uczestnictwo w życiu publicznym i zawodowym. Szczególnymi problemami, na które napotykają niepełnosprawni są m.in. brak akceptacji ze strony środowiska, ograniczone możliwości uzyskania zatrudnienia, utrudniony dostęp do obiektów użyteczności publicznej, słabo rozwinięta baza rehabilitacyjna, placówki oświatowe, które są niedostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych, często zbyt mała aktywność organizacji i stowarzyszeń skupiających osoby niepełnosprawne oraz ich zbyt mała ilość w stosunku do osób potrzebujących. Dużym problemem jest również mała ilość pracodawców wyrażających chęć zatrudnienia osób niepełnosprawnych.

Niepełnosprawność jest cechą, która wpływa na jakość życia, a więc pełni funkcję regulacyjną. W zależności od natężenia w mniejszym lub większym stopniu definiuje funkcjonowanie człowieka w społeczeństwie - w pewnym sensie stygmatyzuje.

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) definiuje osobę niepełnosprawną jako taką, która nie może samodzielnie, częściowo lub całkowicie zapewnić sobie możliwości normalnego życia indywidualnego i społecznego na skutek wrodzonego lub nabytego upośledzenia sprawności fizycznej lub psychicznej. Polskie Wydawnictwo Naukowe (PWN) rozwija definicję WHO i wskazuje, że WHO przyjęła również podział skutków choroby na: uszkodzenia, niezdolność i ograniczenie w rolach. Uszkodzenie dotyczy nieprawidłowości budowy i wyglądu ciała oraz funkcji narządów lub układów, niezależnie od przyczyny, oznacza więc zaburzenie na poziomie narządu. Niezdolność odzwierciedla skutki uszkodzenia w wykonywaniu czynności i aktywności danej osoby. Ograniczenia w rolach są zaś

następstwami uszkodzenia i niezdolności, które mają wpływ na międzyludzkie interakcje i przystosowanie do otoczenia.

Polskie Wydawnictwo Naukowe przytacza również definicję osoby niepełnosprawnej, którą określiło w 1994 roku Europejskie Forum Niepełnosprawności Parlamentu Europejskiego – osoba niepełnosprawna to „jednostka w pełni swych praw, znajdująca się w sytuacji upośledzającej ją na skutek barier środowiskowych, ekonomicznych i społecznych, których z powodu występujących u niej uszkodzeń, nie może przezwyciężyć w taki sposób, jak inni ludzie. Bariery te są często wzmacniane przez deprecjonujące postawy ze strony społeczeństwa”.

W roku 1997 została uchwalona Karta Praw Osób niepełnosprawnych, w której Sejm Rzeczypospolitej Polskiej uznał, że osoby niepełnosprawne, czyli osoby, których sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia życie codzienne, naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych, zgodnie z normami prawnymi i zwyczajowymi, mają prawo do niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia oraz nie mogą podlegać dyskryminacji.

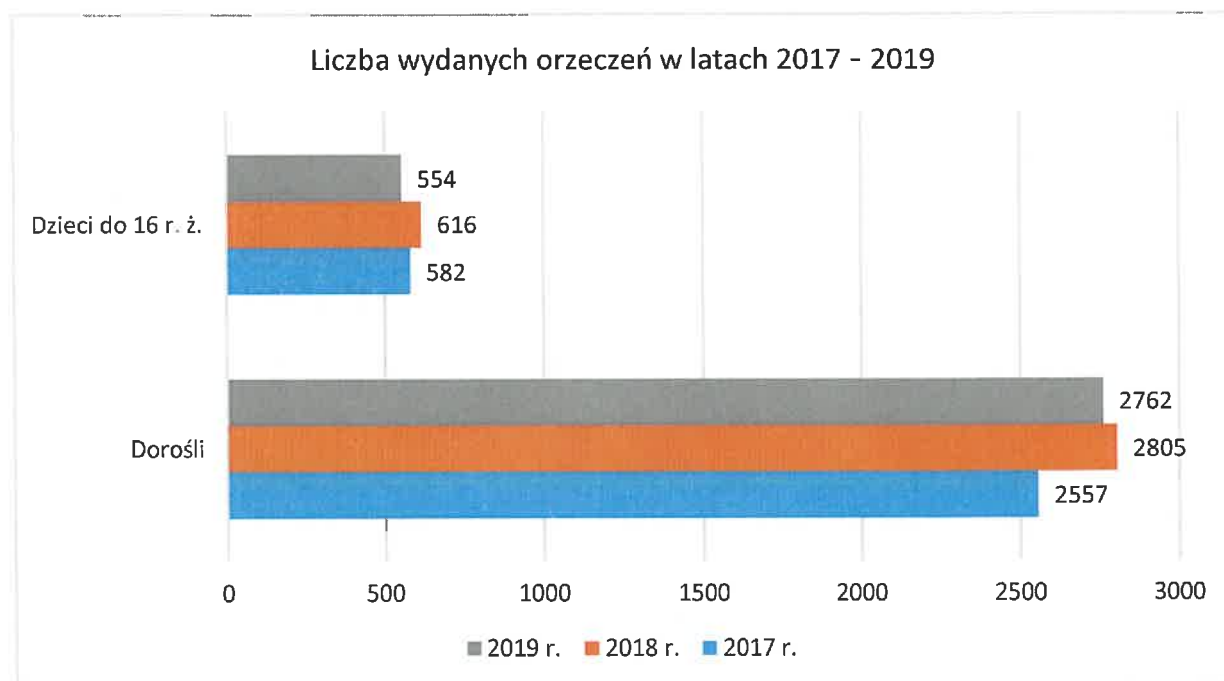
Bardzo podobnie do WHO, niepełnosprawność określa ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 426, z póź. zm.). Ustawa mówi, że niepełnosprawność to trwała lub okresowa niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy. W Polsce za osobę niepełnosprawną uznaje się osobę, której niepełnosprawność została potwierdzona odpowiednim orzeczeniem wydanym przez organ do tego uprawniony (np. Zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności lub Zakład Ubezpieczeń Społecznych).

Diagnoza zjawiska niepełnosprawności w powiecie rzeszowskim została opracowana w oparciu o dane statystyczne pozyskane dzięki współpracy z instytucjami samorządowymi oraz organizacjami pozarządowymi, które działają na terenie powiatu rzeszowskiego. Dane zostały pozyskane z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności, Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowego Urzędu Pracy, Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Mrowli, Warsztatu Terapii Zajęciowej w Zgłobniu, Związku Stowarzyszeń Pomocy Osobom Niepełnosprawnym Powiatu Rzeszowskiego oraz z Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie.

Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności

Jedną z jednostek, która przekazała dane statystyczne jest Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Rzeszowie, który realizuje zadania wynikające z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych w zakresie orzekania o niepełnosprawności mieszkańców powiatu rzeszowskiego. PZOON wydaje orzeczenia o niepełnosprawności dla dzieci przed 16-tym rokiem życia, orzeczenia o stopniu niepełnosprawności dla osób po 16-tym roku życia, orzeczenia o wskazaniach do ulg i uprawnień, karty parkingowe oraz legitymacje osób niepełnosprawnych.

Wykres nr 2. Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności (dzieci do 16 r. ż.) i orzeczeń o stopniu niepełnosprawności (osoby powyżej 16 r. ż.).

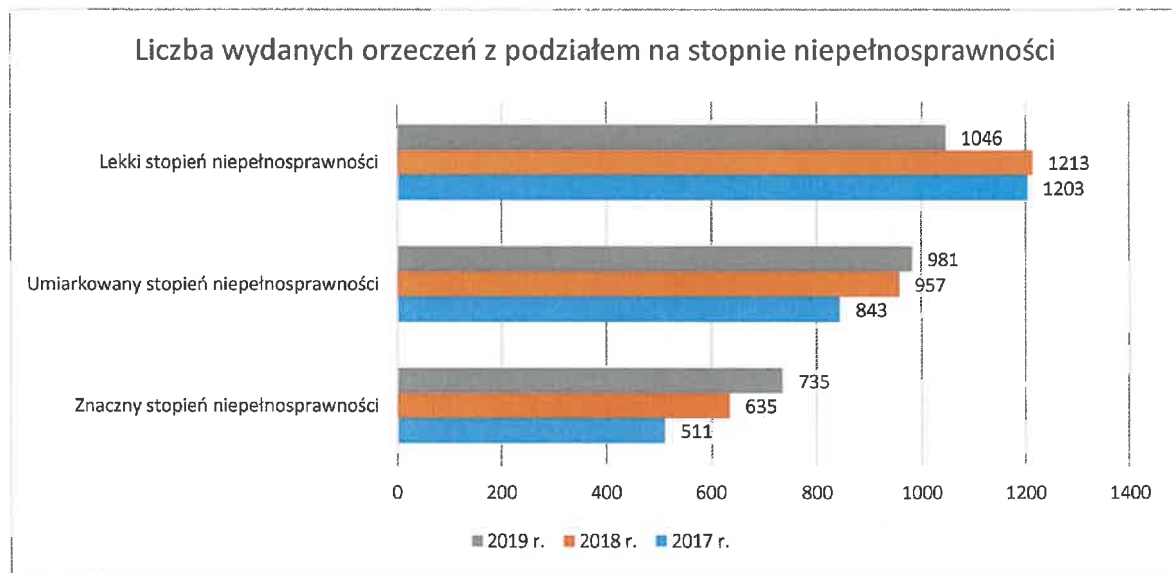

Źródło: dane pozyskane z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Rzeszowie

Dane przedstawione na powyższym wykresie pokazują liczbę wydanych orzeczeń w latach 2017-2019 dla dzieci do 16 roku życia oraz osób dorosłych. Liczba wydawanych orzeczeń w ostatnich latach utrzymuje się mniej więcej na tym samym poziomie zarówno wśród dzieci jak i osób dorosłych. W ostatnich trzech latach najwięcej orzeczeń wydano w 2018 roku.

Kolejny wykres pokazuje liczbę wydanych orzeczeń dla osób powyżej 16 roku życia z podziałem na stopnie niepełnosprawności.

Wykres nr 3. Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności z podziałem na poszczególne stopnie niepełnosprawności.

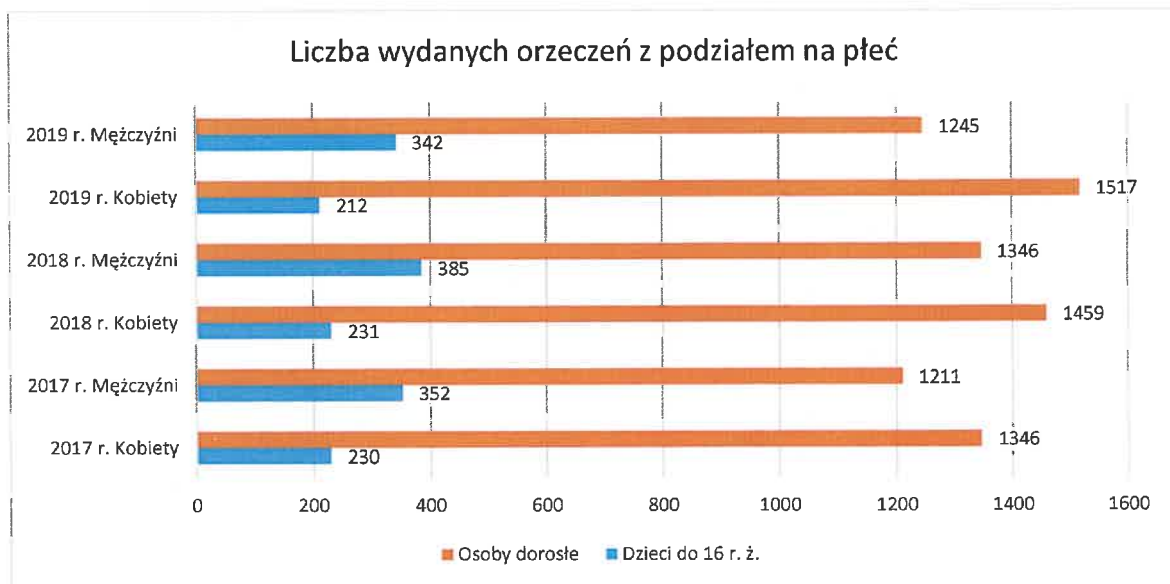

Źródło: dane pozyskane z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Rzeszowie

Dane statystyczne wskazują, że w latach 2017-2019 Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności wydał najwięcej orzeczeń w stopniu lekkim, następnie w stopniu umiarkowanym oraz znacznym. Analizując powyższy wykres można też zauważyć, że przez ostatni okres co roku wzrasta liczba wydawanych orzeczeń w szczególności jeżeli chodzi o orzeczenia w stopniu znacznym i umiarkowanym.

Orzeczenia wydawane przez PZOON w podziale na płeć, przedstawiają się następująco:

Wykres nr 4. Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności z podziałem na płeć.

Źródło: dane pozyskane z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Rzeszowie

Dane zawarte na powyższym wykresie wskazują, że wśród dzieci w ostatnich latach najwięcej orzeczeń o niepełnosprawności było wydawanych chłopcom – liczba ta jest co roku wyższa o jedną trzecią w porównaniu z dziewczynkami. Natomiast, jeżeli chodzi o osoby dorosłe to zdecydowanie więcej orzeczeń uzyskują kobiety w porównaniu z mężczyznami – różnicę tą najwyraźniej widać w 2019 roku.

Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności przekazał również dane wskazujące na cel złożenia wniosku o wydanie orzeczenia dla osób dorosłych oraz dzieci do 16 roku życia.

Tabela nr 15. Wykaz danych dotyczących celu złożenia wniosku o uzyskanie orzeczenia o stopniu niepełnosprawności przez osoby dorosłe.

Cel złożenia wniosku	2017 r.	2018 r.	2019 r.
Odpowiednie zatrudnienie	1469	1544	1255
Szkolenie	7	10	9
Uczestnictwo w warsztatach terapii zajęciowej	9	13	11
Konieczność zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	80	124	230
Korzystanie z systemu środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji/ korzystanie z usług socjalnych, opiekuńczych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych	332	379	414
Zasiłek stały	0	0	0
Zasiłek pielęgnacyjny	290	392	430
Korzystanie z karty parkingowej	127	179	180
Inne	339	344	337

Źródło: dane pozyskane z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Rzeszowie

Tabela nr 16. Wykaz danych dotyczących celu złożenia wniosku o wydanie orzeczenia przez osoby do 16 r. ż.

Cel złożenia wniosku	2017 r.	2018 r.	2019 r.
Zasiłek stały	187	212	174
Zasiłek pielęgnacyjny	371	391	372
Inne	53	60	42

Źródło: dane pozyskane z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Rzeszowie

Ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu rzeszowskiego

W skład powiatu rzeszowskiego wchodzi 14 gmin, w których funkcjonują ośrodki pomocy społecznej czyli instytucje samorządowe, które prowadzą działania z zakresu pomocy społecznej dla mieszkańców poszczególnych gmin, w tym dla osób niepełnosprawnych. W poniższych tabelach zostały przedstawione zestawienia świadczeń z pomocy społecznej udzielanych przez OPS-y z terenu powiatu rzeszowskiego.

Tabela nr 17. Pomoc przyznana osobom niepełnosprawnym w OPS z terenu powiatu rzeszowskiego cz. 1.

Ośrodek Pomocy Społecznej	Pomoc przyznana ze względu na długotrwałą chorobę (liczba rodzin)			Pomoc przyznana ze względu na niepełnosprawność (liczba rodzin)		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019
ROK						
GOPS Krasne	91	128	98	79	98	88
MGOPS Głogów Młp.	258	204	214	147	130	151
MGOPS Błażowa	129	128	105	336	331	335
GOPS Kamień	163	162	143	129	121	116
MGOPS Sokołów Młp.	271	250	237	188	164	152
GOPS Dynów	133	142	138	109	103	93
MOPS Dynów	71	67	66	70	60	60
GOPS Trzebownisko	127	189	178	171	123	119
GOPS Świlcza	159	163	148	140	143	146
MGOPS Tyczyn	88	85	50	88	84	66
GOPS Chmielnik	73	66	64	74	74	62
GOPS Hyżne	76	79	67	58	58	73
MOPS Boguchwała	109	96	127	83	80	101
GOPS Lubenia	25	22	24	32	36	35
RAZEM	1773	1781	1659	1704	1605	1597

Źródło: Ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu rzeszowskiego – opracowanie własne.

Tabela nr 18. Pomoc przyznana osobom niepełnosprawnym w OPS z terenu powiatu rzeszowskiego cz. 2.

Ośrodek Pomocy Społecznej	Zasiłki pielęgnacyjne wypłacone na podstawie art. 16 ust 2 pkt. 1 ustawy o świadczeniach rodzinnych (niepełnosprawne dziecko)			Zasiłki pielęgnacyjne wypłacone na podstawie art. 16 ust 2 pkt. 2 ustawy o świadczeniach rodzinnych (osoby niepełnosprawne powyżej 16 r.ż. - znaczny stopień)			Zasiłki pielęgnacyjne wypłacone na podstawie art. 16 ust 3 ustawy o świadczeniach rodzinnych (os. niepeł. powyżej 16 r.ż. - umiarkowany stopień jeżeli niepeł. powstała przed ukończ. 21 r.ż.)			Zasiłki pielęgnacyjne wypłacone na podstawie art. 16 ust 2 pkt. 3 ustawy o świadczeniach rodzinnych (osoby które ukończyły 75 lat)		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019	2017	2018	2019	2017	2018	2019
GOPS Krasne	74	76	78	60	328	463	70	72	74	2	2	2
MGOPS Głogów Młp.	109	114	127	97	108	114	111	116	126	2	3	3
MGOPS Błażowa	74	79	86	77	79	84	127	118	117	3	4	3
GOPS Kamień	38	41	36	35	38	40	61	58	57	2	2	1
MGOPS Sokołów Młp.	101	96	97	111	117	140	150	143	139	20	20	18
GOPS Dynów	35	47	48	52	56	61	72	71	72	1	1	1
MOPS Dynów	40	35	29	46	49	48	1	1	1	40	42	43
GOPS Trzebownisko	137	140	145	128	133	144	0	1	3	110	110	111
GOPS Świlcza	93	97	105	135	92	102	116	130	121	3	3	3
MGOPS Tyczyn	65	78	92	40	48	74	42	50	54	3	3	3
GOPS Chmielnik	66	64	61	58	70	64	49	49	51	3	4	4
GOPS Hyżne	63	64	62	46	48	52	33	36	35	3	2	2
MOPS Boguchwała	195	195	205	176	181	199	122	119	124	11	8	8
GOPS Lubenia	39	35	40	32	38	34	43	40	41	2	2	2
RAZEM	1129	1161	1211	1093	1385	1619	997	1004	1015	205	206	204
RAZEM *	3501			4097			3016			615		

Źródło: Ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu rzeszowskiego – opracowanie własne.

Z analizy powyższych tabel wynika, że pomoc udzielana przez ośrodki pomocy społecznej w ostatnich trzech latach była kierowana w większej ilości przypadków do osób długotrwale chorych niż osób posiadających orzeczenia o stopniu niepełnosprawności. Analizując powyższe dane można też zauważyć – na podstawie tabeli nr 17, że w ostatnich latach liczba osób niepełnosprawnych oraz długotrwale chorych, którym była udzielana pomoc nieznacznie spadła.

Liczba wypłaconych zasiłków pielęgnacyjnych w latach 2017-2019 z tytułu niepełnosprawności różni się przede wszystkim ze względu na podstawę ich wypłacania, tj. zasiłek był wypłacany na podstawie ustawy o świadczeniach rodzinnych dla osób niepełnosprawnych do 16 roku życia, dla osób po 16 roku życia posiadających znaczny stopień niepełnosprawności, osobom powyżej 16 roku życia z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności oraz osobom powyżej 75 roku życia. W powiecie rzeszowskim w latach 2017-2019 najczęściej takich zasiłków było wypłacanych osobom po 16 roku życia posiadającym znaczny stopień niepełnosprawności (4097). Ogólnie na podstawie powyższych danych można stwierdzić, że liczba osób korzystających ze wsparcia w postaci zasiłku pielęgnacyjnego w powiecie rzeszowskim wzrasta w ostatnich latach po około 300 osób rocznie (2017 r. – 3424, 2018 r. – 3756, 2019 r. – 4049).

Inne formy wsparcia oferowane przez ośrodki pomocy społecznej dla osób niepełnosprawnych to przede wszystkim przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych, okresowych i celowych. Część gmin mogła zaoferować swoim mieszkańcom również pomoc w formie rzeczowej, prawnej oraz psychologicznej świadczonej m.in. w Punktach Informacyjno-Konsultacyjnych oraz w PCPR w Rzeszowie, w formie usług opiekuńczych, a także w formie pracy socjalnej. Część gmin korzystała też z dofinansowań z projektów unijnych, np. pn. „Opieka bez barier” (program pomocy dla osób niesamodzielnych realizowanych przez Fundację Rozwoju Społeczno-Gospodarczego „Inwencja” w Świlczy), jak również z pomocy żywnościowej m.in. w ramach programu operacyjnego „Pomoc żywnościowa” 2014-2020 współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym, oraz programu „Posiłek w szkole i w domu”.

Część ośrodków pomocy społecznej na terenie swoich gmin posiada zasoby instytucjonalne, które wspierają je w działaniach prowadzonych na rzecz osób niepełnosprawnych, tj. Domy Pomocy Społecznej, Środowiskowe Domy Samopomocy, Dienne Domy Pomocy Społecznej, Warsztaty Terapii Zajęciowej, Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy, Szkoła integracyjna, a także Zakład Aktywności Zawodowej zatrudniający osoby niepełnosprawne.

Grupa ośrodków pomocy społecznej (6) podejmowała działania związane z aktywizacją oraz integracją społeczną osób niepełnosprawnych. Z informacji pozyskanych z OPS działania, jakie były prowadzone to m.in. projekt prowadzony w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 pn. „Złota jesień – każdy z nas będzie seniorem”, projekt „Klub Inspiracji Sukcesu”, program „Usługi opiekuńcze”, program „Opieka wytchnieniowa”, organizacja spotkań wigilijnych oraz innych spotkań kulturalnych

realizowanych bezpośrednio przez OPS lub instytucje z nimi współpracujące takie jak np. Dzienny Dom Seniora WIGOR, organizacja warsztatów, spotkań sportowo-rekreacyjnych lub wycieczek krajoobrazowo-turystycznych skierowanych m.in. do osób niepełnosprawnych.

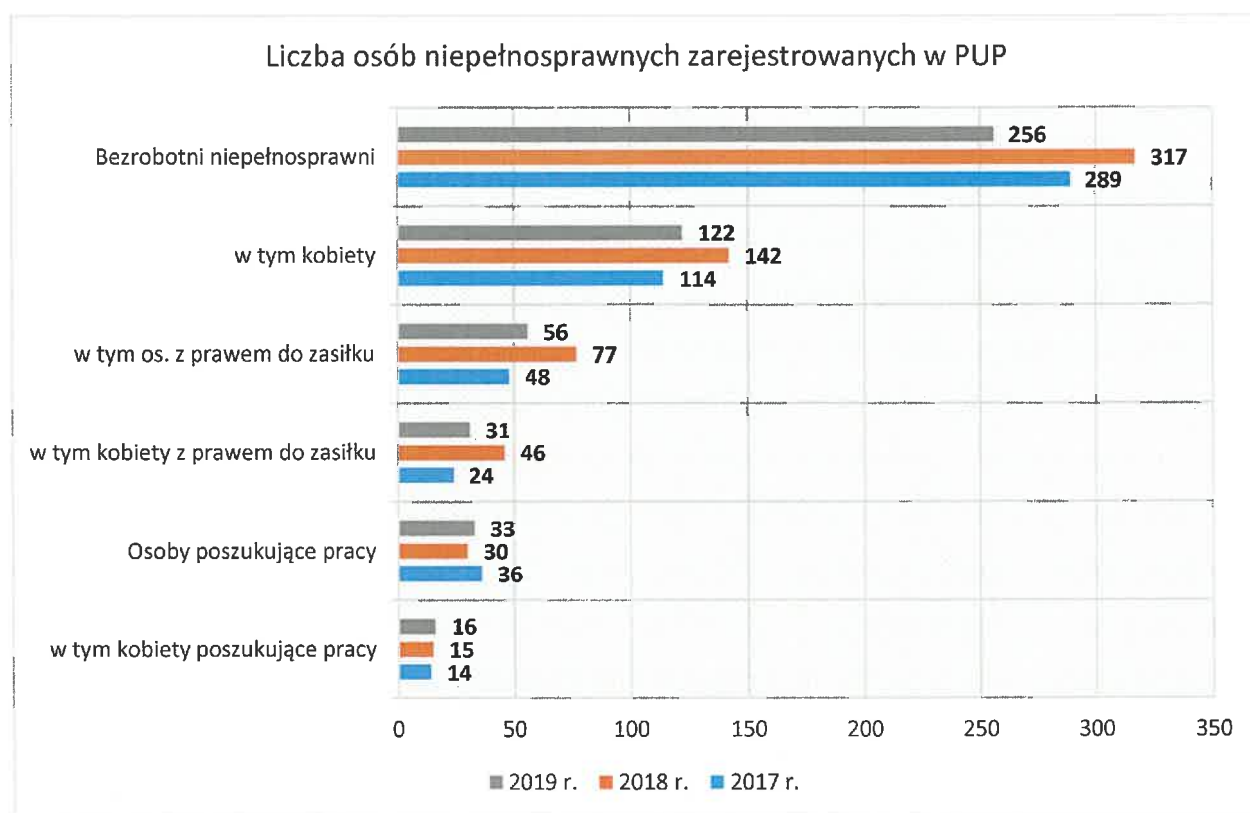
Na terenie gmin powiatu rzeszowskiego istnieją organizacje samorządowe/stowarzyszenia, z którymi Ośrodki Pomocy Społecznej w miarę możliwości podejmują współpracę na różnych płaszczyznach m.in. na rzecz osób niepełnosprawnych. Najczęściej ośrodki współpracują ze Związkiem Stowarzyszeń Pomocy Osobom Niepełnosprawnym, które swoje oddziały ma w każdej z 14 gmin powiatu. Oprócz tego poszczególne ośrodki prowadzą współpracę m.in. z fundacją „Podaruj Miłość”, Polskim Czerwonym Krzyżem, Stowarzyszeniami Kół Gospodyń Wiejskich, które koordynowały m.in. wydawanie skierowań do otrzymania pomocy żywnościowej, Caritas Diecezji Rzeszowskiej, Podkarpackim Stowarzyszeniem Pracowników Pomocy Społecznej przy projekcie „Profesjonalni niepełnosprawni”, Klubem Seniora, Fundacją Rozwoju Społeczno-Gospodarczego w Świlczy pn. „Inwencja”, Stowarzyszeniem „Na plus” oraz Stowarzyszeniem „Złota Jesień”.

Z danych pozyskanych z ośrodków pomocy społecznej z terenu powiatu rzeszowskiego wynika, że ich pracownicy rzadko mieli okazję uczestniczyć w różnego typu szkoleniach/konferencjach dotyczących tematyki i zagadnień związanych z niepełnosprawnością.

Powiatowy Urząd Pracy

Według danych przekazanych z Powiatowego Urzędu Pracy za lata 2017-2019 najwięcej osób niepełnosprawnych zostało zarejestrowanych jako bezrobotne przez PUP w 2018 roku (317 osób) - w tym 142 kobiety. Spośród osób niepełnosprawnych zarejestrowanych jako osoby bezrobotne w latach 2017-2019 tylko około 30 było określanych jak osoby, które poszukują pracy. Powyższe dane zostały przedstawione na wykresie nr 5.

Wykres nr 5. Liczba osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP.

Źródło: opracowanie własne

Kolejny wykres pokazuje liczbę osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP w podziale na mieszkańców miast i wsi. Ze względu na charakterystykę geograficzną powiatu rzeszowskiego najwięcej osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP jest mieszkańcami wsi.

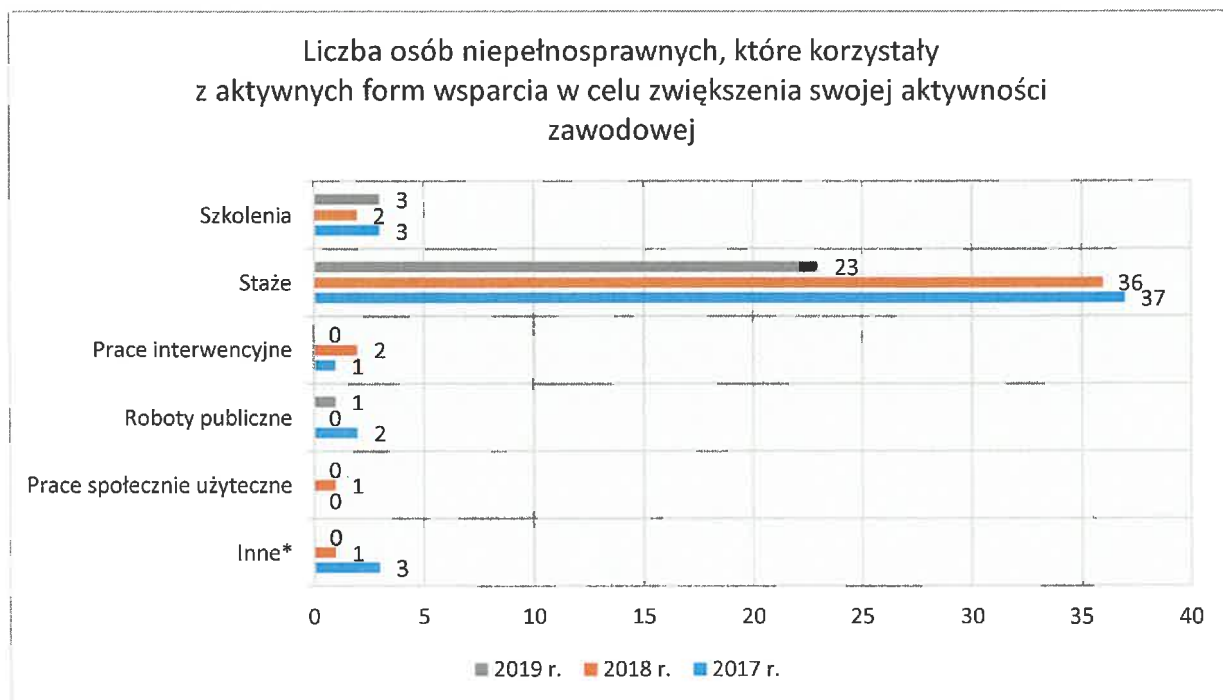
Wykres nr 6. Liczba osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP w podziale na mieszkańców miasta i wsi.

Źródło: opracowanie własne

Powiatowy Urząd Pracy w Rzeszowie oferuje różnorodne formy wsparcia bezrobotnych osób niepełnosprawnych, które chciałby wrócić na rynek pracy. Według danych przekazanych przez PUP w Rzeszowie najczęściej osób niepełnosprawnych skorzystało ze wsparcia w postaci staży (2017 r. – 23 os., 2018 r. – 36 os, 2019 r. – 37 os.). Pozostałe formy aktywizujące bezrobotne osoby niepełnosprawne to szkolenia, zatrudnienie osób niepełnosprawnych w ramach dofinansowania wynagrodzenia bezrobotnego powyżej 50 roku życia, prace interwencyjne, roboty publiczne oraz prace społecznie użyteczne.

Wykres nr 7. Liczba osób niepełnosprawnych, które korzystały z aktywnych form wsparcia w celu zwiększenia swojej aktywności zawodowej.

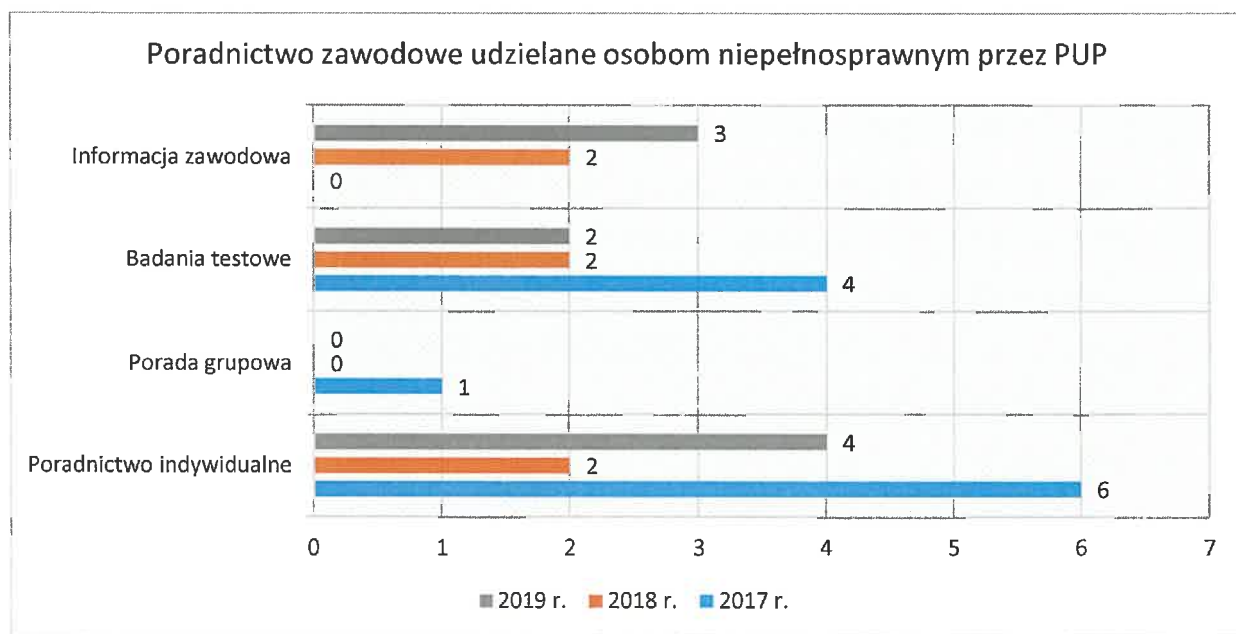

*zatrudnienie w ramach dofinansowania wynagrodzenia bezrobotnego powyżej 50 r. ż.

Źródło: opracowanie własne

Osobom niepełnosprawnym PUP w Rzeszowie udziela poradnictwa zawodowego w różnej formie, m.in. poradnictwa indywidualnego, porad grupowych, poradnictwa przy pomocy badań testowych (są to kwestionariusze zainteresowań zawodowych, uzdolnień, motywacji oraz oczekiwań) oraz udzielanych informacji zawodowych. Dane dotyczące tego zakresu działań PUP w Rzeszowie opisuje wykres nr 8.

Wykres nr 8. Poradnictwo zawodowe udzielane osobom niepełnosprawnym przez PUP.

Źródło: opracowanie własne

Z danych statystycznych pozyskanych z Powiatowego Urzędu Pracy w Rzeszowie wynika, że ilość zgłoszonych wolnych miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych w ostatnim roku zmalała o około jedną trzecią w porównaniu z latami poprzednimi. W roku 2019 zgłoszono 479 miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych. Dla porównania w roku 2017 takich miejsc było 897, a w 2018 roku – 804.

Jeżeli chodzi o dotacje przekazywane osobom niepełnosprawnym na rozpoczęcie działalności gospodarczej to w latach 2017-2019 było ich udzielanych po dwie rocznie. Natomiast, jeżeli chodzi o podjęcie pracy w ramach nowotworzonego stanowiska pracy przez osoby z niepełnosprawnością to w 2017 roku z takiej formy wsparcia skorzystała 1 osoba, w 2018 – 2, a w 2019 roku nie utworzono takiego miejsca pracy.

Powiatowy Urząd Pracy w Rzeszowie realizuje różne projekty mające na celu aktywizację zawodową osób niepełnosprawnych. Poniżej zostały wymienione projekty realizowane w poszczególnych latach wraz z ich krótką charakterystyką:

- **2017 rok:**

- „Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w powiecie rzeszowskim (III)” – jest to projekt współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego, Działanie 1.1. Wsparcie osób młodych pozostających bez pracy na regionalnym rynku pracy – projekty pozakonkursowe – poddziałanie 1.1.2. Wsparcie udzielane z inicjatywy na rzecz zatrudniania ludzi młodych. Okres realizacji ww. projektu odbywał się od

01.01.2017 roku do 30.04.2019 roku. W powyższym projekcie wzięło udział 21 osób niepełnosprawnych.

- „Aktywizacja osób powyżej 29 r. ż. pozostających bez pracy w powiecie rzeszowskim (III)”. Projekt współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego 2014-2020 – Oś priorytetowa VII – Regionalny Rynek Pracy, działanie 7.2. Poprawa sytuacji osób bezrobotnych na rynku pracy – projekty pozakonkursowe PUP. Okres realizacji ww. projektu: od 01.01.2017 roku do 30.06.2018 roku. W powyższym projekcie wzięły udział 22 osoby niepełnosprawne.

- **2018 rok:**

- W roku 2018 Powiatowy Urząd Pracy w Rzeszowie kontynuował projekt realizowany w roku 2017 tj. „Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w powiecie rzeszowskim (III)” – w roku 2018 wzięło w nim udział 17 osób niepełnosprawnych.

- W roku 2018 odbyła się kolejna edycja projektu pn. „Aktywizacja osób powyżej 29 r. ż. pozostających bez pracy w powiecie rzeszowskim (IV)” – okres trwania projektu: od 01.01.2018 roku do 30.06.2019 roku. W projekcie uczestniczyło 32 osoby niepełnosprawne.

- **2019 rok:**

- W roku 2019 PUP w Rzeszowie kontynuował projekt realizowany w 2017 i w 2018 roku tj. „Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w powiecie rzeszowskim (III)”. Projekt realizowany był do 30.04.2019 roku. Wzięła w nim udział 1 osoba niepełnosprawna.

- od 01.01.2019 roku ruszyła nowa edycja projektu pn. „Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w powiecie rzeszowskim (IV)”. Nowy projekt rozpoczął się od 01.01.2019 roku i będzie trwał do 31.12.2022 roku. W projekcie, w roku 2019 wzięła udział 1 osoba.

- W roku 2019 PUP w Rzeszowie kontynuował projekt pn. „Aktywizacja osób powyżej 29 r. ż. pozostających bez pracy w powiecie rzeszowskim” – okres realizacji: od 01.01.2019 roku do 30.06.2020 roku. W projekcie wzięły udział 22 osoby niepełnosprawne.

Z informacji pozyskanych z Powiatowego Urzędu Pracy w Rzeszowie wynika, że pracownicy urzędu na przestrzeni ostatnich lat zorganizowali też spotkanie dla uczestników Warsztatu Terapii Zajęciowej w Zgłobniu, które miało na celu przedstawienie osobom

niepełnosprawnym wiedzy, która realizowała temat „Jak poszukiwać pracy”. W spotkaniu wzięło udział 36 uczestników WTZ.

Powiatowy Urząd Pracy w Rzeszowie w wypełnionej ankiecie przekazał również, że cyklicznie tj. dwa razy do roku organizuje Giełdę Pracy dla Osób Niepełnosprawnych. Jest to wspólne przedsięwzięcie PUP w Rzeszowie oraz Podkarpackiego Oddziału Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Pracownicy PUP w Rzeszowie biorą również udział w warsztacie upowszechniającym innowację społeczną pn. „Urząd pracy dostępny dla osoby z niepełnosprawnością intelektualną – model naturalnej asystentury” w ramach projektu grantowego „Usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych”. Urząd Pracy prowadzi również działania szkoleniowe mające na celu podniesienie jakości pracy na rzecz osób z niepełnosprawnościami tj. m.in. szkolenia z zakresu promocji zatrudnienia osób niepełnosprawnych, obsługi osób bezrobotnych z niepełnosprawnościami oraz z zakresu obsługi systemu SOW – Systemu Obsługi Wsparcia finansowanego ze środków PFRON.

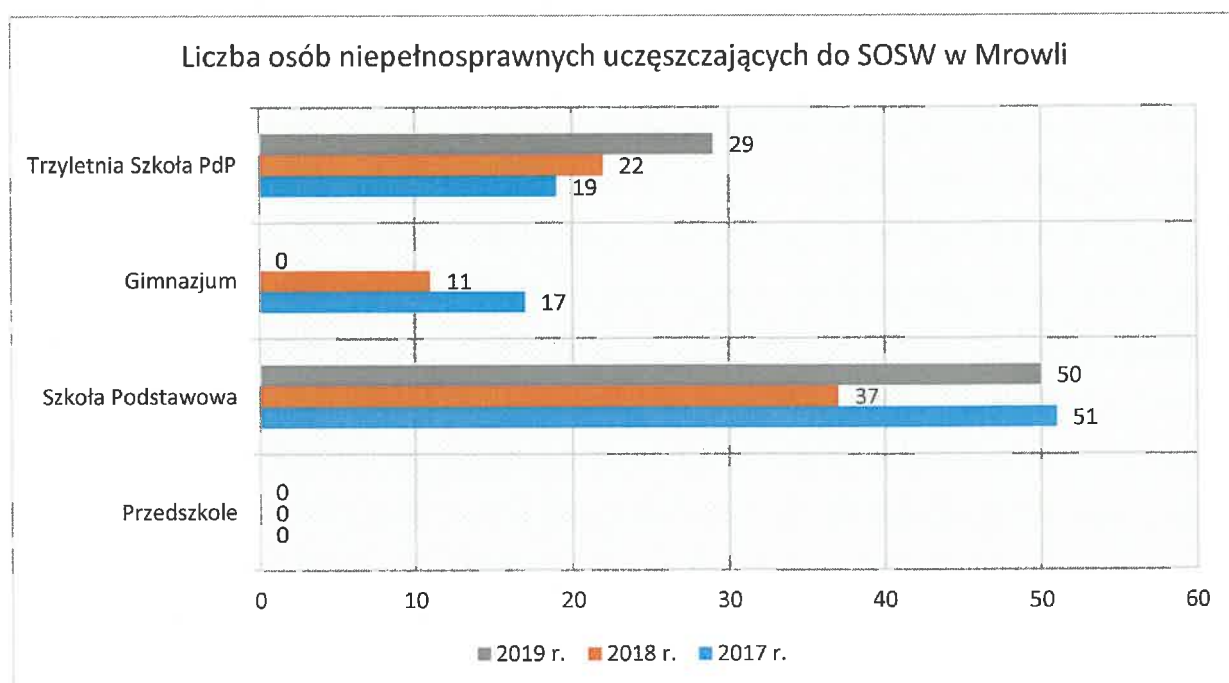
Działania podejmowane przez Powiatowy Urząd Pracy w Rzeszowie mają na celu aktywizację osób niepełnosprawnych, jak również aktywizację podmiotów gospodarczych do jak największego zatrudniania osób niepełnosprawnych.

Osoby niepełnosprawne stanowią grupę ludzi, dla których podjęcie pracy zawodowej to przede wszystkim podniesienie poczucia ich własnej wartości. Zatrudnienie staje się terapią i sprzyja polepszeniu stanu zdrowia. Dlatego bardzo ważną rzeczą jest określenie dla każdej osoby optymalnego rodzaju pracy. Osoby niepełnosprawne mają prawo do zatrudnienia zgodnego ze swoim wykształceniem, posiadanymi kwalifikacjami i możliwościami zdrowotnymi. Mają też prawo do korzystania z różnych form podnoszenia lub zmiany kwalifikacji w celu elastycznego przystosowania się do potrzeb lokalnego rynku pracy.

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Kornela Makuszyńskiego w Mrowli

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy znajduje się w miejscowości Mrowla w gminie Świlcza. Jest to placówka, która spełnia standardy potrzebne do edukacji osób z niepełnosprawnością i kształci tylko takie osoby. Mogą w niej pobierać naukę dzieci i młodzież niepełnosprawna od 3 do 24 roku życia. W skład ośrodka wchodzi przedszkole, szkoła podstawowa, gimnazjum, oraz trzyletnia szkoła przysposabiająca do pracy. Wykres umieszczony poniżej prezentuje liczbę uczniów z niepełnosprawnościami, którzy skorzystali z oferty edukacyjnej SOSW w Mrowli w ostatnich latach.

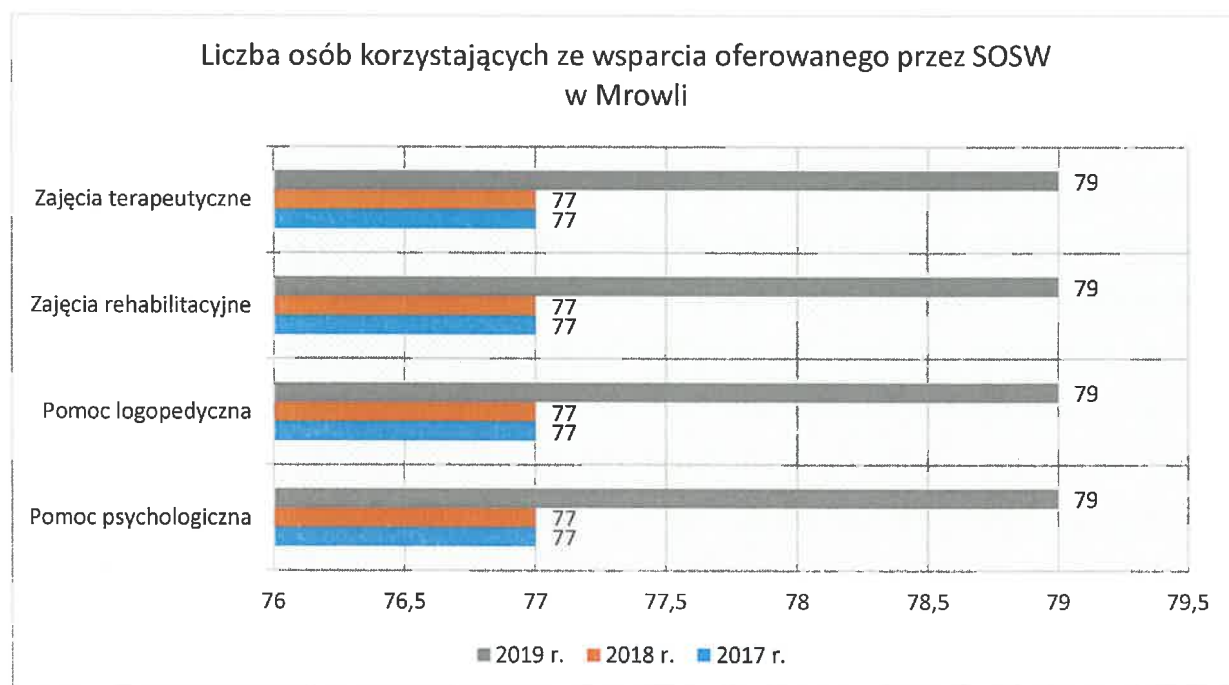
Wykres nr 9. Liczba osób niepełnosprawnych uczęszczających do SOSW w Mrowli.

Źródło: opracowanie własne

W placówce w Mrowli oferowane są różnego rodzaju formy pomocy i wsparcia w tym m.in. pomoc psychologiczna, logopedyczna, pomoc w formie zajęć rehabilitacyjnych i zajęć terapeutycznych. Z danych liczbowych wynika, że wszystkie osoby niepełnosprawne, które korzystały z form wsparcia oferowanych w ośrodku w Mrowli korzystały z nich kompleksowo. Wykres poniżej prezentuje dane dotyczące oferowanych form wsparcia w SOSW w Mrowli.

Wykres nr 10. Liczba osób niepełnosprawnych uczęszczających do SOSW w Mrowli.

Źródło: opracowanie własne

Zajęcia terapeutyczne prowadzone są metodą terapii integracji sensorycznej (SI) – jest to metoda wspomagająca rozwój dziecka, prowadzona jest w postaci naukowej zabawy, w czasie której dziecko wykonuje czynności ruchowe z wykorzystaniem specjalistycznego sprzętu, przez co dostarcza sobie odpowiedniej ilości i jakości bodźców sensorycznych płynących z własnego ciała i otoczenia. SOSW posiada własny gabinet do prowadzenia zajęć z integracji sensorycznej oraz jest wyposażony w specjalistyczny sprzęt wspomagający prowadzenie terapii.

Działaniami rehabilitacyjnymi w ośrodku w Mrowli objęci są wszyscy uczniowie. Zajęcia te mają na celu przede wszystkim profilaktykę i korekcję wad postawy. Mają też zapobiegać otyłości. Ponadto służą też dbałości o właściwy rozwój, dobrą kondycję i zdrowy tryb życia dzieci.

Zajęcia logopedyczne prowadzone w ośrodku w Mrowli najczęściej mają charakter indywidualny, lecz czasem prowadzone są też w zespołach dwuosobowych. Ośrodek ma specjalnie przygotowany gabinet logopedyczny gdzie uczniowie mogą korzystać m.in. z nowoczesnego sprzętu do edukacji uczniów z zaburzeniami komunikacji werbalnej oraz z dydaktycznych programów komputerowych.

Wszyscy uczniowie SOSW w Mrowli objęci są pomocą psychologiczną. Podczas spotkań z psychologiem prowadzone są działania diagnostyczne i terapeutyczne obejmujące sferę rozwoju poznawczego, emocjonalnego oraz społecznego.

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Mrowli prowadzi również działania związane z aktywizacją społeczną i zawodową swoich uczniów. Ośrodek na przestrzeni ostatnich lat organizował m.in. półkolonię z której skorzystało 21 uczniów (przy współpracy z Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Rzeszowie), realizował projekt pn. „Razem łatwiej” skierowany do osób niepełnosprawnych oraz ich rodziców (30 rodzin). Przy współpracy z Wojewódzkim Urzędem Pracy w Rzeszowie podejmowane były działania na rzecz aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych (z takiej pomocy skorzystało 17 uczniów). Cyklicznie odbywają się też imprezy dedykowane środowisku osób niepełnosprawnych takie jak „Ekoplastykon”, piknik rodzinny, jasełka czy koncert kolęd.

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Mrowli współpracuje na rzecz swoich uczniów z Filharmonią Podkarpacką oraz korzysta z pomocy stowarzyszenia „Spełnione marzenia”. Stowarzyszenie ma na celu wdrażanie przedsięwzięć, inicjatyw oraz działań zmierzających do zmiany zachowań społecznego funkcjonowania wychowanków ośrodka w Mrowli i ich rodzin oraz przygotowania ich do życia w integracji ze społeczeństwem poprzez osiągnięcie możliwie wszechstronnego rozwoju. Stowarzyszenie stara się również dofinansowywać podstawowe potrzeby uczniów, wzbogacać bazę dydaktyczno-wychowawczą ośrodka, zapewnić wychowankom aktywne oraz wartościowe formy spędzania czasu wolnego, organizować kolonie, wycieczki i zajęcia edukacyjne oraz rewalidacyjno-rehabilitacyjne, propagować postawy tolerancji, pomocy i akceptacji osób niepełnosprawnych intelektualnie, a także prowadzi spotkania integracyjne dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną.

Z danych zawartych w ankiecie diagnostycznej wynika, że pracownicy SOSW w Mrowli w celu podniesienia swoich kwalifikacji, a tym samym poprawy jakości pracy z osobami niepełnosprawnymi uczestniczyli w licznych szkoleniach i kursach dotyczących m.in. terapii ręki, psychomotoryki, sensoplastyki, integracji sensorycznej, autyzmu. Pracownicy ośrodka poznali w ostatnich latach techniki behawioralne oraz uzyskali certyfikaty do pracy w sali doświadczenia świata.

Warsztat Terapii Zajęciowej w Zgłobniu

Warsztaty terapii zajęciowej zostały powołane do życia na mocy ustawy o zatrudnieniu i rehabilitacji zawodowej z dnia 9 maja 1991 roku. Stanowią one wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo placówkę, która stwarza osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Warsztaty, poprzez stosowanie odpowiednich technik terapii zajęciowej, służą rozwijaniu umiejętności wykonywania czynności życia codziennego oraz zaradności osobistej oraz psychofizycznych sprawności. Poprzez skuteczną rehabilitację społeczną są elementem rehabilitacji zawodowej i pośrednią formą, która powinna prowadzić do przejścia do zakładów aktywności zawodowej lub zatrudnienia w zakładach pracy chronionej.

W powiecie rzeszowskim działa jeden Warsztat Terapii Zajęciowej w Zgłobniu. Został on utworzony w 1996 roku przez Polskie Stowarzyszenie Młodzież Sprawną Inaczej w Rzeszowie, które skupia w swoich szeregach ponad 200 osób. Członkami stowarzyszenia jest młodzież niepełnosprawna oraz rodzice i opiekunowie. Do warsztatu terapii zajęciowej uczęszcza 38 osób niepełnosprawnych. Młodzież niepełnosprawna z terenu powiatu rzeszowskiego korzysta również z zajęć w warsztatach działających w mieście Rzeszowie oraz powiecie strzyżowskim.

Osoby niepełnosprawne codziennie uczestniczą w zajęciach prowadzonych w siedmiu pracowniach: plastycznej, hafciarskiej, krawieckiej, stolarskiej, intrologatorskiej, gospodarstwa domowego oraz ogrodniczo-ceramicznej.

Warsztat Terapii Zajęciowej zapewnia stałą, codzienną rehabilitację intelektualną, ruchową, społeczną, edukacyjną oraz zapewnia przystosowanie do samodzielnego życia oraz pracy. Do prowadzenia terapii, edukacji i nauki zawodu zatrudnia się specjalistów m.in. terapeutów zajęciowych, pedagogów, rehabilitanta, logopedę i psychologa.

Działalność WTZ w Zgłobniu jest finansowana ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych przekazywanych samorządom powiatowym corocznie na realizację zadań określonych w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, a także ze środków własnych powiatu rzeszowskiego.

Polskie Stowarzyszenie Młodzież Sprawną Inaczej w Rzeszowie oprócz prowadzenia Warsztatu Terapii Zajęciowej w Zgłobniu zajmuje się również:

- prowadzeniem doraźnej rehabilitacji dla pozostałych członków stowarzyszenia,

- pomocą w poszukiwaniu pracy dla osób niepełnosprawnych oraz kierowanie niepełnosprawnych na różnorodne szkolenia i warsztaty w celu zapoznania się z procedurami i zasadami na wolnym rynku pracy,
- bieżącą informacją o zmianach w przepisach i uprawnieniach dotyczących osób niepełnosprawnych i ich opiekunów,
- organizowaniem imprez sportowych, kulturalnych czy wystaw,
- organizowaniem okazjonalnych imprez integracyjnych z udziałem wolontariuszy oraz dzieci i młodzieży szkolnej,
- organizowaniem wycieczek, pikników i zabaw dla młodzieży w integracji z osobami sprawnymi,
- bezpłatnym świadczeniem pomocy logopedycznej i psychologicznej dla niepełnosprawnych i ich rodzin,
- stałym nawiązywaniem kontaktów i współpracą z innymi organizacjami prowadzącymi Warsztaty Terapii Zajęciowej, szkołami i innymi placówkami,
- spotkaniami z uznanymi autorytetami z kultury, nauki, medycyny, samorządu, kościoła itp.

Charakteryzując Warsztat Terapii Zajęciowej w Zgłobniu nie można nie wspomnieć o stowarzyszeniu, które zdecydowało się założyć ww. warsztat, a mianowicie Polskie Stowarzyszenie Młodzież Sprawną Inaczej. Stowarzyszenie rozpoczęło swoją działalność w roku 1994 z inicjatywy rodziców młodzieży niepełnosprawnej. W dniu 01.11.1996 roku dzięki staraniom stowarzyszenia rozpoczął działanie Warsztat Terapii Zajęciowej w Zgłobniu.

Z danych zawartych w ankietach diagnostycznych wynika, że w ostatnich latach liczba uczestników warsztatu nieznacznie rosła tj. w 2017 r. – 35 os, w 2018 r. – 35 os, w 2019 r. – 36 os. Pod koniec 2020 roku warsztat został poszerzony do 38 osób.

Podstawową formą wsparcia oferowaną przez Warsztat Terapii Zajęciowej w Zgłobniu w latach 2017-2019 była przede wszystkim stała, codzienna rehabilitacja oferowana dla wszystkich uczestników. Odbływały się także spotkania i zajęcia związane z aktywizacją zawodową uczestników. Pracownicy WTZ w Zgłobniu wspierali stowarzyszenie, a tym samym rodziny osób opiekujących się osobami z niepełnosprawnościami poprzez przekazywanie informacji o zmieniających się przepisach i uprawnieniach dotyczących opiekunów osób niepełnosprawnych, pomoc w przygotowaniu różnych pism, wniosków, podań czy odwołań do różnych urzędów czy instytucji. WTZ dzięki współpracy z Bankiem Żywności pośredniczył w przekazywaniu żywności najbardziej potrzebującym rodzinom należącym do

stowarzyszenia. W latach 2018-2019 oferowana była też pomoc psychologiczna dla uczestników Warsztatu Terapii Zajęciowej w Zgłobniu oraz ich rodzin.

W ostatnich latach Warsztat Terapii Zajęciowej realizował liczne działania mające na celu aktywizację oraz integrację społeczną osób niepełnosprawnych będących jego uczestnikami. Pracownicy WTZ prowadzili dla swoich uczestników Kółko Teatralne, a przygotowane przez osoby niepełnosprawne przedstawienia były wystawiane na różnych przeglądach czy festiwalach np. na Festiwalu Twórczości Artystycznej Uczestników WTZ p.n. „I ja potrafię być aktorem” organizowanym corocznie przez WTZ w Zgłobniu. W festiwalu co roku uczestniczyło około 160 osób niepełnosprawnych. Osoby uczestniczące w warsztacie brały również aktywny udział w zawodach sportowych (organizowanych m.in. przez Caritas), wycieczkach, piknikach, wyjściach do teatrów, muzeów, spotkaniach z uznanymi autorytetami z dziedziny kultury i nauki. Warsztat podejmował też liczne współprace aby poszerzyć swoje doświadczenia w pracy z osobami niepełnosprawnymi w tym m.in. nawiązanie stałej współpracy z różnymi instytucjami z dziedziny kultury, stowarzyszeniami, innymi warsztatami, placówkami edukacyjnymi oraz organizacją AIESEC. Oprócz tego pracownicy WTZ w Zgłobniu podnosili swoje kwalifikacje dzięki spotkaniom i kursom organizowanym przez ROPS w Rzeszowie oraz RARR S.A. a także dzięki spotkaniom sieciującym, wizytom studyjnym i szkoleniom w ramach podkarpackiej sieci kooperacji WTZ.

Związek Stowarzyszeń Pomocy Osobom Niepełnosprawnym Powiatu Rzeszowskiego

Działalność Związku Stowarzyszeń Pomocy Osobom Niepełnosprawnym Powiatu Rzeszowskiego rozpoczęła się wraz z wdrożeniem reformy samorządowej, kiedy zostały zorganizowane spotkania w środowiskach osób niepełnosprawnych w każdej z gmin. W wyniku tych spotkań w każdej gminie zostało zarejestrowane stowarzyszenie pomocy osobom niepełnosprawnym. Wówczas stowarzyszenia zaczęły ze sobą współpracować poprzez m.in. organizację spotkań integracyjnych. W ten sposób powstał pomysł zarejestrowania Związku Stowarzyszeń Pomocy Osobom Niepełnosprawnym Powiatu Rzeszowskiego, którego dokonano w dniu 7 września 2000 roku.

Związek Stowarzyszeń w swoich działaniach skupia się na reprezentowaniu stowarzyszeń na forum gminnym, powiatowym, ogólnopolskim i międzynarodowym. Niejednokrotnie inicjował i opiniował projekty dotyczące poprawy sytuacji osób niepełnosprawnych mieszkających na terenie powiatu oraz pozyskiwał na nie środki, propagował spotkania w celu wymiany doświadczeń, inspirował i dążył do podejmowania

wspólnych inicjatyw mogących mieć wpływ na decyzje samorządów lokalnych dotyczących sytuacji osób z niepełnosprawnościami. ZSPONPR prowadzi również działania informacyjne i edukacyjne w zakresie dotyczącym bieżących problemów, które dotyczą rodziny, w których występuje niepełnosprawność.

Z racji tego, że działania związku są bardzo rozległe, trudno jest podać konkretną liczbę osób, które otrzymały wsparcie na przestrzeni ostatnich lat. Jednak, jeżeli skupimy się tylko na formach pomocy bezpośrednio oferowanych przez związek np. imprezach integracyjnych czy też pomocy oferowanej przez wypożyczalnię sprzętu rehabilitacyjnego to liczba ta co roku będzie oscylowała w okolicach około 800 osób.

Formy wsparcia i pomocy oferowane przez związek to przede wszystkim prowadzenie wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego, organizacja Powiatowego Dnia Jedności z Osobami Niepełnosprawnymi oraz kilkudniowych wycieczek integracyjno-rekreacyjnych, a także turnusów rehabilitacyjnych. Jeżeli chodzi o wypożyczalnię to beneficjentami są osoby niepełnosprawne oraz osoby w podeszłym wieku. Praca wypożyczalni – jak sama nazwa wskazuje – polega przede wszystkim na wypożyczaniu sprzętu rehabilitacyjnego, w tym: wydawaniu i odbiorze pożyczonego sprzętu oraz przygotowaniu sprzętu tak aby osoba niepełnosprawna mogła go bezpiecznie używać. Oprócz tego pracownicy wypożyczalni niejednokrotnie informują osoby niepełnosprawne o ich prawach i uprawnieniach oraz o formach pomocy świadczonych przez inne instytucje i organizacje. Co roku z pomocy wypożyczalni korzysta około 400 osób niepełnosprawnych z terenu powiatu rzeszowskiego. Podkreślić należy również fakt, że pośrednio – dzięki temu, że osoby niepełnosprawne mogą korzystać ze sprzętu, który podnosi komfort ich życia – podnosi się jakość życia ich opiekunów.

Stowarzyszenie każdego roku organizuje Powiatowy Dzień Jedności z Osobami Niepełnosprawnymi – jest to integracyjna impreza masowa, która skupia osoby niepełnosprawne, ich opiekunów oraz mieszkańców gminy w której odbywa się impreza. Należy nadmienić, że co roku Powiatowy Dzień Jedności z Os. Niepełnosprawnymi odbywa się w innej gminie z terenu powiatu rzeszowskiego. Spotkania te są okazją dla osób niepełnosprawnych do zacieśniania więzi koleżeńskich, okazją do zawierania nowych znajomości, ale też sposobem na integrację z lokalną społecznością. Co roku w spotkaniu uczestniczy około 600 osób – wliczając osoby niepełnosprawne, ich opiekunów, przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego oraz mieszkańców danej gminy.

Rokrocznie przez osoby działające w stowarzyszeniu organizowane są wycieczki integracyjno-rekreacyjne do różnych zakątków Polski np. w Bieszczady, do Kazimierza Dolnego, Wrocławia, Świdnicy, Warszawy itp. Zazwyczaj w jednym roku odbywają się po

3-4 takie wyjazdy, w których bierze udział 150-200 osób (opiekunów i osób niepełnosprawnych). Osoby niepełnosprawne mogą też skorzystać z wyjazdów na turnusy rehabilitacyjne (jest to około 80-100 osób rocznie).

Związek Stowarzyszeń Pomocy Osobom Niepełnosprawnym Powiatu Rzeszowskiego współpracuje z gminnymi stowarzyszeniami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych, a także z innymi organizacjami formalnymi lub nieformalnymi takimi jak: Ośrodki Kultury, Koła Gospodyń Wiejskich, Ochotnicze Straże Pożarne czy Policja, które pomagają m.in. przy organizacji Powiatowego Dnia Jedności z Osobami Niepełnosprawnymi. Związek Stowarzyszeń jest w stałym kontakcie i współpracy z WTZ w Zgłobniu, SOSW w Mrowli, Szkołą Specjalną w Leżajsku, ŚDS-ami oraz grupami osób niepełnosprawnych spoza terenu naszego powiatu. Współpraca z tymi organizacjami polega przede wszystkim na wymianie doświadczeń czy wspólnym zaangażowaniu się w różne projekty i przedsięwzięcia.

Związek Stowarzyszeń ze względu na swoje ograniczone środki finansowe nie jest w stanie zapewnić swoim pracownikom szkoleń w zakresie związanym z pracą na rzecz osób niepełnosprawnych. Jednak, co roku, wspólnie z pracownikami PCPR w Rzeszowie organizuje spotkania informacyjne, podczas których opiekunowie osób niepełnosprawnych są informowani o formach i rodzajach pomocy, jakie mogą uzyskać osoby niepełnosprawne ze środków PFRON.

Prowadzenie i rozwój infrastruktury Domów Pomocy Społecznej o zasięgu ponadgminnym oraz umieszczenie w nich skierowanych osób

Istotnym ogniwem w procesie wsparcia osób niepełnosprawnych, są posiadane przez powiat zasoby instytucjonalne, wspomagające zabezpieczenie potrzeb osób niepełnosprawnych w sferze życia codziennego, nauki, pracy oraz możliwości korzystania z dóbr kultury, sportu i rekreacji. Usuwanie przeszkód, barier społecznych sprzyja upowszechnianiu wiedzy na temat zjawiska, jakim jest niepełnosprawność.

Takie działanie ma na celu przełamywanie negatywnych stereotypów w sferze niepełnosprawności. Prezentowanie osiągnięć osób niepełnosprawnych (osiągnięcia plastyczne, literackie, sportowe), a także organizowanie spotkań sprzyja bezpośrednim kontaktom, a tym samym stwarza okazję do bliższego zapoznania się z problemami, potrzebami i możliwościami takich osób. Zwiększenie społecznej wrażliwości, w szczególności na gruncie lokalnym, pozwala na upowszechnienie wiedzy o chorobach i trudnościach osób

dotkniętych kalectwem oraz zwrócenie uwagi na konieczność dostosowania środowiska lokalnego do ich potrzeb.

Osoby niepełnosprawne niekwalifikujące się do leczenia szpitalnego, które z uwagi na podeszły wiek, schorzenia, warunki rodzinne, mieszkaniowe i materialne oraz sytuację życiową wymagają stałej opieki, której nie jest w stanie zapewnić rodzina, kierowane są do domów pomocy społecznej.

Na terenie powiatu rzeszowskiego funkcjonuje 5 domów pomocy społecznej o charakterze ponadgminnym, które stanowią tradycyjną formę pomocy instytucjonalnej. Są one przeznaczone dla tych, którzy nie mogą otrzymać niezbędnej opieki i wsparcia w ich miejscu zamieszkania. Domy pomocy społecznej świadczą, na poziomie obowiązującego standardu, osobom wymagającym całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające, edukacyjne w formach i zakresie wynikających z indywidualnych potrzeb – zgodnie z art. 55 ustawy o pomocy społecznej.

DPS w Górnice - prowadzony przez powiat rzeszowski: zgodnie z decyzją z dnia 30.12.2016 roku Wojewody Podkarpackiego - Dom Pomocy Społecznej w Górnice przeznaczony jest dla 238 osób. Celem domu jest zapewnienie mieszkańcom całodobowej opieki specjalistycznej oraz zaspokojenie ich niezbędnych potrzeb bytowych, opiekuńczych, wspomagających w formach i w zakresie wynikającym z indywidualnych potrzeb. DPS dysponuje nowoczesną salą rehabilitacyjną oraz pracownią terapii zajęciowej. Mieszkańcy uczestniczą w przeglądach twórczości artystycznych, spotkaniach integracyjnych, wycieczkach krajoznawczych, zabawach oraz wyjazdach do kina.

DPS w Dynowie - prowadzony przez Towarzystwo im. Św. Brata Alberta - Koło Dynowskie: 50 miejsc dla osób w podeszłym wieku i 23 miejsca dla osób przewlekle somatycznie chorych. Dom zapewnia kompleksowe wsparcie i całodobową opiekę w zakresie bytowym, wspomagającym, opiekuńczym, medyczno-pielęgniarskim, pomoc w godnym przeżywaniu i akceptowaniu życia z zachowaniem samodzielności i rozwój zainteresowań. Ponadto dom zapewnia bogatą ofertę zabiegów rehabilitacyjnych z zakresu światłolecznictwa, ultradźwięków, magnetoterapii, elektroterapii, kinezyterapii, hydroterapii oraz masażu wykonywanych przez doświadczonych fizjoterapeutów. Całodobową opiekę pielęgniarską sprawuje zespół pielęgniarek. Dom zapewnia również wsparcie psychologa w stanach napięć

emocjonalnych i kryzysach sytuacyjnych oraz profilaktykę zapobiegania stanom przygnębienia i depresji. Codzienne życie mieszkańców wzbogaca terapia zajęciowa uwzględniająca indywidualne zainteresowania mieszkańców w zakresie: ergoterapii, arteterapii, muzykoterapii biernej i czynnej oraz choreoterapii.

DPS w Łące - prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Opatrzności Bożej w Grodzisku Mazowieckim: przeznaczony dla dzieci i młodzieży żeńskiej niepełnosprawnej intelektualnie: zgodnie z decyzją z dnia 21.07.2017 roku Wojewody Podkarpackiego, Dom Pomocy Społecznej w Łące przeznaczony jest dla dorosłych kobiet niepełnosprawnych intelektualnie - 61 miejsc oraz dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie - 24 miejsca. Dom zapewnia swoim mieszkankom nowoczesne formy rehabilitacji (m.in. hipoterapię, salę „doświadczeń świata” oraz hydromasaże, ćwiczenia na przyrządach, laseroterapię, dogoterapię, hipoterapię oraz opiekę duchową i rozrywkę). Ponadto podopieczne mają organizowane zajęcia edukacyjne w ramach szkoły życia oraz w zespołach rewalidacyjnych dla wychowanek głęboko upośledzonych. Mieszkanki uczestniczą w zajęciach grupowych, terapii zajęciowej m.in. muzykoterapii, socjoterapii, logopedii, zajęciach świetlicowych, ergoterapii, biblioterapii, zajęciach teatralnych, kulinarnych, gimnastyce grupowej oraz katechezach.

DPS w Kąkolówce - prowadzony przez Caritas Archidiecezji Przemyskiej. Zgodnie z decyzją z dnia 05.06.2017 roku Wojewody Podkarpackiego DPS w Kąkolówce przeznaczony jest dla osób w podeszłym wieku – 41 miejsc oraz osób niepełnosprawnych fizycznie – 20 miejsc.

W DPS prowadzona jest rehabilitacja z wykorzystaniem specjalistycznego sprzętu rehabilitacyjnego i medycznego, psychoterapia oraz terapia zajęciowa. W Domu Pomocy Społecznej w Kąkolówce organizowane są imprezy i spotkania okolicznościowe w związku ze świętami (m.in. Bożym Narodzeniem, Wielkanocą, Andrzejkami, Św. Zmarłych itp.). Mieszkańcy pod kierownictwem instruktora przygotowują występy, goszczą młodzież z pobliskich szkół, organizują ogniska i wieczorki dla zaproszonych gości (z Koła Gospodyń Wiejskich, Klubu Emerytów i Rencistów w Błażowej) oraz z mieszkańcami zaprzyjaźnionych domów pomocy. Dom zapewnia bogatą ofertę zajęć kulturalno-oświatowych takich jak: zabawy taneczne, wycieczki krajoznawcze, pielgrzymki do pobliskich sanktuariów, piknik-grill, kuligi. W placówce zostały zlikwidowane wszystkie bariery architektoniczne, jest to dom o wysokim standardzie usług dla osób w podeszłym wieku i niepełnosprawnych fizycznie. Mieszkańcy mieszkają w 1 i 3 osobowych pokojach, mogą korzystać z nowoczesnej sali do rehabilitacji, terapii, kaplicy oraz spędzać wolny czas w ogrodzie.

DPS w Chmielniku - prowadzony przez Caritas Diecezji Rzeszowskiej. Zgodnie z decyzją Wojewody Podkarpackiego - Dom Pomocy Społecznej w Chmielniku przeznaczony jest dla 73 osób w podeszłym wieku oraz 17 osób niepełnosprawnych fizycznie, łącznie dla 90 osób. Podstawowym celem placówki jest zapewnienie warunków bezpiecznego i godnego życia, a także zaspokojenie podstawowych potrzeb bytowych, zdrowotnych, opiekuńczych, religijnych i społecznych. Bliskość miejscowego Sanktuarium Matki Bożej Łaskawej oraz opieka duszpasterska zapewniają mieszkańcom własny rozwój duchowy, a także okazję do bezpośredniego uczestniczenia w życiu religijnym parafii. Mieszkańcy DPS korzystają z różnorodnych zajęć terapeutycznych, np. krawieckich, plastyczno-technicznych oraz muzycznych. Dom organizuje imprezy kulturalno-oświatowe, np. wycieczki, pielgrzymki oraz sportowe i artystyczne zgodnie z zainteresowaniami mieszkańców. Dom zapewnia mieszkańcom komfortowe pokoje 1 i 2 osobowe z łazienkami, sale do terapii i rehabilitacji oraz kaplicę.

Tabela nr 19. Zestawienie domów pomocy społecznej w powiecie rzeszowskim.

Siedziba i adres DPS	Podmiot prowadzący DPS	Typ Domu	Liczba miejsc w DPS
1	2	3	4
Dom Pomocy Społecznej ul. Rzeszowska 7 36-051 Górnio	Podmiot prowadzący – Powiat Rzeszowski	Dla osób przewlekle psychicznie chorych	238
Dom Pomocy Społecznej w Łące, 36-004 Łąka 260	Zgromadzenie Sióstr Opatrzności Bożej z siedzibą w Grodzisku Mazowieckim (ul. Okrężna 33, 05-827 Grodzisk Mazowiecki)	1) dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie 2) dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie	Ogółem: 85 1) 24 2) 61
Dom Spokojnej Starości im. Św. Jana z Dukli w Kąkolówce Kąkolówka 468 36-030 Błazowa	Caritas Archidiecezji Przemyskiej Ul. Kapitulna 1, 37-100 Przemyśl	1) dla osób w podeszłym wieku 2) dla osób niepełnosprawnych fizycznie	Ogółem: 61 1) 41 2) 20
Dom Pogodnej Starości im. św. Brata Alberta ul. Ks. Józefa Ożoga 12a, 36-065 Dynów	Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta Koło Dynowskie	1) dla osób w podeszłym wieku, 2) dla osób przewlekle somatycznie chorych	Ogółem: 73 1) 50 2) 23
Dom Pomocy Społecznej im Św. Ojca Pio w Chmielniku 36-016 Chmielnik 4	Caritas Diecezji Rzeszowskiej	1) dla osób w podeszłym wieku 2) dla niepełnosprawnych fizycznie	Ogółem: 90 1) 73 2) 17

Źródło: opracowanie własne

Organizacje pozarządowe prowadzą domy pomocy społecznej na podstawie umów zawartych z zarządem powiatu.

Tabela nr 20. Liczb osób przyjętych do domów pomocy społecznej w latach 2016-2019.

Dom Pomocy Społecznej	2016	2017	2018	2019
DPS w Górnio	26	35	28	23
DPS w Łące	1	2	4	4
DPS w Dynowie	19	17	17	17
DPS w Kąkolówce	9	12	17	15
DPS w Chmielniku	26	19	16	22
Razem	81	85	82	81

Źródło: opracowanie własne

Tabela nr 21. Miesięczne koszty utrzymania w dps w latach 2016-2019.

Dom Pomocy Społecznej	2016	2017	2018	2019
DPS w Górnio	3.175,18	3.256,50	3.516,30	3.770,00
DPS w Łące	3.086,77	3.147,34	3.181,53	3.403,37
DPS w Dynowie	2.700,00	2.750,00	2.850,00	3.052,00
DPS w Kąkolówce	2.595,00	2.720,00	2.896,00	3.098,00
DPS w Chmielniku	2.600,00	2.740,00	2.900,00	3.080,00

Źródło: opracowanie własne

Tabela nr 22. Wysokość dotacji z budżetu państwa dla domów pomocy społecznej na utrzymanie mieszkańców skierowanych przed 01.01.2004 roku w latach 2016-2019.

Dom Pomocy Społecznej	2016	2017	2018	2019
DPS w Górnio	2 173 902,00	2 172 901,00	2 277 443,00	2 221 063,00
DPS w Łące	1.971.360,00	2 027 410,00	2 290 687,00	2 052 516,00
DPS w Dynowie	378 468,00	350 905,00	297 134,00	316 294,00
DPS w Kąkolówce	306 718,00	296 516,00	325 353,00	276 866,00
DPS w Chmielniku	203 930,00	213 328,00	190 675,00	227 520,00

Źródło: opracowanie własne

Tabela nr 23. Liczba mieszkańców DPS na starych zasadach umieszczonych przed 01.01.2004 roku w latach 2016-2019.

Dom Pomocy Społecznej	2016	2017	2018	2019
DPS w Górnicy	71	65	61	58
DPS w Łące	72	69	69	67
DPS w Dynowie	11	9	9	9
DPS w Kąkolówce	12	9	8	6
DPS w Chmielniku	8	7	6	5

Źródło: opracowanie własne

Środowiskowy Dom Samopomocy

Na terenie powiatu rzeszowskiego funkcjonuje jeden środowiskowy dom samopomocy o charakterze ponadgminnym - Środowiskowy Dom Samopomocy w Kąkolówce.

Środowiskowy Dom Samopomocy prowadzony jest przez Caritas Archidiecezji Przemyskiej na podstawie umowy z powiatem rzeszowskim na powierzenie realizacji zadania publicznego zawartej w dniu 29.12.2010 roku. Jest on ośrodkiem wsparcia dziennego pobytu, przeznaczonym dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz upośledzonych umysłowo, które w wyniku upośledzenia niektórych funkcji organizmu i zdolności adaptacyjnych wymagają pomocy do życia w środowisku rodzinnym i społecznym, w szczególności w celu zwiększenia zaradności i samodzielności życiowej, a także integracji społecznej.

Środowiskowy Dom Samopomocy w Kąkolówce mieści się w przyziemiu DPS, gdzie nie występują bariery architektoniczne. W ŚDS funkcjonują dwa typy domu:

- Typ A - dla osób przewlekle psychicznie chorych,
- Typ B – dla osób niepełnosprawnych intelektualnie.

Ośrodek jest placówką pobytu dziennego przeznaczoną dla 32 uczestników.

Środowiskowy Dom Samopomocy w Kąkolówce świadczy usługi na rzecz uczestników głównie w formie indywidualnych lub zespołowych treningów oraz poradnictwa i terapii:

- trening funkcjonowania w codziennym życiu, w tym: trening dbałości o wygląd zewnętrzny, trening nauki higieny, trening kulinarny, trening umiejętności praktycznych, trening gospodarowania własnymi środkami finansowymi;

- trening umiejętności interpersonalnych i rozwiązywania problemów, w tym: kształtowanie pozytywnych relacji uczestnika z osobami bliskimi, sąsiadami, z innymi osobami w czasie zakupów, w środkach komunikacji publicznej, w urzędach, w instytucjach kultury;
- trening umiejętności spędzania czasu wolnego, w tym: rozwijanie zainteresowań literaturą, audycjami radiowymi, telewizyjnymi, Internetem, udział w spotkaniach towarzyskich i kulturalnych;
- poradnictwo psychologiczne – wyjazdy z uczestnikami do przychodni specjalistycznej;
- pomoc w załatwianiu spraw urzędowych, w ustaleniu stopnia niepełnosprawności, pomoc w dostępie do świadczeń zdrowotnych, refundacji NFZ, w realizacji recept;
- terapia zajęciowa - zajęcia prowadzone w kilku pracowniach np. plastycznej, stolarskiej, kulinarnej, komputerowej;
- terapia ruchowa, zajęcia kulturalno-oświatowe – w tym zajęcia sportowe, turystyka i rekreacja, rehabilitacja lecznicza.

ŚDS dysponuje bogatą i urozmaiconą ofertą imprez kulturalno-oświatowych, sportowych i rekreacyjnych, zapewnia uczestnikom 2 posiłki dziennie, które są przygotowywane w ramach treningu kulinarnego, wszyscy uczestnicy mają zapewniony transport do i z placówki.

Placówka jest otwarta na rozwijanie kontaktów ze środowiskiem lokalnym oraz współpracę z młodzieżą szkolną, instytucjami i organizacjami pozarządowymi.

Tabela nr 24. Liczba osób uczestniczących w zajęciach ŚDS Kąkolówka w latach 2017-2019.

Liczba osób uczestniczących w zajęciach ŚDS		
2017 r.	2018 r.	2019 r.
36 osób	35 osób	34 osoby

Źródło: opracowanie własne

Tabela nr 25. Kwota dotacji dla ŚDS Kąkolówka w latach 2017-2019.

Kwota przyznanej dotacji dla ŚDS		
2017 r.	2018 r.	2019 r.
520.415,20 zł	634.022,60 zł	748.668,00 zł

Źródło: opracowanie własne

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie jest jednostką organizacyjną powiatu rzeszowskiego realizującą zadania z zakresu pomocy społecznej, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych.

Rehabilitacja społeczna ma na celu umożliwianie osobom niepełnosprawnym uczestnictwa w życiu społecznym.

Rehabilitacja społeczna realizowana jest przede wszystkim przez:

- wyrabianie zaradności osobistej i pobudzanie aktywności społecznej osoby niepełnosprawnej,
- wyrabianie umiejętności samodzielnego wypełniania ról społecznych,
- likwidację barier, w szczególności architektonicznych, urbanistycznych, transportowych, technicznych, w komunikowaniu się i dostępie do informacji,
- kształtowanie w społeczeństwie właściwych postaw i zachowań sprzyjających integracji z osobami niepełnosprawnymi.

Zadania odnoszące się do osób niepełnosprawnych są realizowane przez powołany do tego celu Zespół ds. rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, a są to:

- dofinansowanie do uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych,
- dofinansowanie do sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych,
- zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów,
- dofinansowanie na likwidację barier architektonicznych,
- dofinansowanie na likwidację barier w komunikowaniu się
- dofinansowanie na likwidację barier technicznych,
- dofinansowanie do usług tłumacza języka migowego
- dofinansowanie kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej,
- poradnictwo dotyczące praw i uprawnień.

Tego typu zadania są odpowiedzią na najczęściej występujące i zarazem najistotniejsze ograniczenia utrudniające, a często wręcz uniemożliwiające osobom niepełnosprawnym

funkcjonowanie w środowisku i kontaktowanie się z otoczeniem. Często eliminują możliwość podjęcia zatrudnienia, a niekiedy nawet samodzielnego wyjścia z domu osoby niepełnosprawnej. Usunięcie istniejących przeszkód oraz umożliwienie osobom niepełnosprawnym poruszania się w otoczeniu pozwala na podjęcie funkcji społecznych i zapewnia możliwość wykorzystania czasu wolnego.

Turnusy rehabilitacyjne są jedną z podstawowych form aktywności wspomagającej proces rehabilitacji zawodowej i społecznej. Celem turnusu jest ogólna poprawa psychofizycznej sprawności oraz rozwijanie umiejętności społecznych uczestników. Dokonuje się tego poprzez nawiązywanie i rozwijanie kontaktów społecznych, realizację i rozwijanie zainteresowań oraz udział w zajęciach przewidzianych programem dostosowanym do rodzaju schorzeń uczestników.

W roku 2017 złożono 168 wniosków o dofinansowanie do turnusu rehabilitacyjnego. O dofinansowanie ubiegało się wraz z opiekunami 265 osób. Przyznano dofinansowanie dla 70 osób niepełnosprawnych i 47 opiekunów na kwotę 99 293 zł.

W roku 2018 złożono 204 wnioski o dofinansowanie do turnusu rehabilitacyjnego. O dofinansowanie ubiegało się wraz z opiekunami 295 osób. Przyznano dofinansowanie dla 98 osób niepełnosprawnych i 28 opiekunów na kwotę 116 116 zł.

W roku 2019 złożono 185 wniosków o dofinansowanie do turnusu rehabilitacyjnego. O dofinansowanie ubiegało się wraz z opiekunami 273 osób. Przyznano dofinansowanie dla 89 osób niepełnosprawnych i 38 opiekunów na kwotę 128 518 zł.

Tabela nr 26. Liczba przyznanych dofinansowań do turnusu rehabilitacyjnego w latach 2017-2019.

Rok	Liczba przyznanych dofinansowań do turnusu rehabilitacyjnego w tym:		
	Liczba dofinansowań dla osób niepełnosprawnych	Liczba dofinansowań dla opiekunów	Wydatkowana kwota
2017	70	47	99 293,00
2018	98	28	116 116,00
2019	89	38	128 518,00
Razem:	257	113	343 927,00

Źródło: opracowanie własne

Kolejnym zadaniem jest **dofinansowanie do sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych**. W ramach tego zadania dofinansowywane są imprezy integracyjne, organizowane głównie przez organizacje pozarządowe z terenu powiatu.

W 2017 roku na dofinansowanie sportu, kultury, turystyki i rekreacji osób niepełnosprawnych wpłynęły 3 wnioski. Z ww. wniosków rozpatrzono pozytywnie 3 wnioski: Związku Stowarzyszeń Pomocy Osobom Niepełnosprawnym Powiatu Rzeszowskiego, który uzyskał dofinansowanie do imprezy pn. „Powiatowy Dzień Jedności z Osobami Niepełnosprawnymi” na kwotę 9 606 zł oraz na wycieczkę integracyjną pn. „Z nurtem Wisły i Odry” na kwotę 4 390 zł. Przyznano również dofinansowanie dla Polskiego Związku Niewidomych na organizację imprezy turystycznej pn. „Marsz Po Zdrowie” na kwotę 9 500 zł.

W roku 2018 na dofinansowanie sportu, kultury, turystyki i rekreacji osób niepełnosprawnych wpłynęły 3 wnioski które rozpatrzono pozytywnie: Związku Stowarzyszeń Pomocy Osobom Niepełnosprawnym Powiatu Rzeszowskiego, który uzyskał dofinansowanie imprezy pn. „Powiatowy Dzień Jedności z Osobami Niepełnosprawnymi” na kwotę 10 857 zł oraz na wycieczkę integracyjną pn. „Z nurtem Odry” na kwotę 7 702 zł. Przyznano również dofinansowanie dla Polskiego Związku Niewidomych na organizację imprezy turystycznej pn. „Idziemy w Tatry” na kwotę 6 440 zł.

W roku 2019 na dofinansowanie sportu, kultury, turystyki i rekreacji osób niepełnosprawnych wpłynęło 6 wniosków. Z ww. wniosków pozytywnie rozpatrzono 5 poniższych wniosków na łączną kwotę dofinansowania 33 501,00 zł. Przemyski Klub Sportu i Rekreacji Niewidomych i Słabowidzących „Podkarpacie” - zadanie pn. "Wojewódzka Impreza Sportowo Integracyjna". Dofinansowanie wypłacono na kwotę 988,50 zł. Przemyski Klub Sportu i Rekreacji Niewidomych i Słabowidzących „Podkarpacie” - zadanie pn. "Wojewódzka Spartakiada Niewidomych o Puchar Podkarpacia". Dofinansowanie wypłacono na kwotę 1 422,00 zł. Związek Stowarzyszeń Pomocy Osobom Niepełnosprawnym Powiatu Rzeszowskiego - zadanie pn. „Powiatowy Dzień Jedności z Osobami Niepełnosprawnymi”. Dofinansowanie wypłacono na kwotę 11 186,88 zł. Związek Stowarzyszeń Pomocy Osobom Niepełnosprawnym Powiatu Rzeszowskiego - zadanie pn. „Z nurtem Wisły”. Dofinansowanie wypłacono na kwotę 13 000,00 zł. Polski Związek Niewidomych Okręg Podkarpacki - zadanie pn. „Idziemy w Góry”. Dofinansowanie wypłacono na kwotę 6 904,00 zł.

Tabela nr 27. Liczba dofinansowanych zadań/imprez w ramach sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych w latach 2017-2019.

Rok	Liczba dofinansowanych zadań/imprez w ramach sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych	Wydatkowana kwota
2017	3	23 496,00
2018	3	24 999,00
2019	5	33 501,00
Razem:	11	81 996,00

Źródło: opracowanie własne

W przypadku sprzętu rehabilitacyjnego prawidłowa terapia pod okiem specjalistów wspomagana domowym sprzętem prowadzi niekiedy do uzyskania pełnej sprawności dlatego też powinna być podstawowym elementem promowanym w programach na rzecz osób niepełnosprawnych. Bardzo często osoby niepełnosprawne, których niepełnosprawność powstała w wyniku nagłego zdarzenia losowego, ze względu na ograniczone możliwości finansowe lub utrudnienia występujące w przypadku braku dostępu do usług medycznych i rehabilitacyjnych, nie wracają do sprawności sprzed wypadku lub powrót ten trwa zdecydowanie za długo. Dzięki **dofinansowaniu do zakupu sprzętu rehabilitacyjnego** osoby niepełnosprawne mogą w sposób znaczący przyspieszyć proces rehabilitacji, a tym samym szybciej powrócić zarówno na rynek pracy jak i do codziennego funkcjonowania w środowisku.

Na dofinansowanie do sprzętu rehabilitacyjnego w 2017 roku wpłynęło 13 wniosków – 12 z nich zostało rozpatrzonych pozytywnie i na ich realizację przeznaczono kwotę w wysokości 12 510 zł.

Na dofinansowanie do sprzętu rehabilitacyjnego w 2018 roku wpłynęło 18 wniosków – 13 z nich zostało rozpatrzonych pozytywnie i na ich realizację przeznaczono kwotę w wysokości 19 900 zł.

Na dofinansowanie do sprzętu rehabilitacyjnego w 2019 roku wpłynęło 29 wniosków – 25 z nich zostało rozpatrzonych pozytywnie i na ich realizację przeznaczono kwotę w wysokości 27 589 zł.

Dofinansowywane były m. in. następujące rodzaje sprzętów: stacjonarne rowerki rehabilitacyjne, trójkołowe rowery rehabilitacyjne, bieżnie elektryczne, orbitreki, elektrostymulator oraz kombinezony Thera Thogs.

Tabela nr 28. Liczba przyznanych dofinansowań do zakupu sprzętu rehabilitacyjnego w latach 2017-2019.

Rok	Liczba przyznanych dofinansowań do zakupu sprzętu rehabilitacyjnego	Wydatkowana kwota
2017	12	12 510,00
2018	13	19 900,00
2019	25	27 589,00
Razem:	50	59 999,00

Źródło: opracowanie własne

Osoby niepełnosprawne, chcąc w miarę normalnie i samodzielnie funkcjonować, bardzo często muszą korzystać z **zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze**. Są one częściowo dofinansowywane przez Narodowy Fundusz Zdrowia w oparciu o wniosek lekarski, a o część dofinansowania można ubiegać się w PCPR. Najczęściej dofinansowywanymi przedmiotami ortopedycznymi są protezy kończyn dolnych, wózki inwalidzkie, pionizatory, ortezy, aparaty słuchowe, gorsety ortopedyczne, obuwie ortopedyczne, aparaty do bezdechu natomiast najczęściej dofinansowanymi środkami pomocniczymi były pieluchomajtki, worki kolostomijne i na mocz, cewniki urologiczne, protezy piersi, peruki, soczewki korekcyjne czy szkła kontaktowe.

Na przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze w 2017 roku wpłynęło 715 wniosków. Środki, które otrzymaliśmy na realizację tego zadania pozwoliły w omawianym okresie na pozytywne rozpatrzenie 524 wniosków na kwotę 527 324 zł.

Na przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze w 2018 roku wpłynęło 767 wniosków. Środki, które otrzymaliśmy na realizację tego zadania pozwoliły w omawianym okresie na pozytywne rozpatrzenie 599 wniosków na kwotę 624 222 zł.

Na przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze w 2019 roku wpłynęło 792 wnioski. Środki, które otrzymaliśmy na realizację tego zadania pozwoliły w omawianym okresie na pozytywne rozpatrzenie 744 wniosków na kwotę 781 644 zł.

Tabela nr 29. Liczba przyznanych dofinansowań do zakupu przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych w latach 2017-2019.

Rok	Liczba przyznanych dofinansowań do zakupu przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych	Wydatkowana kwota
2017	524	527 324,00
2018	599	624 222,00
2019	744	781 644,00
Razem:	1867	1 933 190,00

Źródło: opracowanie własne

Rozporządzenie w sprawie określenia rodzajów zadań powiatu, które mogą być finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych precyzuje, że o **dofinansowanie na likwidację barier architektonicznych** mogą się ubiegać osoby niepełnosprawne, które mają problemy w poruszaniu się. Najczęściej są to osoby, które ograniczenia ruchowe nabyły w trakcie życia, na przykład wskutek wypadku (amputacje, paraliże, zwyrodnienia, schorzenia neurologiczne itp.), jak również występujące od urodzenia osoby niepełnosprawnej. Inną grupą osób, która ma problemy w poruszaniu się, nie wynikające co prawda z ograniczeń narządu ruchu są osoby niewidome i niedowidzące.

W 2017 roku na likwidację barier architektonicznych złożono 60 wniosków, z których ze względu na ograniczoną ilość środków finansowych dofinansowanie otrzymało 16 osób na kwotę 225 858 zł.

W 2018 roku na likwidację barier architektonicznych złożono 48 wniosków, z których ze względu na ograniczoną ilość środków finansowych dofinansowanie otrzymało 12 osób na kwotę 197 300 zł.

W 2019 roku na likwidację barier architektonicznych złożono 65 wniosków, z których ze względu na ograniczoną ilość środków finansowych dofinansowanie otrzymało 23 osoby na kwotę 286 615 zł.

Najczęściej wykonywane były prace przystosowujące łazienki do potrzeb osób poruszających się na wózkach inwalidzkich jak również chodniki i pochylnie zewnętrzne, zakup schodołazów oraz zakup i montaż krzesełek schodowych, podnośników platformowych i windy.

Tabela nr 30. Liczba przyznanych dofinansowań do likwidacji barier architektonicznych w latach 2017-2019.

Rok	Liczba przyznanych dofinansowań do likwidacji barier architektonicznych	Wydatkowana kwota
2017	16	225 858,00
2018	12	197 300,00
2019	23	286 615,00
Razem:	51	709 773,00

Źródło: opracowanie własne

Kolejnym zadaniem jest **dofinansowanie na likwidację barier w komunikowaniu się**. Polega ono na umożliwieniu osobie niepełnosprawnej zakupu sprzętu lub korzystaniu z usług, które pozwolą na kontakt z otoczeniem. To zadanie jest skierowane do osób niepełnosprawnych, jeżeli jest to uzasadnione potrzebami wynikającymi z niepełnosprawności. Głównymi beneficjentami są osoby z dysfunkcją narządów słuchu, mowy oraz ruchu. Realizacja tego zadania w wielu przypadkach jest jedyną alternatywą dla funkcjonowania osoby niepełnosprawnej, zarówno w społeczeństwie jak i podstawowej komórce społecznej jaką jest rodzina.

W ramach likwidacji barier w komunikowaniu się w 2017 roku wpłynęło 67 wniosków, z których 36 na kwotę 49 914 zł zostało rozpatrzonych pozytywnie.

W ramach likwidacji barier w komunikowaniu się w 2018 roku wpłynęło 70 wniosków, z których 40 na kwotę 49 913 zł zostało rozpatrzonych pozytywnie.

W ramach likwidacji barier w komunikowaniu się w 2019 roku wpłynęło 94 wnioski, z których 50 na kwotę 89 207 zł zostało rozpatrzonych pozytywnie.

Najczęściej dofinansowaniu podlegał sprzęt komputerowy (laptopy, komputery stacjonarne), tablety oraz smartphony. Udało się również dofinansować dwa specjalistyczne komunikatory sterowane wzrokiem. Koszt jednego z nich to 22 tysiące złotych.

Tabela nr 31. Liczba przyznanych dofinansowań do likwidacji barier w komunikowaniu się w latach 2017-2019.

Rok	Liczba przyznanych dofinansowań do likwidacji barier w komunikowaniu się	Wydatkowana kwota
2017	36	49 914,00
2018	40	49 913,00
2019	50	89 207,00
Razem:	126	189 034,00

Źródło: opracowanie własne

W przypadku **likwidacji barier technicznych**, podobnie jak w przypadku likwidacji barier w komunikowaniu się, zadanie jest skierowane do osób niepełnosprawnych, jeżeli jest to uzasadnione potrzebami wynikającymi z niepełnosprawności. W codziennym funkcjonowaniu spotykamy się z ograniczeniami, które w większym lub mniejszym stopniu dotyczą osoby sprawne, a z którymi muszą sobie radzić niepełnosprawni obywatele. Często są to ograniczenia wynikające z niedostosowania urządzeń i sprzętu codziennego użytku do konkretnych wymagań osoby niepełnosprawnej. Omawiane zadanie daje możliwość przystosowania istniejącego urządzenia lub zakupu nowego, przystosowanego do potrzeb konkretnego beneficjenta.

W ramach likwidacji barier technicznych w 2017 roku wpłynęło 46 wniosków, z których 42 rozpatrzono pozytywnie na kwotę 83 760 zł.

W ramach likwidacji barier technicznych w 2018 roku wpłynęło 35 wniosków, z których 24 rozpatrzono pozytywnie na kwotę 60 000 zł.

W ramach likwidacji barier technicznych w 2019 roku wpłynęło 54 wnioski, z których 43 rozpatrzono pozytywnie na kwotę 98 356 zł.

Głównym przedmiotem dofinansowania były łóżka elektryczne wspomagające obsługę osób niepełnosprawnych. Oprócz tego dofinansowano również podnośniki transportowo-kąpielowe, wózki prysznicowe, podnośnik wannowy, czujnik cieczy, mówiącą taśmę mierniczą, płyty indukcyjne, uchwyty łazienkowe, siłowniki do bramy wjazdowej, rower z napędem elektrycznym, poręczce, agregat prądotwórczy, schodołazy, lodówkę do transportu hormonu wzrostu, platformy aluminiowe dla wózka inwalidzkiego, automatyczny samojezdny

odkurzacz, suszarki do ubrań dla osób niewidomych oraz wymianę pieców centralnego ogrzewania na paliwo stałe na bezobsługowe piece gazowe.

Tabela nr 32. Liczba przyznanych dofinansowań do likwidacji barier technicznych w latach 2017-2019.

Rok	Liczba przyznanych dofinansowań do likwidacji barier technicznych	Wydatkowana kwota
2017	42	83 760,00
2018	24	60 000,00
2019	43	98 356,00
Razem:	109	242 116,00

Źródło: opracowanie własne

Dofinansowanie do usług Tłumacza Języka Migowego

Dofinansowanie do usług tłumacza języka migowego umożliwia niesłyszącej osobie niepełnosprawnej otrzymanie pomocy finansowej, w przypadku konieczności skorzystania z usługi niezbędnej w codziennym funkcjonowaniu. Taka forma pomocy daje osobie niepełnosprawnej poczucie bezpieczeństwa i niezależności w życiu codziennym, a także stymuluje ją do aktywnego uczestnictwa w środowisku. W okresie podlegającym ocenie ze względu na brak zainteresowania ze strony wnioskodawców nie udzielono takiego wsparcia.

Wyrównywanie różnic między regionami III

Zgodnie z przyjętą „Strategią Rozwoju Kraju 2020” Polska w roku 2020 to: aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka i sprawne państwo.

Celem głównym strategii średniookresowej staje się wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności. Najbliższe lata mają kluczowe znaczenie dla rozwoju gospodarczego Polski. Będzie to okres równoważenia finansów publicznych i zwiększania oszczędności, przy trwającym równolegle rozwoju opartym na likwidowaniu największych barier rozwojowych (tj. odrabianiu zaległości

w infrastrukturze i zmniejszaniu różnic między regionami). Stworzone zostaną warunki dla wzrostu liczby osób z niepełnosprawnością zatrudnionych na otwartym rynku pracy, obejmujące m.in. stopniowe zwiększanie uczestnictwa w szkolnictwie powszechnym dzieci niepełnosprawnych (infrastruktura szkół, kwalifikacje nauczycieli), zmodernizowanie chronionego rynku pracy oraz jego roli, zapewnienie powszechnej dostępności do wysokiej jakości rehabilitacji, zmiany w systemie finansowania wsparcia zatrudnienia osób niepełnosprawnych, dostosowanie środków transportu do obsługi i przewożenia osób niepełnosprawnych. Uruchamiając i wspierając społeczne siły dynamizujące rozwój i tworząc system polegający na upodmiotowieniu społeczeństwa w procesach rozwoju należy pamiętać o zagrożonych wykluczeniem społecznym. Niezbędne jest wspieranie innowacyjnych instrumentów pozwalających zmniejszać skutki wykluczenia społecznego, tworzących społeczną wartość dodaną, w tym również w obszarze ekonomii społecznej.

Powiat rzeszowski za pośrednictwem PCPR corocznie uczestniczy w edycji programu „Wyrównywanie różnic między regionami III”. Głównymi zadaniami programu jest eliminacja barier stojących na przeszkodzie zwiększania mobilności zawodowej, społecznej i przestrzennej oraz zapewniania równego dostępu do infrastruktury społecznej i technicznej mającej podstawowe znaczenie dla kształtowania konkurencyjności kraju (transportowej, edukacyjnej, zdrowia, kultury), a także dostępu do podstawowych usług publicznych. Priorytetowymi kierunkami interwencji państwa są między innymi rozwój zasobów ludzkich oraz wsparcie obszarów wymagających aktywizacji oraz zagrożonych marginalizacją.

W roku 2017 Powiat Rzeszowski wykorzystał dofinansowanie w kwocie 660 230,88 zł ze środków PFRON na realizację następujących projektów;

- Gmina Kamień (dofinansowanie autobusu) – 180 000 zł.
- Polskie Stowarzyszenie Młodzież Sprawna Inaczej (dofinansowanie autobusu) – 207 200,88 zł.
- Caritas Diecezji Rzeszowskiej (dofinansowanie busa) – 75 000 zł.
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Mrowli (dofinansowanie autobusu) – 198 030 zł.

W roku 2018 Powiat Rzeszowski wykorzystał dofinansowanie w kwocie 262 641,60 zł ze środków PFRON na realizację następujących projektów;

- SOSW w Mrowli (obszar B - likwidacja barier placówkach edukacyjnych w zakresie umożliwienia osobom niepełnosprawnym poruszania się i komunikowania) – kwota 144 044,27 zł,
- Zespół Szkół w Dynowie (obszar B - likwidacja barier placówkach edukacyjnych w zakresie umożliwienia osobom niepełnosprawnym poruszania się i komunikowania) – kwota 48 597,33 zł,
- MOS Rzeszów (obszar D – likwidacja barier transportowych) – kwota 70 000,00 zł.

W roku 2019 Powiat Rzeszowski wykorzystał ze środków PFRON kwotę 80 000,00 zł na dofinansowanie dla Fundacji „Podaruj Miłość” działającej na rzecz ŚDS w Mogielnicy, zakup busa 9-cio miejscowego przystosowanego do przewozu osób niepełnosprawnych na wózkach inwalidzkich.

Program Aktywny Samorząd

Zgodnie z założeniami Europejskiego Modelu Społecznego Unii Europejskiej i Rady Europy niezwykle ważną rolę w obszarze ochrony osób niepełnosprawnych przed wykluczeniem społecznym odgrywają władze regionalne i lokalne. Odpowiednio zaprojektowana i wdrożona polityka społeczna państwa stanowi inwestycję, która przynosi korzyści wszystkim obywatelom i całemu społeczeństwu. Działania zmierzające do integracji społecznej osób niepełnosprawnych zwiększają potencjał rozwoju, a także sprzyjają zwiększaniu aktywności społecznej we wszystkich obszarach, m.in. na rynku pracy. Istotnym założeniem polityki społecznej jest dążenie do kompleksowego działania, którego podstawowym celem powinno być przygotowanie osób zagrożonych wykluczeniem do aktywnego życia w społeczeństwie.

Prowadzone badania społeczne, w tym ogólnopolskie badanie sytuacji, potrzeb i możliwości osób niepełnosprawnych zrealizowane w latach 2008-2010 przez PFRON oraz Szkołę Wyższą Psychologii Społecznej, wyraźnie potwierdzają, że jakość życia osób niepełnosprawnych w zasadniczym stopniu związana jest z jakością funkcjonowania społeczności lokalnych, w tym władzy i administracji szczebla powiatowo-gminnego. Poprawa efektywności pomocy kierowanej do osób niepełnosprawnych wymaga zwiększenia odpowiedzialności samorządu za stwarzanie dogodnych warunków rehabilitacji społecznej

i zawodowej osób niepełnosprawnych wchodzących w skład społeczności lokalnej. Jak wynika z prowadzonych badań, władza i administracja lokalna powinna radykalnie rozwinąć swoje rozumienie problemów dotyczących niepełnosprawności. Z drugiej strony musi otrzymać dobre prawne oprzązrządowanie oraz silniejsze niż dotąd wsparcie finansowe dla działań prowadzonych wobec osób niepełnosprawnych.

W dniu 1 lutego 2011 roku Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych oraz Prezes Zarządu Związków Powiatów Polskich podpisali Porozumienie dotyczące współpracy w zakresie wspólnych działań samorządów powiatowych na rzecz realizacji karty praw osób niepełnosprawnych i ich integracji społecznej. Współpraca między stronami porozumienia ma na celu wzmocnienie i usprawnienie współpracy z samorządami powiatowymi oraz wsparcie samorządów w podejmowanych przez nie działaniach na rzecz integracji osób niepełnosprawnych w społeczności lokalnej, w jak najszerszym zakresie. Program Aktywny Samorząd jest ważnym krokiem w kierunku wydajniejszego modelu polityki społecznej wobec osób niepełnosprawnych. Działania przewidziane w programie uzupełnią plany ujęte w powiatowych strategiach rozwiązywania problemów społecznych i programach działań na rzecz osób niepełnosprawnych. Umożliwią samorządom aktywniejsze włączenie się w działania na rzecz inkluzji społecznej osób niepełnosprawnych.

Formy wsparcia przewidziane w programie dotyczą likwidacji barier ograniczających społeczne i zawodowe funkcjonowanie osób niepełnosprawnych. „Badanie potrzeb osób niepełnosprawnych”, zrealizowane w 2017 roku na zlecenie Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, dostarczyło wiedzy w zakresie wsparcia aktualnie oczekiwanego przez osoby niepełnosprawne.

Powiat rzeszowski realizował w latach 2017-2019 pilotażowy program PFRON Aktywny Samorząd. Podstawą prawną uruchomienia i realizacji programu jest art. 47 ust. 1 pkt 4 lit. a ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 426 z póź. zm.).

Celem głównym programu jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo osób niepełnosprawnych w życiu społecznym, zawodowym oraz w dostępie do edukacji.

W poszczególnych latach struktura programu była zmieniana. Po zmianach wprowadzonych w 2019 roku struktura programu wygląda następująco:

Moduł I – likwidacja barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową:

Obszar A – likwidacja bariery transportowej:

Zadania: 1 i 4 – pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu,

Zadania: 2 i 3 – pomoc w uzyskaniu prawa jazdy;

Obszar B – likwidacja barier w dostępie do uczestniczenia w społeczeństwie informacyjnym:

Zadania: 1, 3 i 4 – pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania,

Zadanie 2 – dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania,

Zadanie 5 – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego sprzętu elektronicznego;

Obszar C – likwidacja barier w poruszaniu się:

Zadanie 1 – pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym,

Zadanie 2 – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego skutera lub wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym,

Zadanie 3 – pomoc w zakupie protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne,

Zadanie 4 – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanej protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne,

Zadanie 5 – pomoc w zakupie skutera inwalidzkiego o napędzie elektrycznym lub oprzyrządowania elektrycznego do wózka ręcznego;

Obszar D – pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej.

Moduł II – pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym.

W roku 2017 do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie, wpłynęło 113 wniosków. Pozytywnie rozpatrzono 109 wniosków i przyznano dofinansowanie 109 osobom na kwotę 260 828 zł.

W roku 2018 do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie, wpłynęło 99 wniosków. Pozytywnie rozpatrzono 93 wnioski i przyznano dofinansowania na kwotę 276 140,00 zł.

W roku 2019 do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie, wpłynęło 116 wniosków. Pozytywnie rozpatrzono 101 wniosków, na realizację, których zabezpieczono środki w wysokości 325 423,00 zł.

Tabela nr 33. Liczba przyznanych dofinansowań w ramach programu Aktywny Samorząd w latach 2017-2019.

Rok	Liczba przyznanych dofinansowań w ramach programu Aktywny Samorząd	Wydatkowana kwota
2017	109	260 828,00
2018	93	276 140,00
2019	101	325 423,00
Razem:	303	862 391,00

Źródło: opracowanie własne

5. ZASOBY INSTYTUCJONALNE POWIATU W ODNIESIENIU DO OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Powiat Rzeszowski- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie obsługuje mieszkańców powiatu rzeszowskiego, a więc ludność gmin:

- miejskich: Dynów,
- miejsko-wiejskich: Błazowa, Boguchwała, Głogów Małopolski, Sokołów Małopolski, Tyczyn,
- wiejskich: Chmielnik, Dynów, Hyżne, Kamień, Krasne, Lubenia, Świlcza, Trzebownisko.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie to jednostka organizacyjna powiatu realizująca zadania z zakresu pomocy społecznej, wspierania rodziny i systemie pieczy zastępczej, przeciwdziałania przemocy w rodzinie, rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych oraz zewnętrznych projektów.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie działa w oparciu o:

1. ustawę z dnia 5 czerwca 1998r. *o samorządzie powiatowym* (tj. Dz. U. z 2020 r., poz. 920 z późn. zm.)
2. ustawę z dnia 12 marca 2004r. *o pomocy społecznej* (tj. Dz. U. z 2020 r., poz. 1876 z późn. zm.),
3. ustawę z dnia 27 sierpnia 1997r. *o rehabilitacji zawodowej i społecznej* (tj. Dz. U. z 2020 r., poz. 426, z późn. zm.),
4. ustawę z dnia 29 lipca 2005r. *o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie* (tj. Dz. U. z 2020 r., poz. 218, z późn. zm.),
5. ustawę z dnia 19 sierpnia 1994r *o ochronie zdrowia psychicznego* (tj. Dz. U. z 2020 r., poz. 685 z późn. zm.),
6. ustawę z dnia 9 czerwca 2011r. *o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* (tj. Dz. U. z 2020 r., poz. 821 z późn. zm.),

W strukturze Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie funkcjonuje Ośrodek Interwencji Kryzysowej oraz Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

W imieniu Starosty Dyrektor PCPR sprawuje nadzór merytoryczny nad pięcioma domami pomocy społecznej, dwoma placówkami opiekuńczo-wychowawczymi,

środowiskowym domem samopomocy, warsztatem terapii zajęciowej, chronionymi mieszkaniami usamodzielnienia i ośrodkiem interwencji kryzysowej.

Powiat Rzeszowski dysponuje 547 miejscami w 5 domach pomocy społecznej, przeznaczonymi dla: ludzi starszych, przewlekle somatycznie chorych, chorych psychicznie i niepełnosprawnych intelektualnie dziewcząt:

- Dom Pomocy Społecznej w Górnym – jest przeznaczony dla przewlekle psychicznie chorych. Prowadzony jest przez powiat rzeszowski: posiada **238** miejsc.
- Dom Pogodnej Starości im. Św. Brata Alberta w Dynowie – przeznaczony jest dla osób w podeszłym wieku. Prowadzony jest przez Towarzystwo im. Św. Brata Alberta- Koło Dynowskie. Posiada **50** miejsc dla osób w podeszłym wieku i **23** miejsc dla osób przewlekle somatycznie chorych.
- Dom Spokojnej Starości im. Św. Jana z Dukli w Kąkolówce – jest przeznaczony dla osób w podeszłym wieku, prowadzony przez Caritas Archidiecezji Przemyskiej. Posiada **41** miejsc dla osób w podeszłym wieku i **20** miejsc dla osób niepełnosprawnych fizycznie.
- Dom Pomocy Społecznej im. Św. Ojca Pio w Chmielniku – przeznaczony jest dla osób w podeszłym wieku, prowadzony przez Caritas Diecezji Rzeszowskiej. Posiada **73** miejsc dla osób w podeszłym wieku i **17** miejsc dla osób niepełnosprawnych fizycznie.
- Dom Pomocy Społecznej dla Dzieci Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej w Łące - przeznaczony dla dzieci i młodzieży żeńskiej niepełnosprawnej intelektualnie. Jest prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Opatrzności Bożej w Grodzisku Mazowieckim. Posiada **85** miejsc.

Wszystkie Domy Pomocy Społecznej w powiecie rzeszowskim osiągnęły standardy określone przepisami prawa i podmioty je prowadzące otrzymały w drodze decyzji Wojewody Podkarpackiego zezwolenia na prowadzenie domu pomocy społecznej.

W powiecie działa jeden **Warsztat Terapii Zajęciowej w Zgłobniu** prowadzony przez Stowarzyszenie Młodzież Sprawna Inaczej dla 38 osób. Warsztaty, poprzez stosowanie odpowiednich technik terapii zajęciowej, służą rozwijaniu umiejętności wykonywania czynności życia codziennego oraz zaradności osobistej oraz psychofizycznych sprawności. Poprzez skuteczną rehabilitację społeczną są elementem rehabilitacji zawodowej i pośrednią formą, która powinna prowadzić do przejścia do zakładów aktywności zawodowej lub

zatrudnienia w zakładach pracy chronionej. Osoby niepełnosprawne codziennie uczestniczą w zajęciach prowadzonych w siedmiu pracowniach: plastycznej, hafciarskiej, krawieckiej, stolarskiej, introligatorskiej, gospodarstwa domowego oraz ogrodniczo-ceramicznej. Młodzież niepełnosprawna korzysta również z zajęć w warsztatach działających w Rzeszowie oraz powiatu strzyżowskiego.

Na terenie powiatu rzeszowskiego funkcjonuje siedem środowiskowych domów samopomocy o charakterze gminnym oraz jeden powiatowy. **Środowiskowy Dom Samopomocy w Kąkolówce** ma charakter ponad gminny i jest jednostką organizacyjną Caritas Archidiecezji Przemyskiej. W swojej bieżącej działalności realizuje zadania z zakresu pomocy społecznej, udzielając oparcia społecznego osobom chorym psychicznie i upośledzonym umysłowo, typ A + B o zasięgu ponadlokalnym. Ośrodek jest placówką pobytu dziennego, czynny od poniedziałku do piątku w godzinach od 7:00 do 16:00. Środowiskowy Dom Samopomocy w Kąkolówce jest położony w gminie Błazowa, na granicy powiatu rzeszowskiego i brzozowskiego, sąsiaduje z gminami Hyżne, Dynów, Domaradz, Nozdrzec, Niebylec, Lubenia. Z usług Domu korzystają osoby dorosłe, przewlekłe chore psychicznie, upośledzone umysłowo w stopniu głębokim, znacznym, gdy jednocześnie występują inne zaburzenia, zwłaszcza neurologiczne. Celem Domu jest stworzenie osobom wsparcia społecznego poprzez zaspokojenie ich potrzeb bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych, społecznych, ukierunkowanych na podtrzymanie i rozwijanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia. W ŚDS prowadzona jest terapia indywidualna i grupowa oraz treningi umiejętności w pracowniach: kulinarnej, plastycznej, stolarskiej, informatycznej, krawieckiej i rehabilitacyjnej. W pracowni kulinarnej przygotowywane są codziennie 2 posiłki w ramach terapii. Prowadzone są treningi samoobsługi i zaradności życiowej: trening higieniczny, trening kulinarny, trening budżetowy, trening porządkowy, trening umiejętności praktycznych, trening umiejętności społecznych, trening umiejętności interpersonalnych oraz trening umiejętności spędzania czasu wolnego.

**Środowiskowe Domy Samopomocy
znajdujące się na terenie powiatu rzeszowskiego o charakterze gminnym:**

- Środowiskowy Dom Samopomocy w Zaczerniu
- Środowiskowy Dom Samopomocy w Kamieniu
- Środowiskowy Dom Samopomocy ul. Jana Pawła II w Dynowie

- Środowiskowy Dom Samopomocy w Sokołowie Małopolskim
- Środowiskowy Dom Samopomocy w Tyczynie
- Środowiskowy Dom Samopomocy w Wysokiej Głogowskiej
- Środowiskowy Dom Samopomocy w Woliczce

Wśród placówek oświatowych działa **Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Mrowli** dla dzieci niepełnosprawnych intelektualnie. Istnieje od 1972 roku i zajmuje się edukacją i wychowaniem osób niepełnosprawnych intelektualnie w wieku od 7 do 24 roku życia.

W skład Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Mrowli wchodzi:

- Przedszkole
- Szkoła Podstawowa
- Gimnazjum
- Trzyletnia Szkoła Przysposabiająca do Pracy
- Zespoły rewalidacyjno-wychowawcze
- Internat
- Zespoły rewalidacyjno-wychowawcze

Wśród organizacji pozarządowych działających w powiecie na rzecz osób niepełnosprawnych można wyróżnić:

Związek Stowarzyszeń Pomocy Osobom Niepełnosprawnym Powiatu Rzeszowskiego w Mrowli, który skupia 14 stowarzyszeń działających na terenie gmin powiatu rzeszowskiego. Związek od 2000 roku prowadzi działalność na rzecz osób niepełnosprawnych. Początkowo zakres działań skierowany był wyłącznie do mieszkańców powiatu rzeszowskiego, ale w trakcie rozwoju zasobów ludzkich i umiejętności pozyskiwania środków rozszerzał swoją działalność również na skalę naszego województwa. Obecnie zadania, które realizuje uzależnione są od zasad konkursowych ogłaszanych przez oferentów. Związek organizował i nadal kontynuuje zadania na rzecz osób niepełnosprawnych. Prowadzi m.in. wypożyczalnię sprzętu rehabilitacyjnego. Jest to jego zadanie stałe od IX 2001 roku - ze środków powiatu rzeszowskiego – bezpłatne użyczenie specjalistycznego, nowoczesnego sprzętu rehabilitacyjnego i wspomagającego obsługę osób niepełnosprawnych i starszych m.in. łóżka wspomagające obsługę, podnośniki transportowe i wannowe, wózki, materace pneumatyczne, rowerki, steppery, rotory, sprzęt do terapii światłem, rehabilitacji sensorycznej, relaksacyjnej oraz wspomagający funkcje narządów mowy i słuchu. Po za tym biuro wypożyczalni sprzętu

jest również miejscem gdzie osoby niepełnosprawne lub ich opiekunowie mogą uzyskać pomoc i wsparcie w różnych sprawach dotyczących beneficjentów ostatecznych. Jest to np. pomoc w wypełnieniu wniosków o dofinansowanie w sprzęt rehabilitacyjny, uzyskania refundacji poniesionych kosztów na zakup zaopatrzenia ortopedycznego.

W powiecie na podstawie art. 44b ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych działa **Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych**. W pracach rady udział biorą przedstawiciele organizacji pozarządowych. Do zakresu działań powiatowej rady należy m.in. opiniowanie projektów powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych jak i opiniowanie projektów uchwał i programów przyjmowanych przez radę powiatu pod kątem ich skutków dla osób niepełnosprawnych.

Powiat rzeszowski corocznie uchwała program współpracy powiatu z organizacjami pozarządowymi, którego celem głównym jest budowanie partnerstwa pomiędzy powiatem rzeszowskim, a organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego, służącemu rozpoznawaniu i zaspokajaniu potrzeb mieszkańców oraz wzmocnieniu roli aktywności obywatelskiej w rozwiązywaniu problemów lokalnej społeczności. Jednym z zadań priorytetowych programu współpracy jest pomoc osobom niepełnosprawnym i starszym.

6. CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ W PROGRAMIE

Program składa się z dwóch części. Pierwsza część dotyczy diagnozy problematyki niepełnosprawności w powiecie rzeszowskim wraz ze skalą zjawiska i zasobami instytucjonalnymi, które działają na rzecz osób niepełnosprawnych.

Druga część programu to cele i kierunki działań w odniesieniu do osób niepełnosprawnych, które wskazują propozycje zmian i zadań realizowanych dla tej grupy klientów pomocy społecznej.

Końcowym etapem programu jest ocena i monitoring programu, wskazujący efekty i rezultaty, które mają zostać osiągnięte poprzez realizację wyznaczonych celów i działań w latach 2021-2025.

Większość celów i działań w niniejszym programie jest kontynuacją działań i kierunków, które były realizowane w poprzednich latach. Zdając sobie sprawę z jakimi trudnościami spotykają się na co dzień osoby niepełnosprawne, powinno się podjąć działania zmierzające w szczególności do zapewnienia:

- 1) dostępu do dóbr i usług umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym,
- 2) dostępu do leczenia i opieki medycznej, rehabilitacji i edukacji leczniczej, a także do świadczeń zdrowotnych uwzględniających rodzaj i stopień niepełnosprawności, w tym do zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze, sprzęt rehabilitacyjny,
- 3) dostępu do wszechstronnej rehabilitacji mającej na celu adaptację społeczną,
- 4) nauki w szkołach wspólnie ze swymi pełnosprawnymi rówieśnikami, jak również do korzystania ze szkolnictwa specjalnego lub edukacji indywidualnej,
- 5) pomocy psychologicznej, pedagogicznej i innej pomocy specjalistycznej umożliwiającej rozwój, zdobycie lub podniesienie kwalifikacji ogólnych i zawodowych,
- 6) pracy na otwartym rynku zgodnie z kwalifikacjami, wykształceniem i możliwościami oraz korzystania z doradztwa zawodowego i pośrednictwa, a gdy niepełnosprawność i stan zdrowia tego wymaga – prawo do pracy w warunkach dostosowanych do potrzeb niepełnosprawnych,
- 7) życia w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych, w tym:
 - a) dostępu do urzędów, punktów wyborczych i obiektów użyteczności publicznej,
 - b) swobodnego przemieszczania się i powszechnego korzystania ze środków transportu,
 - c) dostępu do informacji,
 - d) możliwości komunikacji międzyludzkiej,

8) pełnego uczestnictwa w życiu publicznym, społecznym, kulturalnym, artystycznym, sportowym oraz rekreacji i turystyce, odpowiednio do swych zainteresowań i potrzeb.

Misją powiatu rzeszowskiego zgodnie z Powiatową strategią rozwiązywania problemów społecznych jest identyfikacja problemów społecznych i skuteczne przeciwdziałanie ich dalszemu pogłębianiu się, w celu podniesienia poziomu życia mieszkańców powiatu.

Powiatowa strategia rozwiązywania problemów społecznych na lata 2021-2026 uchwalona przez Radę Powiatu Rzeszowskiego, jako cel główny zakłada „koordynację i integrację działań w zakresie rozwiązywania problemów społecznych na terenie powiatu rzeszowskiego”. Poszczególne jej cele i kierunki działań odnoszą się do poszczególnych obszarów problemów społecznych, które powiat zamierza realizować w celu przeciwdziałania ich dalszemu pogłębianiu się.

Zgodnie z zapisami ustawy o rehabilitacji społecznej i zawodowej, program musi być zgodny z kierunkami zmian zawartymi w powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych dlatego też, ustalając cel główny programu wzięto pod uwagę zapisy strategii i analizy opracowanej diagnozy problemu niepełnosprawności w powiecie rzeszowskim.

Jednym z celów dotyczących problematyki osób niepełnosprawnych w powiecie jest **integracja i aktywizacja społeczno-zawodowa osób niepełnosprawnych oraz poprawa jakości ich życia.**

Kierunki działań w ramach powyższego celu odnoszą się do realizacji zadań własnych powiatu w zakresie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych, zgodnie z obowiązującym ustawodawstwem oraz na podstawie zaplanowanych celów i zadań określonych w powiatowym programie działań na rzecz osób niepełnosprawnych w powiecie rzeszowskim na lata 2021-2025, a w tym:

- Zapewnienie mieszkańcom powiatu rzeszowskiego możliwości uzyskania statusu osoby niepełnosprawnej,
- Kształtowanie i rozwijanie świadomości społecznej dotyczącej potrzeb osób niepełnosprawnych,
- Informowanie o prawach i uprawnieniach osób niepełnosprawnych i ich rodzin,
- Likwidowanie barier ograniczających osobom niepełnosprawnym udział w życiu społecznym,
- Poprawa dostępu do informacji, rozwój poradnictwa i doradztwa dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin,

- Wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych poprzez aktywność zawodową i edukacyjną,
- Poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych poprzez współpracę z organizacjami administracji rządowej i samorządowej oraz organizacjami pozarządowymi.

Kolejnym celem strategicznym jest **integracja oraz aktywizacja społeczna osób starszych i przewlekle chorych.**

Kierunki działań w ramach powyższego celu w zakresie wsparcia osób niepełnosprawnych to:

- Udzielanie osobom starszym i przewlekle chorym wsparcia poprzez dostęp do specjalistycznego poradnictwa,
- Zapewnienie możliwości korzystania osobom z zaburzeniami psychicznymi z usług ośrodków wsparcia, w tym ŚDS i innych form instytucjonalnych w środowisku życia,
- Wspieranie współpracy z organizacjami administracji rządowej i samorządowej oraz organizacjami pozarządowymi na rzecz poprawy jakości życia osób starszych i przewlekle chorych.

Oprócz wyżej wymienionych działań nawiązujących do powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych w powiecie rzeszowskim na lata 2021-2026 będą podejmowane działania związane z wytycznymi ujętymi w załączniku do Uchwały nr 27 Rady Ministrów w sprawie przyjęcia dokumentu Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami.

CEL GŁÓWNY

Celem głównym Powiatowego Programu Działań Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2021-2025 jest **aktywizacja społeczno-zawodowa i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych w celu poprawy ich jakości życia.** Poniżej przedstawiono cele szczegółowe.

Przestrzeganie praw osób niepełnosprawnych

Cel I:

Kształtowanie i rozwijanie świadomości społecznej dotyczącej potrzeb oraz przestrzegania praw osób niepełnosprawnych

Zadania:

- Informowanie o prawach i uprawnieniach osób niepełnosprawnych i ich rodzin,
- Udział w audycjach radiowych i telewizyjnych przybliżających problemy osób niepełnosprawnych i organizacji pozarządowych działających na ich rzecz,
- Informacje w prasie lokalnej i mediach na temat problematyki osób niepełnosprawnych,
- Prowadzenie strony internetowej dotyczącej problematyki osób niepełnosprawnych w zakresie informacji, ulg i obowiązujących przepisów w ramach PCPR, Starostwa oraz organizacji pozarządowych,
- Rozpowszechnianie materiałów promocyjnych i informacyjnych w ramach zadań realizowanych w programach i projektach na rzecz osób niepełnosprawnych,
- Współpraca z organizacjami pozarządowymi oraz fundacjami realizującymi projekty skierowane do osób niepełnosprawnych finansowane ze środków EFS, PFRON oraz innych źródeł.

Cel II:

Promowanie równych szans w życiu społecznym i zawodowym osób niepełnosprawnych

Zadania:

- Kontynuacja organizacji Powiatowego Dnia Jedności z Osobami Niepełnosprawnymi Powiatu Rzeszowskiego przez organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych,
- Organizacja imprez, spotkań, rajdów turystyczno-rekreacyjno-integracyjnych, turnusów prospołecznych dla osób niepełnosprawnych przez organizacje pozarządowe,
- Organizowanie wsparcia i prowadzenie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych przez organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych,

- Kontynuacja prowadzenia wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego dla osób niepełnosprawnych i starszych.

Cel III:

Poprawa dostępu do informacji, poradnictwa i doradztwa dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin

Zadania:

- Prowadzenie doradztwa i poradnictwa (prawnego, rodzinnego, psychologicznego, socjalnego) dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin,
- Prowadzenie specjalistycznego poradnictwa w obszarze życia i funkcjonowania osób niepełnosprawnych intelektualnie, ich rodzin oraz osób pracujących z nimi w ramach działalności WTZ i działalności projektowej,
- Świadczenie poradnictwa zawodowego dla osób niepełnosprawnych w PUP, w tym badanie predyspozycji zawodowych oraz opracowywanie planu działania prowadzącego do aktywizacji zawodowej,
- Udzielanie informacji w PUP o aktualnej sytuacji na rynku pracy, oczekiwaniach pracodawców oraz wolnych miejscach pracy dla osób niepełnosprawnych,
- Informowanie w PUP o możliwościach pozyskiwania środków na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej oraz możliwościach zdobywania lub podnoszenia kwalifikacji zawodowych przez osoby niepełnosprawne.

Rehabilitacja społeczna

Cel I:

Integracja i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych w celu lepszego funkcjonowania w życiu społecznym

Zadania:

- Pomoc w organizacji i dofinansowywanie imprez integracyjnych dla osób niepełnosprawnych zamieszkujących na terenie powiatu,
- Zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze dla osób niepełnosprawnych,

- Dofinansowywanie turnusów rehabilitacyjnych,
- Likwidacja barier architektonicznych, urbanistycznych, transportowych, w komunikowaniu się i technicznych,
- Dofinansowanie usług tłumacza języka migowego,
- Prowadzenie warsztatów terapii zajęciowej, rozszerzenie ich działalności i pokrywanie kosztów uczestnictwa osób pochodzących z teren powiatu,
- Aktywizacja osób niepełnosprawnych do udziału w sporcie, kulturze, rekreacji i turystyce,
- Realizacja programów celowych takich jak „Aktywny Samorząd”, „Wyrównywanie różnic między regionami”,
- Organizowanie pomocy w sytuacji długotrwałej choroby w rodzinie, poprzez usługi opiekuńcze oraz pomoc instytucjonalną – umieszczanie osób w domach pomocy społecznej,
- Zwiększenie dostępności osób niepełnosprawnych do nauki i opieki medycznej,
- Wspieranie działań podejmowanych w zakresie likwidacji barier prawnych, finansowych, urbanistycznych, komunikacyjnych i architektonicznych w placówkach oświatowych i świadczących usługi medyczne i rehabilitacyjne i innych instytucjach publicznych,
- Zwiększenie dostępności istniejącego zaplecza rehabilitacyjnego i terapeutycznego przez instytucje i organizacje pozarządowe,
- Podjęcie działań w celu pozyskiwania asystentów osób niepełnosprawnych i wolontariuszy na rzecz wspierania i pomocy osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom.
- Rozwój infrastruktury wspierającej osoby niepełnosprawne poprzez tworzenie np. centrum opiekuńczo-mieszkalnego, mieszkań chronionych treningowych i wspierających itp.

Cel II:

Wyrównywanie szans dzieci i młodzieży niepełnosprawnej w zakresie dostępu do edukacji

Zadania:

- Tworzenie warunków rozwoju szkolnictwa specjalnego w powiecie,

- Likwidowanie barier uniemożliwiających uczęszczanie dzieci i młodzieży niepełnosprawnej do placówek edukacyjnych,
- Zapewnienie kształcenia uwzględniającego specjalne potrzeby dzieci i młodzieży z różnymi rodzajami niepełnosprawności na wszystkich poziomach edukacyjnych, w tym korzystających z indywidualnego nauczania.

Cel III:

Rozwój aktywnych form integracji społecznej dla osób niepełnosprawnych w powiecie rzeszowskim

Zadania:

- Udział osób niepełnosprawnych w formach aktywnej integracji w ramach projektów systemowych, unijnych, samorządowych, PFRON,
- Poprawa jakości usług i obsługi dla osób niepełnosprawnych w PCPR.

Cel IV:

Współpraca z organami administracji rządowej i samorządowej oraz organizacjami pozarządowymi i wolontariuszami na rzecz poprawy jakości życia osób niepełnosprawnych

Zadania:

- Współpraca z Powiatową Społeczną Radą do Spraw Osób Niepełnosprawnych w zakresie zadań na rzecz osób niepełnosprawnych,
- Zlecanie fundacjom oraz organizacjom pozarządowym zadań z zakresu rehabilitacji społecznej, dotyczących prowadzenia rehabilitacji, szkoleń, kursów, poradnictwa, organizacji imprez, publikacji i innych,
- Promowanie i wspieranie osób i organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych oraz działań na rzecz wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu,
- Organizowanie i udział w spotkaniach i szkoleniach związanych z problematyką niepełnosprawności,

- Organizowanie pracy wolontariuszy na rzecz pomocy i wsparcia osób niepełnosprawnych i ich rodzin.

Rehabilitacja zawodowa

Cel I:

Integracja i aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych

Zadania:

- Tworzenie miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych,
- Tworzenie miejsc pracy dla niepełnosprawnych absolwentów,
- Podejmowanie i wspieranie działań na rzecz aktywizacji zawodowej,
- Reintegracja zawodowa osób niepełnosprawnych w celu poprawy kwalifikacji zawodowych czy nabycia nowych, potrzebnych na otwartym rynku pracy,
- Aktywne pośrednictwo pracy dla osób niepełnosprawnych - pomoc w znalezieniu i doborze odpowiedniej pracy zgodnej z kwalifikacjami lub doświadczeniem zawodowym konkretnej osoby,
- Przedstawienie bezrobotnemu lub poszukującemu pracy możliwości innej pomocy przy braku ofert pracy, informowanie o aktualnej sytuacji i przewidywanych zmianach na lokalnym rynku pracy,
- Udział osób niepełnosprawnych w aktywnych formach wsparcia takich jak staże, szkolenia, prace interwencyjne, dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej,
- Inicjowanie i organizowanie kontaktów niepełnosprawnych z pracodawcami,
- Współpraca z pracodawcami zainteresowanymi zatrudnianiem osób niepełnosprawnych i informowanie ich o ilości zarejestrowanych osób chętnych do pracy w związku ze zgłoszoną ofertą pracy,
- Pozyskiwanie ofert pracy dla osób niepełnosprawnych,
- Przyjmowanie, upowszechnianie i realizacja zgłoszonych ofert pracy,
- Organizacja giełd pracy.

7. MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU

Monitorowanie niniejszego programu odbywać się będzie na podstawie bieżącej oceny i analizy realizowanych celów i zadań oraz ocenie stopnia osiągniętych efektów przy pomocy opracowanych narzędzi.

Monitorowanie będzie procesem ciągłym. Do monitorowania i ewaluacji zostanie wykorzystany harmonogram działań na dany rok kalendarzowy oraz jego ocena pod kątem realizacji efektów i wskaźników ewaluacji.

Wskaźniki ewaluacji:

1. Liczba udzielonych porad w zakresie praw i uprawnień osób niepełnosprawnych,
2. Liczba wystąpień w mediach dotyczących problematyki osób niepełnosprawnych,
3. Liczba wyświetleń strony internetowej,
4. Liczba i sposób przygotowania i rozprowadzania ulotek, broszur, informatorów, plakatów informacyjnych,
5. Liczba spotkań z organizacjami pozarządowymi oraz fundacjami,
6. Liczba zorganizowanych spotkań oraz imprez turystyczno-rekreacyjno-integracyjnych,
7. Liczba wypożyczonego sprzętu rehabilitacyjnego,
8. Liczba udzielonego poradnictwa prawnego, rodzinnego i psychologicznego,
9. Liczba udzielonego poradnictwa zawodowego, w tym informacji o sytuacji na rynku pracy, wolnych miejscach pracy, możliwościach pozyskiwania środków na rozpoczęcie działalności gospodarczej, a także możliwościach zdobywania lub podnoszenia kwalifikacji zawodowych,
10. Liczba złożonych wniosków, zawartych umów i wypłaconych dofinansowań w ramach rehabilitacji społecznej, a w tym: zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, dofinansowanie turnusów rehabilitacyjnych, likwidacja barier architektonicznych, urbanistycznych, transportowych, w komunikowaniu się i technicznych, dofinansowanie usług tłumacza języka migowego, sportu, kultury, rekreacji i turystyki, realizacja programów Aktywny Samorząd oraz Wyrównywanie Różnic Między Regionami,
11. Liczba przekazanych środków na finansowanie działalności warsztatów terapii zajęciowej,
12. Liczba umieszczonych osób w domach pomocy społecznej,
13. Ilość zlikwidowanych barier prawnych, finansowych, urbanistycznych, komunikacyjnych i architektonicznych zwiększających dostępność niepełnosprawnych do nauki i opieki medycznej i rehabilitacyjnej,

14. Liczba pozyskanych asystentów osób niepełnosprawnych oraz wolontariuszy,
15. Liczba zorganizowanych działań aktywnej integracji w ramach projektów systemowych, unijnych, samorządowych, PFRON,
16. Liczba spotkań Powiatowej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych,
17. Liczba zorganizowanych, zrealizowanych zadań z zakresu rehabilitacji społecznej zleconych fundacjom i organizacjom pozarządowym,
18. Liczba zorganizowanych spotkań i szkoleń związanych z problematyką osób niepełnosprawnych,
19. Liczba stworzonych miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych,
20. Liczba stworzonych miejsc pracy dla niepełnosprawnych absolwentów,
21. Liczba podjętych działań na rzecz aktywizacji zawodowej,
22. Liczba działań mających na celu poprawę kwalifikacji zawodowych,
23. Liczba zatrudnionych osób niepełnosprawnych,
24. Liczba podjętych działań w przypadku braku ofert pracy dla osób niepełnosprawnych,
25. Liczba osób biorących udział w aktywnych formach wsparcia takich jak staże, szkolenia, prace interwencyjne czy dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej,
26. Liczba zorganizowanych spotkań osób niepełnosprawnych z pracodawcami,
27. Liczba podjętych działań mających na celu informowanie pracodawców zainteresowanych zatrudnianiem osób niepełnosprawnych o ilości chętnych osób do pracy w związku ze zgłoszona ofertą,
28. Liczba ofert pracy dla osób niepełnosprawnych,
29. Liczba zorganizowanych giełd pracy.

Monitoring programu będzie dokonywany przez Zespół ds. rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych działający w PCPR w Rzeszowie, natomiast monitoring zadań realizowanych przez inne instytucje, organizacje pozarządowe będzie dokonywany przez wyznaczone do tego zadania osoby w danej jednostce. Dokument ten będzie sporządzany corocznie na koniec każdego roku kalendarzowego. Na koniec programu na podstawie sporządzanych ocen i monitoringu zostanie opracowana końcowa ewaluacja programu.

8. ZAKOŃCZENIE

Program działań na rzecz osób niepełnosprawnych w Powiecie Rzeszowskim zawiera kierunkowy plan działań na lata 2021-2025. Realizacja tego programu przyniesie korzyść nie tylko osobom niepełnosprawnym, ale całej społeczności powiatu rzeszowskiego. Bardzo ważnym czynnikiem w adaptacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych, są pozytywne więzi międzyludzkie. Trzeba pamiętać, że dla prawidłowego funkcjonowania osób niepełnosprawnych potrzebne jest utrzymanie kontaktów z pełnosprawnymi. Często jednak niewiedza i strach z obu stron ogranicza możliwości i powstrzymuje przed nawiązywaniem bliższych relacji. Trzeba włożyć wiele pracy, aby stworzyć klimat wzajemnej akceptacji, tolerancji i integracji wykluczając to co dzieli i dyskryminuje.

Władze powiatu rzeszowskiego przy pomocy Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie zamierzają kontynuować realizację działań aktywizujących i integrujących środowisko osób niepełnosprawnych. Środki pozabudżetowe pochodzące z Europejskiego Funduszu Społecznego mogą przyczynić się do realizacji wielu zadań i celów w budowaniu lokalnego wsparcia dla osób niepełnosprawnych. Program wpisuje się w kierunki działań i cele adresowane do osób niepełnosprawnych zawarte w powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych.

Osoby niepełnosprawne oraz ich rodziny wymagają szczególnego zainteresowania, różnych form wsparcia i opieki. Pokonywanie skutków niepełnosprawności z pewnością przyczyni się do osiągnięcia optymalnego poziomu życia przez osoby niepełnosprawne. Prowadzenie działań skierowanych do osób niepełnosprawnych i ich rodzin jest niezbędnym warunkiem wspomagającym zwiększenie aktywności tej części społeczności powiatu rzeszowskiego. Wszelkie przedsięwzięcia służące rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz przestrzeganiu praw osób niepełnosprawnych są nieodzownym czynnikiem w poprawie warunków życia osób niepełnosprawnych.

9. WZÓR HARMONOGRAMU REALIZACJI POWIATOWEGO PROGRAMU DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH NA LATA 2021-2025

<u>Lp.</u>	<u>Kierunki działań</u>	<u>Sposoby realizacji działań</u>	<u>Osoby/ instytucje odpowiedzialne za realizację</u>	<u>Termin realizacji</u>	<u>Źródło finansowania</u>	<u>Wskaźniki realizacji działań</u>
1.	Kształtowanie i rozwijanie świadomości społecznej dotyczącej potrzeb oraz przestrzegania praw osób niepełnosprawnych	• Informowanie o prawach i uprawnieniach osób niepełnosprawnych i ich rodzin, • Udział w audycjach radiowych i telewizyjnych przybliżających problemy osób niepełnosprawnych i organizacji pozarządowych działających na ich rzecz, • Informacje w prasie lokalnej i mediach na temat problematyki osób niepełnosprawnych, • Prowadzenie strony internetowej dotyczącej problematyki osób niepełnosprawnych w zakresie informacji, ulg i obowiązujących przepisów w ramach PCPR, Starostwa oraz organizacji pozarządowych, • Rozpowszechnianie materiałów promocyjnych i informacyjnych w ramach zadań realizowanych w programach i projektach na rzecz osób niepełnosprawnych, • Współpraca z organizacjami pozarządowymi oraz fundacjami realizującymi projekty skierowane do osób niepełnosprawnych finansowane ze środków EFS, PFRON oraz innych źródeł.				
2.	Promowanie równych szans w życiu społecznym i zawodowym osób niepełnosprawnych.	• Kontynuacja organizacji Powiatowego Dnia Jedności z Osobami Niepełnosprawnymi Powiatu Rzeszowskiego przez organizację pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych, • Organizacja imprez, spotkań, rajdów turystycznych – rekreacyjno – integracyjnych, turnusów prospołecznych dla osób niepełnosprawnych przez organizację pozarządowe, • Organizowanie wsparcia i prowadzenie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych przez organizację pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych,				

3.	Poprawa dostępu do informacji, poradnictwa i doradztwa dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin	• Kontynuacja prowadzenia wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego dla osób niepełnosprawnych i starszych. • Prowadzenie specjalistycznego poradnictwa (prawnego, rodzinnego, psychologicznego dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin), • Prowadzenie specjalistycznego poradnictwa w zakresie seksualności osób niepełnosprawnych intelektualnie, ich rodzin oraz osób pracujących z nimi w ramach działalności WTZ i działalności projektowej, • Świadczenie poradnictwa zawodowego dla osób niepełnosprawnych w PUP, w tym badanie predyspozycji zawodowych oraz opracowywanie planu działania prowadzącego do aktywizacji zawodowej, • Udzielanie informacji w PUP o aktualnej sytuacji na rynku pracy, oczekiwaniach pracodawców oraz wolnych miejscach pracy dla osób niepełnosprawnych, • Informowanie w PUP o możliwościach pozyskiwania środków na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej oraz możliwościach zdobywania lub podnoszenia kwalifikacji zawodowych przez osoby niepełnosprawne.				

4.	Integracja i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych w celu lepszego funkcjonowania w życiu społecznym	• Pomoc w organizacji i dofinansowywanie imprez integracyjnych dla osób niepełnosprawnych zamieszkujących na terenie powiatu, • Zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze dla osób niepełnosprawnych, • Dofinansowywanie turnusów rehabilitacyjnych, • Likwidacja barier architektonicznych, urbanistycznych, transportowych, w komunikowaniu się i technicznych, • Dofinansowanie usług tłumacza języka migowego, • Prowadzenie warsztatów terapii zajęciowej, rozszerzenie ich działalności i pokrywanie kosztów uczestnictwa osób pochodzących z teren powiatu, • Aktywizacja osób niepełnosprawnych do udziału w sporcie, kulturze, rekreacji i turystyce, • Realizacja programów celowych takich jak „Aktywny Samorząd”, „Wyrównywanie różnic między regionami”, • Organizowanie pomocy w sytuacji długotrwałej choroby w rodzinie, poprzez usługi opiekuńcze oraz pomoc instytucjonalną – umieszczanie osób w domach pomocy społecznej, • Zwiększenie dostępności niepełnosprawnych do nauki i opieki medycznej, • Wspieranie działań podejmowanych w zakresie likwidacji barier prawnych, finansowych, urbanistycznych, komunikacyjnych i architektonicznych w placówkach oświatowych i świadczących usługi medyczne i rehabilitacyjne i innych instytucjach publicznych, • Zwiększenie dostępności istniejącego zaplecza rehabilitacyjnego i terapeutycznego przez instytucje i organizacje pozarządowe, • Podjęcie działań w celu pozyskiwania asystentów osób niepełnosprawnych i wolontariuszy na rzecz wspierania i pomocy osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom, • Rozwój infrastruktury wspierającej osoby niepełnosprawne poprzez tworzenie np: centrum opiekuńczo-mieszkalnego, mieszkań chronionych treningowych i wspieranych itp.			
5.	Wyrównywanie szans dzieci	• Tworzenie warunków rozwoju szkolnictwa specjalnego w powiecie,			

	i młodzieży niepełnosprawnej w zakresie dostępu do edukacji	• Likwidowanie barier uniemożliwiających uczęszczanie dzieci i młodzieży niepełnosprawnej do placówek edukacyjnych, • Zapewnienie kształcenia uwzględniającego specjalne potrzeby dzieci i młodzieży z różnymi rodzajami niepełnosprawności na wszystkich poziomach edukacyjnych w tym korzystających z indywidualnego nauczania.			
6.	Rozwój aktywnych form integracji społecznej dla osób niepełnosprawnych w powiecie rzeszowskim	• Udział osób niepełnosprawnych w formach aktywnej integracji w ramach projektów systemowych, unijnych, samorządowych, PFRON, • Poprawa jakości usług i obsługi dla osób niepełnosprawnych w PCPR.			
7.	Współpraca z organami administracji rządowej i samorządowej oraz organizacjami pozarządowymi i wolontariuszami na rzecz poprawy jakości życia osób niepełnosprawnych.	• Współpraca z Powiatową Spółeczną Radą do Spraw Osób Niepełnosprawnych w zakresie zadań na rzecz osób niepełnosprawnych, • Zlecenie fundacjom oraz organizacjom pozarządowym zadań z zakresu rehabilitacji społecznej dotyczących prowadzenia rehabilitacji, szkoleń, kursów, poradnictwa, organizacji imprez, publikacji i innych, • Promowanie i wspieranie osób i organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych oraz działań na rzecz wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, • Organizowanie i udział w spotkaniach i szkoleniach związanych z problematyką niepełnosprawności, • Organizowanie pracy wolontariuszy na rzecz pomocy i wsparcia osób niepełnosprawnych i ich rodzin.			

8.	Integracja i aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych	• Tworzenie miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych, • Tworzenie miejsc pracy dla niepełnosprawnych absolwentów, • Podejmowanie i wspieranie działań na rzecz aktywizacji zawodowej, • Reintegracja zawodowa osób niepełnosprawnych w celu poprawy kwalifikacji zawodowych czy nabycia nowych, potrzebnych na otwartym rynku pracy, • Aktywne pośrednictwo pracy dla osób niepełnosprawnych - pomoc w znalezieniu i doborze odpowiedniej pracy zgodnej z kwalifikacjami lub doświadczeniem zawodowym konkretnej osoby, • Przedstawienie bezrobotnemu lub poszukującemu pracy możliwości innej pomocy przy braku ofert pracy, informowanie o aktualnej sytuacji i przewidywanych zmianach na lokalnym rynku pracy, • Udział osób niepełnosprawnych w aktywnych formach wsparcia takich jak staże, szkolenia, prace interwencyjne, dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej. • Inicjowanie i organizowanie kontaktów niepełnosprawnych z pracodawcami, • Współpraca z pracodawcami zainteresowanymi zatrudnianiem osób niepełnosprawnych i informowanie ich o ilości zarejestrowanych osób chętnych do pracy w związku ze zgłoszoną ofertą pracy, • Pozyskiwanie ofert pracy dla osób niepełnosprawnych, • Przyjmowanie, upowszechnianie i realizacja zgłoszonych ofert pracy, • Organizacja giełd pracy.			
----	---	--	--	--	--

10. SPIS TABEL

Tabela nr 1. Powiatowy Dzień Jedności w latach 2014-2019.

Tabela nr 2. Ilość środków przekazanych na działalność Warsztatu Terapii Zajęciowej w Zgłobniu w latach 2014-2020.

Tabela nr 3. Dofinansowanie do turnusu rehabilitacyjnego w latach 2014-2020.

Tabela nr 4. Dofinansowanie do sprzętu rehabilitacyjnego w latach 2014-2020.

Tabela nr 5. Dofinansowanie do likwidacji barier architektonicznych w latach 2014-2020.

Tabela nr 6. Dofinansowanie do likwidacji barier w komunikowaniu się w latach 2014-2020.

Tabela nr 7. Dofinansowanie do likwidacji barier technicznych w latach 2014-2020.

Tabela nr 8. Dofinansowanie do przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych w latach 2014-2020.

Tabela nr 9. Dofinansowanie do sportu, kultury, turystyki i rekreacji osób niepełnosprawnych w latach 2014-2020.

Tabela nr 10. Dofinansowania w ramach programu „Wyrównywanie Różnic Między Regionami III” w latach 2014-2020.

Tabela nr 11. Dofinansowania w ramach programu Aktywny Samorząd w latach 2014-2020.

Tabela nr 12. Liczba umieszczonych osób w domach opieki społecznej w powiecie rzeszowskim w latach 2014-2020 (Górno, Dynów,

Kąkolówka, Chmielnik, Łąka).

Tabela nr 13. Działania podejmowane przez PUP w Rzeszowie w latach 2014-2020.

Tabela nr 14. Powierzchnia i ludność w 2019 roku.

Tabela nr 15. Wykaz danych dotyczących celu złożenia wniosku o uzyskanie orzeczenia

o stopniu niepełnosprawności przez osoby dorosłe.

Tabela nr 16. Wykaz danych dotyczących celu złożenia wniosku o wydanie orzeczenia przez osoby do 16 r. ż.

Tabela nr 17. Pomoc przyznana osobom niepełnosprawnym w OPS z terenu powiatu rzeszowskiego cz. 1.

Tabela nr 18. Pomoc przyznana osobom niepełnosprawnym w OPS z terenu powiatu rzeszowskiego cz. 2.

Tabela nr 19. Zestawienie domów pomocy społecznej w powiecie rzeszowskim.

- Tabela nr 20. Liczb osób przyjętych do domów pomocy społecznej w latach 2016-2019.
- Tabela nr 21. Miesięczne koszty utrzymania w domach pomocy społecznej w latach 2016-2019.
- Tabela nr 22. Wysokość dotacji z budżetu państwa dla domów pomocy społecznej na utrzymanie mieszkańców skierowanych przed 01.01.2004 roku w latach 2016-2019.
- Tabela nr 23. Liczba mieszkańców DPS na starych zasadach umieszczonych przed 01.01.2004 roku w latach 2016-2019.
- Tabela nr 24. Liczba osób uczestniczących w zajęciach ŚDS Kąkolówka w latach 2017-2019.
- Tabela nr 25. Kwota dotacji dla ŚDS Kąkolówka w latach 2017-2019.
- Tabela nr 26. Liczba przyznanych dofinansowań do turnusu rehabilitacyjnego w latach 2017-2019.
- Tabela nr 27. Liczba dofinansowanych zadań/imprez w ramach sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych w latach 2017-2019.
- Tabela nr 28. Liczba przyznanych dofinansowań do zakupu sprzętu rehabilitacyjnego w latach 2017-2019.
- Tabela nr 29. Liczba przyznanych dofinansowań do zakupu przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych w latach 2017-2019.
- Tabela nr 30. Liczba przyznanych dofinansowań do likwidacji barier architektonicznych w latach 2017-2019.
- Tabela nr 31. Liczba przyznanych dofinansowań do likwidacji barier w komunikowaniu się w latach 2017-2019.
- Tabela nr 32. Liczba przyznanych dofinansowań do likwidacji barier technicznych w latach 2017-2019.
- Tabela nr 33. Liczba przyznanych dofinansowań w ramach programu Aktywny Samorząd w latach 2017-2019.

11. SPIS WYKRESÓW

Wykres nr 1. Ilość przyznanych dofinansowań ze środków PFRON w latach 2014-2020.

Wykres nr 2. Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności (dzieci do 16 r. ż.) i orzeczeń o stopniu niepełnosprawności (osoby powyżej 16 r. ż.).

Wykres nr 3. Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności z podziałem na poszczególne stopnie niepełnosprawności.

Wykres nr 4. Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności z podziałem na płeć.

Wykres nr 5. Liczba osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP.

Wykres nr 6. Liczba osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP w podziale na mieszkańców miasta i wsi.

Wykres nr 7. Liczba osób niepełnosprawnych, które korzystały z aktywnych form wsparcia w celu zwiększenia swojej aktywności zawodowej.

Wykres nr 8. Poradnictwo zawodowe udzielane osobom niepełnosprawnym przez PUP.

Wykres nr 9. Liczba osób niepełnosprawnych uczęszczających do SOSW w Mrowli.

Wykres nr 10. Liczba osób niepełnosprawnych uczęszczających do SOSW w Mrowli.